



ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА РУСЕ (2021 – 2027г.)

АКТУАЛИЗАЦИЯ 2025 Г.

Съдържание

ВЪВЕДЕНИЕ	7
I. ПРОМЕНИ В СОЦИАЛНО - ИКОНОМИЧЕСКИТЕ УСЛОВИЯ В ОБЩИНА РУСЕ	10
1.1. ДЕМОГРАФСКА КАРТИНА В ОБЩИНА РУСЕ	10
1.2. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ	16
1.3. СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ	24
1.4. РАЗВИТИЕ НА ТРАНСПОРТНАТА ИНФРАСТРУКТУРАТА	33
1.5. ОКОЛНАТА СРЕДА И ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА.....	39
II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА РУСЕ ЗА ПРОГРАМЕН ПЕРИОД 2021 – 2027	42
2.1. Подход при определянето на стратегическата рамка за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г.	42
2.2. Визия за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г.	46
2.3. Стратегически цели.....	48
2.4. Приоритети и мерки за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г.....	53
III. КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ, ПАРТНЬОРИ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ И ФОРМИ НА УЧАСТИЕ В АКТУАЛИЗАЦИЯТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО	63
3.1. Преглед на средата в контекста на гражданското участие в процесите на разработване, изпълнение и наблюдение на регионалните политики	63
3.2. Участие на заинтересованите страни при актуализиране на ПИРО	66
3.3. Комуникационен механизъм при изпълнение на ПИРО.....	67
IV. ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД	69
4.1. Подход за определяне на зони на въздействие	69
4.2. Зони за въздействие	71
4.3. Съответствие с целите и приоритети с национална политика за пространствено развитие	87
V. АКТУАЛИЗИРАНА ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ	91
5.1. Описание на прилагания интегриран подход и предвидените мерки и дейности за реализация на плана	91
5.2. Програма за реализация на ПИРО на Община Русе за периода 2021-2027 г.....	96
5.3. Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на програмата	98
5.4. Индикативна финансова таблица.....	98
VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ	101
6.1. Изменение на климата: общ контекст	101
6.2. Национална политика и законодателство в областта на изменението на климата	102

6.3. Планиране на мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия в община Русе	105
VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО	110
7.1. Система за наблюдение	110
7.2. Изменение и актуализация на Програмата за реализация и приложенията към нея .	112
7.3. Наблюдение и оценка на ПИРО	113
7.4. Индикатори за наблюдение	114
VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ	116
Приложение 1. Програма за реализация на ПИРО на община Русе за периода 2021-2027 г.: описание на предвидените мерки и дейности (актуализирана)	116
Приложение 1А. Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в ПИРО на община Русе за периода 2021-2027 г.	116
Приложение 2. Индикативна финансова таблица (хил.лв.) (актуализирана)	116
Приложение 3. Матрица на индикаторите на ПИРО 2021-2027 г. на Община Русе(актуализирана)	116

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АПИ	Агенция „Пътна инфраструктура“
БАН	Българска академия на науките
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГПОД	Генерален план за организация на движението
ДГ	Детска градина
ДКЦ	Диагностично-консултативен център
ЕАД	Еднолично акционерно дружество
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЗДБРБ	Закон за държавния бюджет на Република България
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ИГТ	Интегриран градски транспорт
ИПГВР	Интегриран проект за градско възстановяване и развитие
ИПИ	Институт за пазарна икономика
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
КИН	Културно-историческо наследство
КИТИ	Концепция за интегрирани териториални инвестиции
КОЦ	Комплексен онкологичен център
МПС	Моторни превозни средства
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МСП	Малки и средни предприятия
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
НКЖИ	Национална компания „Железопътна инфраструктура“
НПВУ	План за възстановяване и устойчивост на Република България
НПО	Неправителствени организации
НСИ	Национален статистически институт
НСМСП	Национална стратегия за малките и средните предприятия 2021-2027
ОбС	Общински съвет
ОИЦ	Областен информационен център
ОУПО	Общ устройствен план на Община
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ПОС	Програма „Околна среда“ 2021 – 2027г.
ППЗРР	Правилника за прилагане на закона за регионалното развитие
ПРР	Програма „Развитие на регионите“ 2021 - 2027
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите

РУ	Русенски университет
СБАЛПФЗ	Специализирана болница за активно лечение за пневмо - фтизиатрични заболявания
СЦР	Северен централен район
ТГС	Трансгранично сътрудничество
УМБАЛ	Университетска многопрофилна болница за активно лечение
ЦДМ	Център по дентална медицина
ЦПЛР – ЦУТНТ	Център за подкрепа на личностното развитие - Център за ученическо техническо и научно творчество
ЦПЛР – УСШ	Център за подкрепа на личностното развитие – Ученическа спортна школа

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ В ТЕКСТА

Таблица №	Описание
Таблица 1.	Брой жители по населени места в община Русе за период 2021-2024г.
Таблица 2.	Население под, във и над трудоспособна възраст в Община Русе за периода 2021-2024г., в %
Таблица 3.	Население по възраст в община Русе през периода 2021-2024г.
Таблица 4.	Добавена стойност по факторни разходи в Община Русе, 2021-2023г.
Таблица 5.	Приходи от износ на нефинансовите предприятия в Община Русе, 2021-2023г.
Таблица 6.	Данни за основни земеделски култури в Община Русе през стопанската година 2023/2024
Таблица 7.	Животни по видове в Община Русе през стопанската 2023/2024 год.
Таблица 8.	Лечебни заведения на територията на община Русе
Таблица 9.	Медицински персонал и население на един лекар в община Русе
Таблица 10.	Училищно образование в община Русе 2021/2022 – 2024/2025г.
Таблица 11.	Промени при актуализацията ПИРО в Индикативната финансова таблица
Таблица 12.	Мерки за смекчаване на изменението на климата
Таблица 13.	Мерки за адаптация към изменението на климата

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ В ТЕКСТА

Фигура №	Описание
Фигура 1.	Динамика на населението в област Русе и община Русе, за периода 2021 – 2024г.
Фигура 2.	Демографско развитие на населението в община Русе, по градове и села за периода 2021 – 2024г.

Фигура 3.	Разпределение на населението по пол в община Русе за периода 2021 – 2024г.
Фигура 4.	Естествен прираст на населението на община Русе за периода 2021-2024г.
Фигура 5.	Механичен прираст на населението на община Русе за периода 2021-2024г.
Фигура 6.	Дял на преработващата промишленост в общата добавена стойност в Община Русе, 2021-2023 г. (%)
Фигура 7.	Регистрирани земеделски стопани с адрес за кореспонденция община Русе за стопанска година 2023/2024 (Брой)
Фигура 8.	Динамика на преките чуждестранни инвестиции в община Русе за периода 2021 – 2023г.
Фигура 9.	Деца и места в детските ясли в община Русе
Фигура 10.	Места и деца в детските градини в община Русе
Фигура 11.	Висше образование в община Русе
Фигура 12.	Структура на стратегическа рамка на ПИРО-Русе 2021-2027 г.
Фигура 13.	Обобщена рамка на структурата на НСАИК и План за действие

ВЪВЕДЕНИЕ

Планът за интегрирано развитие на Община Русе 2021-2027 г. е приет от Общински съвет – Русе с Решение №973, прието с Протокол №36/14.07.2022г., на основание чл.21, ал.1, т.12 от Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА) и чл.24, т.1 от ЗРР след проведено обществено обсъждане на 21.06.2022г. и получено Решение от Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) – Русе №РУ-44-ЕО/2022г. за преценяване необходимостта от извършване на екологична оценка. Спазени са нормативно регламентиранияте задължения за публикуване на ПИРО на сайта на общината и на Портала за обществени консултации на Министерски съвет, за да може всеки заинтересован да се запознае с него. Планът за интегрирано развитие на Община Русе 2021 – 2027г. е достъпен на страницата на Община Русе¹. ПИРО е публикуван в Интернет портала за обществени консултации на Министерски съвет.

ПИРО е основният стратегически документ за управление на общината през следващите седем години и определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на Община Русе. Пространственият обхват на ПИРО включва цялата територия на общината: градската част на общината – гр. Русе и гр. Мартен, както и още 12 населени места – с. Басарбово, с. Бъзън, с. Долно Абланово, с. Николово, с. Ново село, с. Просена, с. Сандрово, с. Семерджиево, с. Тетово, с. Хотанца, с. Червена вода и с. Ястребово.

ПИРО е стратегически документ, в който са определени средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на Община Русе и връзките и с другите общини в съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на Северен централен район (СЦР) за планиране от ниво 2 и Общия устройствен план на общината (ОУПО).

Съгласно чл. 13, ал.2 от ЗРР, ПИРО осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на община Русе.

Общи условия за актуализация на ПИРО

Актуализацията на Плана за интегрирано развитие на Община Русе за периода 2021-2027г. се извършва на основание Закона за регионалното развитие - чл.8, (1), т. 3², чл. 22. (1) 1., 3. и 4. от Правилника за неговото прилагане³ и „Методическите указания за

¹ <https://obshtinaruse.bg/plan-za-integrirano-razvitie-na-obshtina>

² Обн. ДВ. бр.50 от 30 Май 2008г..., посл. изм. ДВ. бр.51 от 1 Юли 2022г.

³ Правилник за прилагане на закона за регионалното развитие, приет с ПМС № 183 от 04.08.2020 г., обн. ДВ. бр.70 от 7 Август 2020г.

разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027г.“ на МРРБ.

Политиката за местно развитие на Община Русе през периода 2021-2027г. се провежда в съответствие с националните и регионални цели и приоритети за развитието в България и с целите на Кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027г. и допринася в максимална степен към цел на Политиката 5 „Европа по близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“.

Актуализацията на ПИРО се осъществява в условията на променена социално – икономическа ситуация, породени от политическа, финансова и икономическа нестабилност, в период на възстановяване от продължилата дълго световна пандемия, напрежение и несигурност – война, природни катаклизми, енергийна нестабилност, инфлация, вътрешнополитическа криза и уязвимост на публичните финанси. Характерни са динамичните промени във външната среда, които обуславят работата на общината и оказват съществено влияние върху местната финансова политика. В този период Община Русе отчита реализирането на общински проекти и дейности, насочени към подобряване състоянието на градската среда, изграждане на съвременна инфраструктура, повишено качество на предоставяните социални услуги, по-добро образование и по-чиста околна среда.

Продължителната политическа нестабилност, от една страна, както и предизвикателствата пред икономиката през периода 2021 - 2024г., сериозният ръст на цените на стоки и услуги, и нарастващата с високи темпове инфлация са факторите, които влияят негативно на условията за изпълнение на ПИРО, в частност на Програмата за реализацията му, която е оперативен документ за реализиране на основните приоритети и цели, залегнали в ПИРО и включва мерки и проектни идеи, насочени към постигане на целите за развитието на Община Русе в периода 2021 – 2027г. Изправена пред предизвикателството за работа в създадите се необичайни условия местната администрация чрез настоящата актуализация намира решения на много от проблемите с цел да не се допусне срыв в нито една от съществуващите системи на територията на общината.

Одобряването на Националния план за възстановяване и устойчивост и на новите програми се забави и реално изпълнението им започна късно през есента на 2022г., а основен инструмент за реализирането на ПИРО са средствата от фондовете на Европейския съюз. По много от оперативните програми от програмен период 2014-2020г. финансовият ресурс през 2022г. е изчерпан заради пренасочване на суми към мерки, свързани с пандемията и справяне с последиците от бедствия.

Чрез настоящата актуализация се постига подобряване качеството, реалистичността и изпълнимостта на ПИРО, съобразявайки го с одобрените нови програми за периода 2021-2027г. и нормативни документи по секторни политики, които

са съотносими към финансовата рамка на документа и които неминуемо оказват пряко влияние върху Програмата за реализация на ПИРО, както и върху рамката от индикатори.

Актуализацията на **Плана за интегрирано развитие на Община Русе за периода 2021-2027г.** е извършена в съответствие с Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027г. на МРРБ. Актуализация на ПИРО и приложенията към него е извършена с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране въз основа на изводите и препоръките в Годишните доклади за наблюдение и резултатите за 2021-2022г., 2023г. и 2024г. и от Доклада за резултатите от Междинна оценка за периода 2021 – 2023г. на План за интегрирано развитие на Община Русе (2021 – 2027г.), приет с Решение №606 с Протокол № 21/29.05.2025г. на Общински съвет - Русе.

Актуализирани са следните приложения:

- Приложение №1 Програма за реализация на ПИРО на Община Русе за периода 2021-2027 г.;
- Разработено е Приложение № 1А. Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в ПИРО на Община Русе за периода 2021-2027г., в който следва да се включат проекти, които имат в „известна степен на проектна готовност“, каквото е изричното указание на МРРБ;
- Приложение № 2 Индикативна финансова таблица, обобщаваща необходимите ресурси за реализация на ПИРО с цел обективно отразяване на постигнатите резултати на етап междинна оценка;
- Приложение №3 Матрицата с индикатори за постигане на съответствие с „Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“ на МРРБ и с Приложение 3а – Списък на общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез ЕСИФ за периода 2021-2027 г. (Съгласно проекта на Регламент за ЕФРР за периода 2021-2027).

Актуализацията на ПИРО е извършена при стриктно спазване на принципа на партньорство и прилагане на мерки от Комуникационната стратегия на ПИРО. Изготвеният актуализиран ПИРО се приема при условията и по реда за изработване и приемане на плана, като за целта е разработена и реализирана Комуникационна стратегия, описана в Раздел III. от настоящия документ.

Актуализацията на ПИРО се одобрява от Общинския съвет по предложение на кмета на общината.

I. ПРОМЕНИ В СОЦИАЛНО - ИКОНОМИЧЕСКИТЕ УСЛОВИЯ В ОБЩИНА РУСЕ

Община Русе е разположена в Североизточна България, в северната част на Област Русе. На север, граничи с Румъния, посредством р. Дунав, на североизток – с община Сливо поле (област Русе), на изток – с община Кубрат (област Разград), а на юг – с общините Ветово и Иваново (област Русе).

Административен център на Общината е гр. Русе, който се намира на 496 км от устието на р. Дунав в Черно море. Русе е административен център и на Област Русе, която заедно с областите Велико Търново, Габрово, Разград и Силистра са в обхвата на Северен централен регион за планиране от ниво 2. Площта на Община Русе е 568,1 км², което съставлява 19,87% от територията на Област Русе и 0,51% от площта на България. На 17 км от Русе, край с. Щръклево (Община Иваново) е Летище Русе, което е собственост на Община Русе. В района на Русе се пресичат и паневропейските транспортни коридори: №7 (свързва Северно с Черно море чрез речния канал Рейн-Майн-Дунав) и №9 (Хелзинки-Александруполис). Оттук преминава и транспортният коридор ТРАСЕКА (Европа-Кавказ-Азия), както и сухопътния коридор „Един пояс един път“. През територията на града преминават и жп линии Русе-Горна Оряховица-Димитровград-Подкова, Русе-София и Русе-Каспичан-Варна.

Днес, гр. Русе е най-големият пристанищен, икономически и културен център по българското поречие на р. Дунав, благодарение на своя индустриален профил, развит транспорт, стратегическо положение и развити трансгранични и международни връзки.

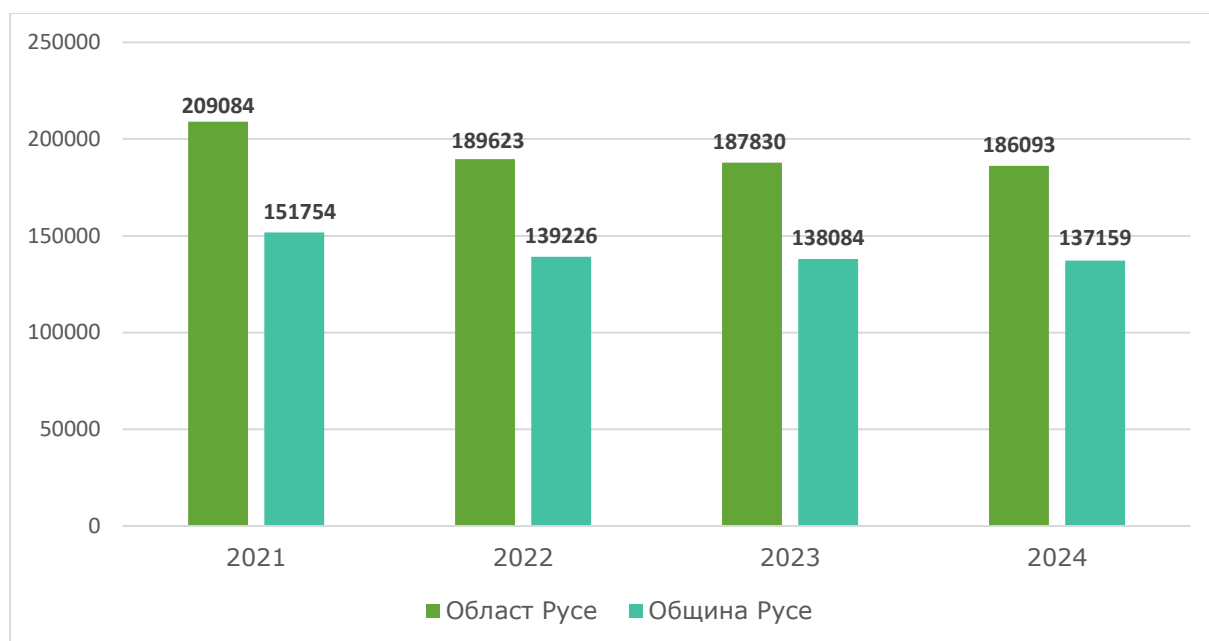
1.1. ДЕМОГРАФСКА КАРТИНА В ОБЩИНА РУСЕ

Община Русе е административен център на едноименната област. Към 2024г. населението на община Русе е 137 159 души или 73,70% от общото население на русенска област (186 093 души).

За периода 2021 – 2024г. населението на общината е намаляло с 9,6%. Данните на ниво община са по-благоприятни в сравнение с ниво област, при която се отчита понижение от 11% в броя на населението.

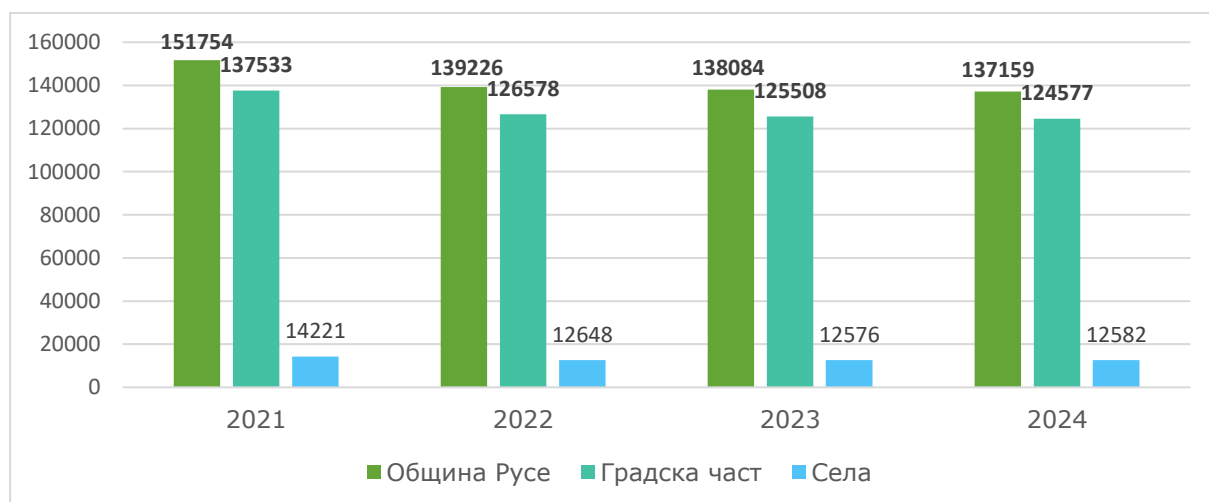
В градската част на общината, съставен от административния център – гр. Русе и гр. Мартен, е концентрирано 90,83% от общото население или 124 577 души към края на 2024г. За същата година, в селата на община Русе живеят 12 582 души (или 9,17% от жителите на общината).

Фигура 1. Динамика на населението в област Русе и община Русе, за периода 2021 – 2024г.⁴



За изследвания период, градското население е намаляло с 9,42%, а това в селата на общината с 11,53%.

Фигура 2. Демографско развитие на населението в община Русе, по градове и села за периода 2021 – 2024г.⁵



Негативната обща, демографска тенденция е и причината, общинската политика да бъде насочена към подобряване условията за живот в населените места превръщането им привлекателно място за живот. През периода 2021-2204г. се наблюдава намаляване на броя на населението във всички населени места в общината.

⁴ Източник: НСИ

⁵ Източник: НСИ

Сравнително по-слаби са темповете на обезлюдяване на селата: с. Долно Абланово, с. Николово, с. Басарбово и с. Ястребово.

Таблица.1. Брой жители по населени места в община Русе за период 2021-2024г.⁶

	2021	2022	2023	2024	Промяна 2021/2024г.
гр. Русе	133813	123134	122116	121168	-9,45%
гр. Мартен	3720	3444	3392	3409	-8,36
с. Басарбово	1445	1407	1394	1387	-4,01
с. Бъзън	1157	996	984	983	-15,04
с. Долно Абланово	257	250	247	254	-1,17
с. Николово	2845	2741	2728	2754	-3,20
с. Ново село	1133	1031	1042	1042	-8,03
с. Просена	572	479	487	477	-16,61
с. Сандрово	1464	1251	1248	1256	-14,21
с. Семерджиево	947	878	849	849	-10,35
с. Тетово	1749	1440	1455	1443	-17,50
с. Хотанца	677	484	471	485	-28,36
с. Червена вода	1742	1469	1446	1432	-17,80
с. Ястребово	233	222	225	220	-5,58

Данните недвусмислено показват задълбочаване на демографските проблеми в общината и нарушаване на балансираното развитие на общинската територия. Община Русе се характеризира с ясно изразен моноцентричен модел за развитие на територията. Въпреки негативно развитие на демографията в Русе, градската част и общината като цяло, остават желано място в областта, за живеене и развитие и ще продължи да бъде така и в средносрочен план (през настоящия програмен период 2021-2027 г.).

Концентрацията на населението в общинския и областен административен център – град Русе предопределя концентрацията на инвестиции в него, но общинската политика следва да бъде насочена към подобряване условията за живот в малките населени места и превръщането им в привлекателно място за живот.

Структура на населението по пол: За последната приключена статистическа година на НСИ, разпределението на населението на територията на община Русе по пол, показва превес на броя на жените – 52,47%, спрямо 47,53% мъже. В началото на 2021г., съотношението е било 51,59% (жени) спрямо 48,41% (мъже). Тази информация описва засилваща се дивергенция от 0,88% на годишна база, в показателя на населението по пол и показва, че намаляването на населението от мъжки пол е по-бързо.

⁶ Източник: НСИ

Фигура 3. Разпределение на населението по пол в община Русе за периода 2021 – 2024г.⁷



Етническа, езикова и религиозна структура на населението⁸: Населението в община Русе, както показват и данните е със сравнително разнообразна структура, от гледна точка на етническа принадлежност, като българският етнос преобладава 84,56% (119 529), следвани от 7,23% турски етнос (10 220) и ромски 1,28% (1 804). Принадлежност към друга етническа група са посочили 0,88% (1 251). Висок остава процентът на неопределилите се/ нежелаещите да отговорят и непоказаните – 6,05% или 8 552 човека.

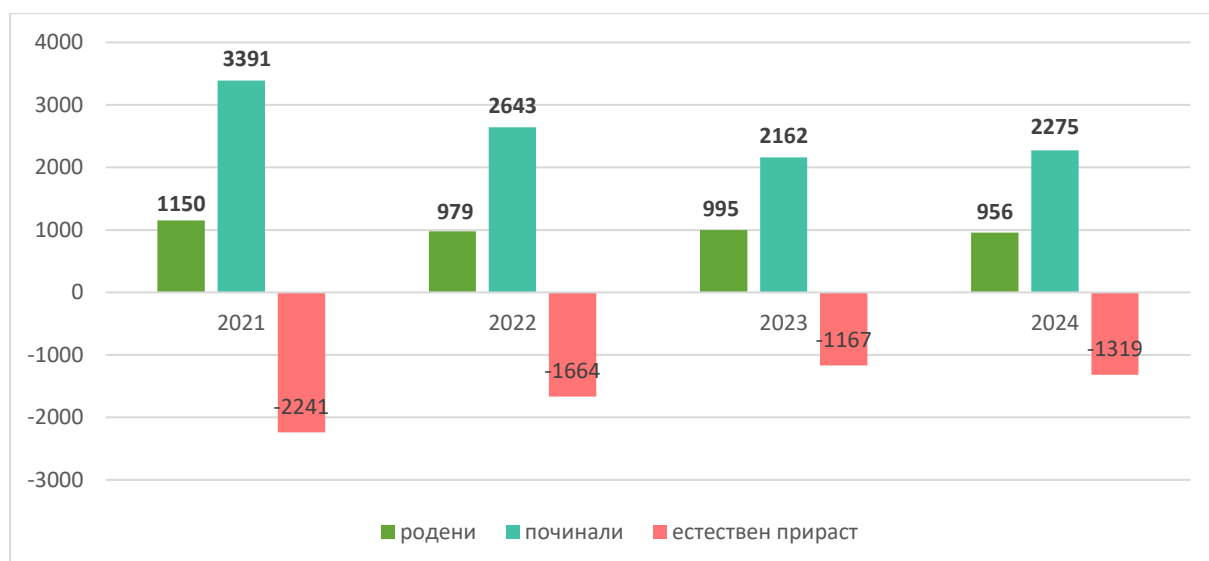
Естествен и механичен прираст на населението: По отношение на естествения прираст на населението на територията на община Русе може да се направи заключението, че се наблюдава обща стагнация в развитието на този показател. В община Русе, естественият прираст на населението е отрицателен, като за 2024г. е минус 1319 души. Средногодишният брой на живородените деца в община Русе за същата година е 956. За целия период 2021-2024 г. се понижава както раждаемостта, така смъртността. Следва да бъде отчетено, че нивата на смъртност през 2021 г. са повишени, поради пандемичния шок от COVID-19, изкривявайки естественото движение на показателя.

Устойчивостта на показателите е предпоставка за по-ефикасното разработване и прилагане на политики за стимулиране на раждаемостта и за превенция на предотвратими летални заболявания.

⁷ Източник: НСИ

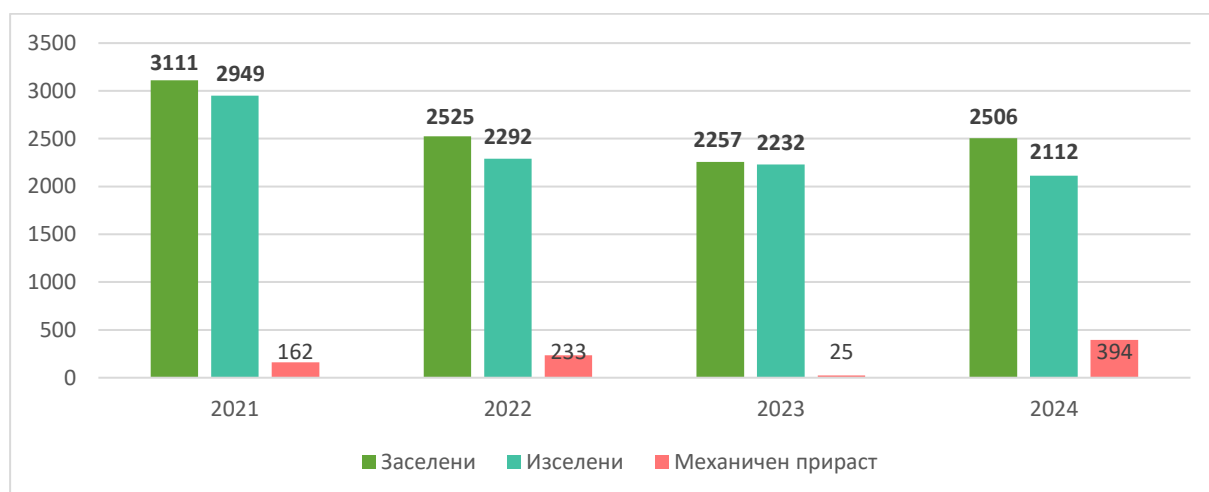
⁸ Източник: НСИ, Преброяване на населението и жилищния фонд, 2021г.

Фигура 4. Естествен прираст на населението на община Русе за периода 2021-2024г.⁹



През периода 2021-2024г. механичният прираст на населението е положителен. Миграцията засяга предимно хора в активна възраст. Русе е петият по големина град в България и най-големият крайдунавски град в страната, в който логично се наблюдава по-интензивно струпване на население за сметка на малките и средни селища в област Русе, СЦР, североизточната част на СЗР и дори западната част на СИР.

Фигура 5. Механичен прираст на населението на община Русе за периода 2021-2024г.¹⁰



Възрастова структура на населението: През периода 2021 – 2024г., процентното съотношение на лицата под, в и над трудоспособна възраст се запазва сравнително постоянно, като към 2024г., възрастовата структура е сравнително благоприятна – около 2/3 от населението на община Русе (58,54% или 80 290 души) са в трудоспособна възраст, но се наблюдава общо понижение на населението в тази възрастова група.

⁹ Източник: НСИ

¹⁰ Източник: НСИ

Таблица 2. Население под, във и над трудоспособна възраст в Община Русе за периода 2021-2024г., в %¹¹

Население (относителен дял)	2021г.	2022г.	2023г.	2023г.
Под трудоспособна възраст	14,28%	13,74%	13,77%	13,73%
Трудоспособна възраст	61,14%	58,77%	58,58%	58,54%
Над трудоспособна възраст	24,58%	27,49%	27,65%	27,74%

Намалява и броят на населението под трудоспособна възраст като през 2024г. то наброява 18 827 деца и младежи, формирайки дял от 13,77% от общото население. На обратния полюс е населението в над трудоспособна възраст, което бележи ръст и за 2023г. е 38 042 лица, или 27,74% от жителите на община Русе.

Таблица 3. Население по възраст в община Русе през периода 2021-2024г.¹²

Възраст (години)	2021	2022	2023	2024	Относителен дял за 2024 (%)
общо	151 754	139 226	138 084	137 159	100%
0 - 4	6 069	5 392	5 301	5 255	3,83%
5 - 9	6 935	5 980	6 001	5 926	4,32%
10 - 14	7 249	6 512	6 361	6 250	4,56%
15 - 19	6 779	6 184	6 342	6 580	4,80%
20 - 24	6 815	5 531	5 711	5 772	4,21%
25 - 29	8 431	5 367	5 106	5 121	3,73%
30 - 34	10 664	7 763	7 254	6 667	4,86%
35 - 39	10 561	9 250	9 132	9 060	6,61%
40 - 44	11 083	9 912	9 609	9 415	6,86%
45 - 49	12 390	11 726	11 553	11 046	8,05%
50 - 54	11 344	11 175	11 087	11 202	8,17%
55 - 59	10 307	9 984	10 068	10 241	7,47%
60 - 64	9 973	10 049	10 005	9 995	7,29%
65 - 69	9 966	10 330	10 083	9 770	7,12%
70 - 74	9 374	9 400	9 333	9 218	6,72%
75 - 79	6 961	7 512	7 679	7 982	5,82%
80+	6 853	7 159	7 459	7 659	5,58%

Към 2024 г. децата и младежите до 19 г. са 17,51% от жителите на общината (24 011 деца и младежи), а възрастните над 65 годишна възраст имат значителен относителен дял от над ¼ от населението на административната единица или 25,25% (34 629 души). Данните изведени в таблиците, илюстрират процеса на демографско остаряване на населението, което може да се види в намаляването на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на дела на населението на 60 и повече години.

¹¹ Източник: НСИ

¹² Източник: НСИ

Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години достига 198,66%, т.е. 199 възрастни на 100 деца. А към това на 15–64 години – 40,69% през 2023 г. или 41 възрастни на 100 трудоспособни.

Община Русе изпълнява Програма „Асистирана репродукция“, която с решение на Общински съвет – Русе осигурява средства за подпомагане на двойки с репродуктивни проблеми в община Русе в две направления – финансово подпомагане на изследвания, свързани с подготовката за асистирана репродукция извън тези, които се заплащат от Националната здравноосигурителна каса и проведени процедури по асистирана репродукция.

1.2. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Към момента на актуализацията на ПИРО 2021-2027г., община Русе запазва лидерската си позиция в едноименната област, по отношение на общо икономическо развитие, инвестиции в местните предприятия и обеми произведена продукция, за което свидетелстват и представените данни за базовата структура на икономиката по-долу.

БВП на човек от населението в област Русе през 2023 г. е 21 678 лв. Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства спрямо 2022 г. (с 3 063 лв. или с 16,45%) и е деветият най-висок в страната. По размер на БВП на човек от населението през 2023 г., Област Русе (21 678 лв.) е лидер в СЦР, следвана от област Велико Търново (20 187 лв.), която е на 10-то място в страната.

Брутната добавена стойност (БДС) на област Русе е 3 587 млн. лв. и нараства с 13,49% спрямо предходната година и с 29,08% за периода 2021-2023 г.

През периода 2021-2023 г., икономиката на Русе остава силно ориентирана към сектора на „Услугите“, който за 2023 г. създава 63,78% от добавената стойност на областта, следвана от сектори „Индустрия“ – 31,03% и „Аграрен“ (Селско, горско и рибно стопанство) – 5,19%. През периода, ръстът на дела на услугите в общата БДС на област Русе продължава. За трите години /2021-2023 г./ този дял нараства с 2,12 процентни пункта (п.п.). Като цяло, секторите „Услуги“ (63,78%) и „Индустрия“ (31,03%) доминират в областната икономика, като създават близо 95% от общата добавена стойност. Въпреки че, Индустриалният сектор увеличава своя принос в общата БДС в област Русе с близо 2 пункта (2022-2023 г.), остава на 2-ро място. Аграрният сектор е с потенциал за развитие, но през отчетния период продължава да намалява дела си в БДС на областта (с -2,14 пункта) – от 7,33% през 2022 г. на 5,19% през 2023 г.

Община Русе е основен двигател за икономическите процеси и център за икономически растеж в региона. Общината запазва тенденцията да привлича работници от околните населени места и да доминира като регионален лидер по заетост,

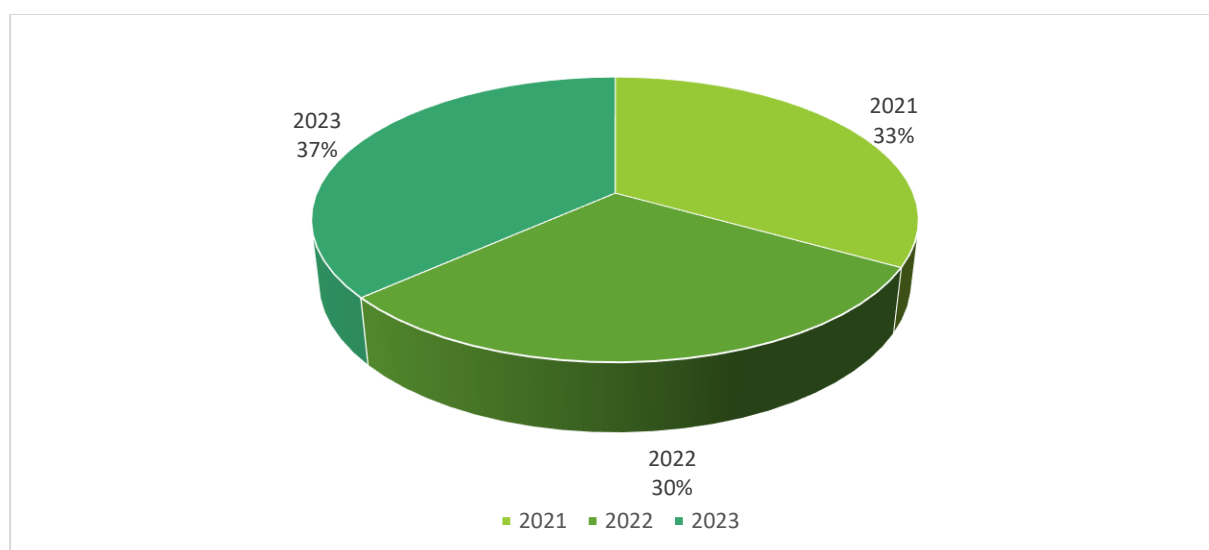
потребление и производство. Конкурентните предимства на Община Русе и потенциалът на икономиката на общината сравнително се запазват въпреки високите цени и инфлацията, което предполага постепенното ѝ връщане към растежа поради широкия спектър от стопански сектори с потенциал за развитие. В община Русе се отчита положителна промяна в добавена стойност по факторни разходи, която нараства през 2023г. със 7,87% спрямо 2022г. и достигат 1 842,7 млн. лв.

Таблица 4. Добавена стойност по факторни разходи в Община Русе, 2021-2023 г.¹³

Година	Общо Млн.лв.	На човек от населението лв./човек	Промяна общо	
			%	Сравнение
2021	1 516,3	9 924	4,64%	2020/2021 г.
2022	1 708,3	12 207	12,66%	2021/2022 г.
2023	1 842,7	13 290	7,87%	2022/2023 г.

Износът в икономиката на община Русе е концентриран изключително в сектора на Преработващата промишленост. Втори по важност отрасъл е Търговията. Най-голям е делът на търговията с горива и с химични вещества. Трети по важност е секторът „Транспорт“. Профилът на русенската икономика се допълва от строителството, хуманното здравеопазване и социалната работа, както и от фирми в сектора на професионалните дейности. В общината са застъпени и секторите „Административни и спомагателни дейности“, „Хотелиерство и ресторантьорство“, „Операции с недвижими имоти“, „Доставяне на води“; „Канализационни услуги“, „Управление на отпадъци“.

Фигура 6. Дял на преработващата промишленост в общата добавена стойност в Община Русе, 2021-2023 г. (%)¹⁴



¹³ Източник: НСИ

¹⁴ Източник: „265 Истории за икономика“ на ИПИ

За разлика от предходните години, 2023 г. се характеризира с охлаждане на икономическия растеж, като един от факторите за това е забавянето в износа. През 2023 г. общите приходи от износ на нефинансовите предприятия у нас са приблизително 138 млрд. лв. – с около 7,4 млрд. по-малко спрямо предходната 2022 год. В номинално изражение, общините с най-високи приходи от износ са големите областни центрове, като столицата е убедително пред останалите общини. Приходите от износ в нея възлизат на 60,6 млрд. лв. (44% от общото за страната), докато Бургас и Пловдив се нареждат на следващите позиции с едва 6,5 млрд. лв. и 6,4 млрд. лв. След тях са общините Варна (3,9 млрд. лв.), Русе (3,75 млрд. лв.) и Марица (2,5 млрд. лв.). В общо 18 общини приходите от износ надхвърлят 1 млрд. лв., което е леко понижение от миналогодишните 21 общини.¹⁵

Таблица 5. Приходи от износ на нефинансовите предприятия в Община Русе, 2021-2023г.¹⁶

	Мярка	2021 г.	2022 г.	2023 г.
Приходи от износ на нефинансовите предприятия – <i>Общо</i>	млн. лв.	2 666.9	4 637.5	3 754.50
Приходи от износ на нефинансовите предприятия – <i>Човек/населението</i>	лв.	18 867	33 139	27 078
Дял на приходите от износ в общите приходи на нефинансовите предприятия	%	30.6%	37.7%	35.4%
Годишно изменение в приходите от износ на нефинансовите предприятия	%	2020-2021 г.	2021-2022 г.	2022-2023 г.
		0.9%	73.9%	-19%

За 2023 г. 10 069 са нефинансовите предприятия в община Русе, което е с 1.83% повече в сравнение с 2022 г. Броят нефинансовите предприятия на 1000 души в общината през 2023 г. е 72.6 и нараства с 1,9 на годишна база – спрямо 2022 г.

Според данните на Института за пазарна икономика, експортната дейност в общината през 2023 г. е намаляла с 19% спрямо предходната година. Според анализа, през 2023 г. приходите от износ в общината са 3,75 млрд. лв., което нарежда Русе на пето място сред общините в България.

По данни на ИПИ¹⁷, Нетните приходи от продажби на нефинансовите предприятия в Община Русе през 2023 г. са 10 598 млн. лв., Произведената продукция в нефинансовите предприятия е 6 313,17 млн. лв., а Произведената продукция на човек от населението – 45 531,49 лв./човек.

¹⁵ Източник: <https://ime.bg/articles/prihodite-ot-iznos-prez-2023-g-namalyavat-v-105-obshtini/>

¹⁶ Източник: ИПИ, „265 Истории за икономика“, <https://265obshtini.bg>

¹⁷ Източник: <https://265obshtini.bg/map/527>, <https://265obshtini.bg/map/527>, <https://265obshtini.bg/map/557>

Земеделие: Общата територия на Община Русе възлиза на 536 125,495 дка. В пространствената структура на Община Русе преобладават земеделските територии, които заемат 403 817,180 дка (75,32%), като основната част от тях са от категорията „ниви“ (96%). Близко 84% от земеделските територии са обработваеми земи (338 326,605 дка), останалите над 16% са необработваеми земи (65 490,575 дка). Териториите по начин на трайно ползване са ниви, лозя, овощни градини, ливади и др. Община Русе притежава земеделски земи с обща площ 35 602,408 дка, от които 25 008,983 дка – пасища и мери и 10 593,425 дка – обработваема земя.

Таблица 6. Данни за основни земеделски култури в Община Русе през стопанската година 2023/2024¹⁸

Култури	Засети площи	Среден добив	Пропаднали площи	Ново- създадени
	дка	кг/дка	дка	дка
Есенни култури /пшеница, ечемик, рапица/	146 810	1 671	0	...
Пролетни култури /слънчоглед, царевица/	153 551	595	0	...
Многогодишни култури /лавандула/	281 ¹⁹	285	0	...
Зеленчуци на открито, вкл. дини, пъпеши, ягоди	177	10 562	0	...
Оранжерийни зеленчуци /краставици, домати/	111	23 929	85	...
Трайни насаждения, вкл. орехи, лозя	1 824 ²⁰	5 086	105	22
ОБЩО	302 754	42 128	190	22

През стопанската 2023/2024 год., основен дял в земеделието на територията на общината има отглеждането на пролетни култури (153 551 дка) и есенни култури (146 810 дка). Най-малък е делът на площите заети с оранжерийни зеленчуци – 111 дка.

Животновъдството на територията на Община Русе остава слабо развито. Отглеждат се предимно – птици, пчелни семейства, овце, говеда и биволи и др.

Таблица 7. Животни по видове в Община Русе през стопанската 2023/2024 год.²¹

Животни	Мярка	Количество
Птици – общо	брой	1 214 972
Пчелни семейства	брой	9 828
Овце – общо	брой	2 994
Говеда и биволи – общо	брой	2 342
Кози – общо	брой	257
Калифорнийски червеи	кв. м.	1 145

¹⁸ Източник: Общинска служба „Земеделие“ – Русе

¹⁹ Площи, от които може да се прибира цвят

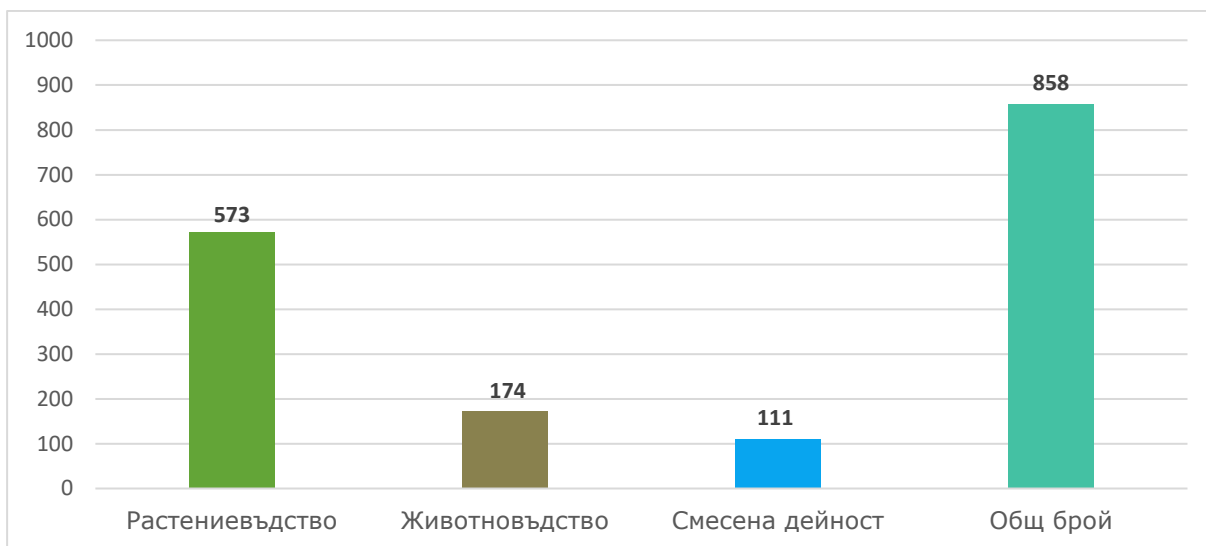
²⁰ Плододаващи

²¹ Източник: Общинска служба „Земеделие“ – Русе

Животни	Мярка	Количество
Зайци – общо	брой	80
Свине – общо	брой	23
Коне	брой	14
ОБЩО		1 231 655

Общият брой на регистрираните земеделски стопани с адрес за кореспонденция община Русе е 858 през стопанската 2023/2024 г., в т.ч. развиващи смесена дейност – 111, растениевъдство – 573 и животновъдство – 174. Общият брой на регистрираните земеделски стопани в общината през стопанската година 2023/2024 (858) намалява спрямо стопанската 2020/2021 год. (907) – с 49.

Фигура 7. Регистрирани земеделски стопани с адрес за кореспонденция община Русе за стопанска година 2023/2024 (Брой)²²



Научноизследователска и развойна дейност (НИРД): Разходите за НИРД в Област Русе са относително ниски. През 2023 г. общо инвестираните средства за развитие на НИРД в областта са в размер на 23 936 хил. лв. и спрямо 2021 г. нарастват с 5 033 хил. лв., или с 26,63%. За една година, област Русе по разходи за НИРД се изкачва от 7-мо място на 5-то място в страната, след областите София (столица) – 1 134 324 хил. лв., Пловдив – 72 061 хил. лв., Варна – 46 652 лв. и Стара Загора – 37 642 хил. лв. И през 2023 г., област Русе (23 936 хил. лв.) продължава да бъде лидер в развитието на научната дейност в Северен централен регион с дял от 56,24% от общите разходи за НИРД на регионално ниво (42 564 хил. лв.). През 2023 г. персоналят, зает с НИРД в Област Русе, е 1 066 души, което е с -5,66% по-малко в сравнение с 2022 г. (64 души).

Голяма част от икономическата дейност и инвестициите на предприятията са съсредоточени в и около гр. Русе. Русе притежава, потенциал в общината да се развиват високотехнологични компании. Малките и средните предприятия на територията на

²²Източник: Общинска служба „Земеделие“ – Русе

община Русе играят важна роля в местната икономика. На тях се разчита за създаване на нови работни места за по-бързо и гъвкаво въвеждане на иновации и за постигане на икономически растеж. Те допринасят и за социалната интеграция, тъй като предоставят възможности за заетост и в по-слабо развитите периферни райони на общината.

Силно влияние за развитие на научно – изследователската и развойна дейност има Русенския университет „Ангел Кънчев“ и постигнатите резултати от реализирани партньорски проекти, насочени към:

Инвестиции: За региона на Русе, който е индустриален център с ключови сектори като машиностроене, производство на електроника и компоненти, тези тенденции също имат своето отражение. Компании, ориентирани към експорт усещат последствията от свиващото се търсене на основни пазари като Германия (водещ партньор за много български компании) и други европейски страни. В Русе, където няколко големи предприятия работят активно с тези пазари, също се наблюдава ограничаване на новите поръчки. В регионален контекст, това означава ограничаване на възможностите за растеж и развитие на местните предприятия, които разчитат на външни пазари за реализация на продукцията си. Основните проблеми включват затруднения в секторите, свързани с автомобилната индустрия, машиностроенето и електрониката, които традиционно допринасят за значителен дял от местната икономика. За регион като Русе, където икономическите дейности са разнообразни и включват както традиционни индустрии, така и нововъзникващи сектори като зелени технологии и автоматизация, това може да бъде шанс за диверсификация и намаляване на зависимостта от ограничен брой пазари. Възможностите за растеж могат да дойдат чрез инвестиции в модерни технологии, които да намалят производствените разходи и да подобрят конкурентоспособността на местния бизнес. Въпреки забавянето на българската индустрия, Русенският регион има потенциал за адаптация и дългосрочно развитие чрез диверсификация и внедряване на иновации. За да се възползват от тези възможности, местните предприятия трябва да търсят нови пазари, да инвестират в модерни технологии и да използват международни платформи за сътрудничество.²³

През 2024 г. продължиха целенасочените действия на администрацията за привличане на български и чуждестранни инвеститори в Русе, тъй като инвеститорите, носещи иновативни производства щадящи природата, са с потенциал да се развият в региона и да повишават стандарта на живот на гражданите. Тези действия на местната власт постепенно превръщат Русе в притегателно място за инвеститорите, които изграждат високотехнологични производства от различни икономически сектори.

Готовността на Русе да посрещне нови инвестиции е представена с активното участие на Общината в различни стандарти и програми за добри практики.

Община Русе участва като партньор на **„Индустриален парк ЛВЗ“ ЕООД** в изпълнението Проект „Реконструкция, рехабилитация и изграждане на нова техническа

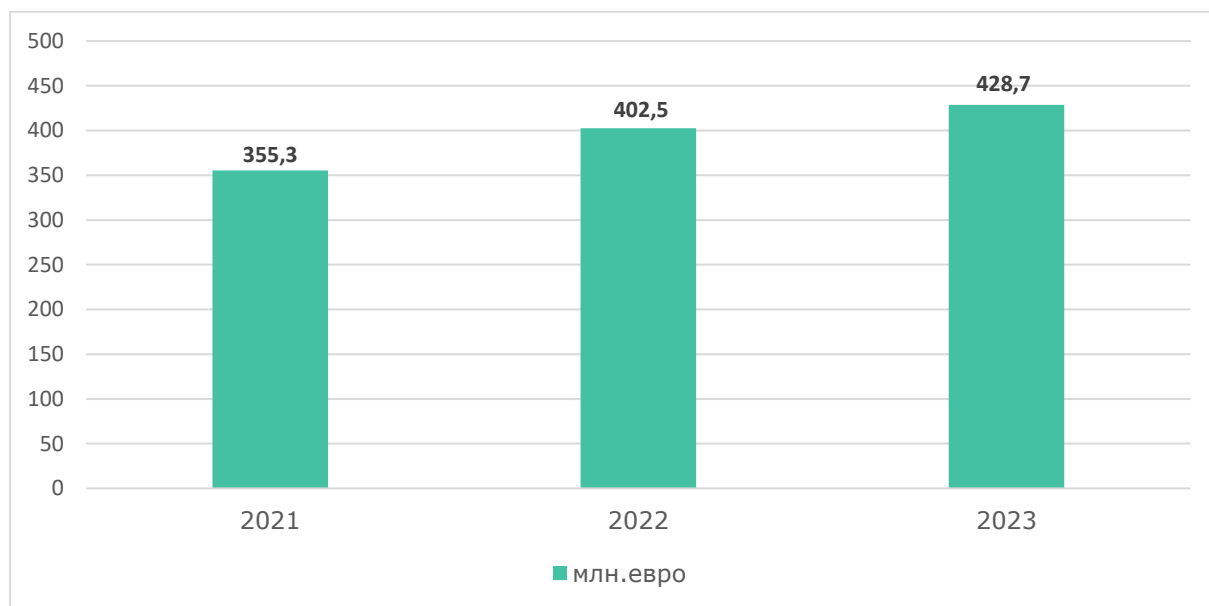
²³ Източник: <https://rcci.bg/>

довеждаща и вътрешна инфраструктура за „Индустриален парк ЛВЗ“, гр. Русе, в т.ч. обновяване на сградния фонд“. На 25.01.2024 г. е подписан Анекс към Споразумението за партньорство (от 25.09.2023 г.) между Община Русе и „Индустриален парк ЛВЗ“ ЕООД, във връзка със стартирането на процедурите по възлагането на обществените поръчки, необходими за изпълнение на проекта. От реализацията ще бъдат облагодетелствани и множеството фирми и предприятия с бази, разположени по ул. „Тракция“. Предвиждат се подобрения на вътрешната техническа инфраструктура в „Индустриален парк ЛВЗ“, както и условия за развитие на иновации.

През 2024 г. е одобрена Концепция за развитие на индустриални паркове и зони 2024-2028 г. (Национална индустриална стратегия) като част от политиката на Правителството за преодоляване на регионалния дисбаланс и неравномерното териториално икономическо развитие на страната. Документът поставя акцент върху развитието и изграждането на индустриалните паркове и зони чрез Националната компания индустриални зони ЕАД (НКИЗ ЕАД) в Северна България – Индустриален парк Видин, Индустриален парк Плевен – Телиш и **Свободна зона Русе ЕАД** (НКИЗ ЕАД е едноличен собственик на капитала на дружеството).

През периода, преминавайки през предизвикателствата на световната пандемия, икономическото развитие на общината започва да се стабилизира. **Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи** започнат плавно да се повишават, като отчитат стабилен ръст: 2021г. – 427,3 млн. лв.; 2022г. – 477 млн. лв.; 2023г. – 588,1 млн. лв.

Фигура 8. Динамика на преките чуждестранни инвестиции в община Русе за периода 2021 – 2023г.²⁴



²⁴ Източник: НСИ, Инфостат

През периода преките чуждестранни инвестиции в община Русе се увеличават: 2021г. – 355,3 млн. евро; 2022г. – 402,5 млн. евро, 2023г. – 428,7 млн. евро. ПЧИ в общината формират дял от 75% от инвестициите на ниво област Русе, които през 2023г. са в размер на 570,1 млн. евро.

Сериозна роля в развитие на местната икономика имат партньорски проекти и инициативи между общинската администрация, неправителствения сектор и бизнеса. Община Русе със съдействието на **Русенската търговско-индустриална камара** предприема нова стъпка в дигитализиране на комуникацията с потенциални инвеститори, създавайки социални профили на инициативата „Инвестирай в Русе“ в LinkedIn и Facebook.

Русе е предпочитано място за провеждане на бизнес форуми, организирани от международни и национални бизнес асоциации, имащи за цел обмен на инвестиции, иновации, практики, които помагат на местния бизнес за по-конкурентно да се развива в нови и проспериращи пазари.

Пазар на труда в община Русе: Делът на трудоспособното население в областта намалява и продължава да е сравнително нисък спрямо средното за страната. Застаряването на населението, образователното ниво на населението, специализацията на местната икономика имат отражение на пазара на труда. Към 2023г. в трудоспособна възраст е 58,54% от населението, но през периода то интензивно намалява. Икономическата активност нараства и това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта. През периода се наблюдава запазване нивата на безработица: 2021г. – 3,2%; 2023г. – 3,1%; 2024г. – 3,2%, като тя варира с близо два пункта по-ниско от средното за страната. Предизвикателства пред местния пазар на труда остават образователната структура на работната сила и застаряването на населението. През периода успешно продължи да се развива партньорството на Община Русе с ДБТ.

Доходи и стандарт на живот: През периода 2021-2023 г. Общият доход (средно на семейство) в област Русе се увеличава с 2 281 лв. или с 14.39%, въпреки това темпът им на нарастване е по-нисък от средния за страната (34,77%). Средната годишна брутна заплата на наетите по частния и общественния сектор е съответно 1 587 лв. и 1 968 лв., а Годишната динамика на brutните заплати за периода 2022-2023 г. – 14.9%.

Общият брой преизчислени пенсии за осигурителен стаж и възраст през 2024 г. в Област Русе е 7 250 и е по-голям от броят им през 2023 г. (7 153). По отношение на преизчислените пенсии за инвалидност поради общо заболяване се отчита номинално увеличение с 144 или 5.14% на годишна база. Намаление има единствено при пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест, като през 2023 г. и 2024 г. техният брой е съответно 40 и 28.

1.3. СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Здравеопазване

Опазване и подобряване на общественото здраве е важен приоритет в политиката на Община Русе, насочен към осигуряване на достъпна качествена медицинска помощ, осъществявана чрез високо технологично оборудване от достатъчен брой квалифицирани специалисти. В областта на здравеопазването Община Русе осигурява необходимите условия и пряко ръководи и контролира дейностите, свързани със здравното обслужване в детските ясли, детските градини и училищата.

Здравното обслужване на населението, живеещо на територията на общината се осъществява от лечебни заведения за болнична помощ, извънболнична помощ и спешна медицинска помощ. Дობолничната медицинска и стоматологична помощ са с предимно локален характер (в границите на общината), а болничната е с надобщинско значение.

Лечебни заведения и здравна помощ: През анализирания период 2020 – 2024г., броят на лечебните заведения за болнична помощ остава без промяна – 2 многопрофилни и 3 специализирани болници, 1 комплексен онкологичен център и 1 център за психично здраве. През 2024г. се увеличава броят на леглата в многопрофилните и специализираните болници, които изпълняват надобщински функции. За същия период, броят на заведенията за извънболнична помощ се увеличава, достигайки 73 през 2024г.

Таблица 8. Лечебни заведения на територията на община Русе

Вид	2021г.		2022г.		2023г.		2024г.	
	заведения	легла	заведения	легла	заведения	легла	заведения	легла
Лечебни заведения за болнична помощ - общо	7	1541	7	1541	7	1535	7	1650
Многопрофилни болници	2	1037	2	1037	2	1031	2	1146
Специализирани болници	3	238	3	238	3	238	3	238
Комплексни онкологични центрове	1	151	1	151	1	151	1	151
Центрове за психично здраве	1	115	1	115	1	115	1	115
Лечебни заведения за извънболнична помощ - общо	68	24	67	21	70	22	73	22

Вид	2021г.		2022г.		2023г.		2024г.	
	заведения	легла	заведения	легла	заведения	легла	заведения	легла
Диагностично-консултативни центрове	3	15	3	15	3	15	3	15
Медицински центрове	14	4	14	4	15	4	15	6
Дентални центрове	3	-	4	-	4	-	4	
Медико-дентални центрове	1	1	1	-	1	1	2	1
Самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории	47		46		47		49	
Други лечебни и здравни заведения	4	4	4	2	4	2	5	58

Функциониращите лечебни заведения по вид собственост са: Общински лечебни заведения са: ДКЦ 1 ЕООД, МЦ 1 ЕООД, ЦДМ 1 ЕООД, ЦПЗ ЕООД, КОЦ ЕООД, СБАЛПФЗ ЕООД; Държавно: УМБАЛ Канев АД; Частни УМБАЛ Медика Русе ООД, СБАЛФРМ Медика ООД, СБАЛ Медика Кор ЕАД. Общината Русе има политиката за освобождаване на лечебните заведения от внасяне на дивидент, с оглед използване на финансовите средства за инвестиции в материалната база и ново медицинско оборудване.

По последни данни на НСИ към 2024г., на територията на община Русе работят общо 755 лекари, 168 лекари по дентална медицина и 1333 медицински специалисти по здравни грижи. Повишение в броя се наблюдава във всяка една от изследваните години, за всички категории медицински персонал.

Към 2024г., на 1 лекар в община Русе се падат по 182 пациенти, а на 1 лекар по дентална медицина 816 – и по двата показателя, осигуреността е по-висока от тази в едноименната област, която е съответно 219 души на 1 лекар и 949 души на 1 лекар по дентална медицина.

Таблица 9. Медицински персонал и население на един лекар в община Русе

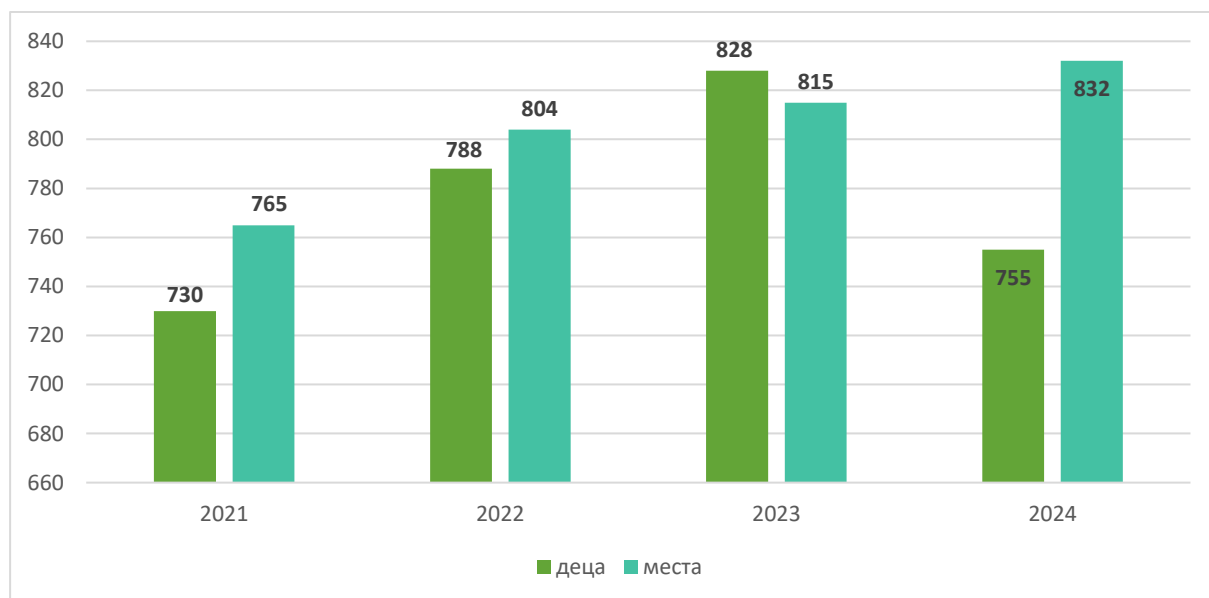
Вид	2021г.	2022г.	2023г.	2024г.
Лекари	707	720	743	755
Лекари по дентална медицина	154	158	165	168
Медицински специалисти по здравни грижи	1283	1323	1296	1333
Население на 1 лекар	215	193	186	182
Население на 1 лекар по дентална медицина	985	881	837	816

Спешна помощ на територията на община Русе: Центърът за спешна медицинска помощ (ЦСМП) е заведение, в което медицински специалисти оказват спешна медицинска помощ на болели и пострадали лица в дома, на местопроизшествие и др. Към него са разкрити 5 филиала (ФСМП) на територията на област Русе: ФСМП-Русе, ФСМП-Бяла, ФСМП-Ветово, ФСМП-Две могили и ФСМП-Сливо поле, с цел оказване на помощ и в най-отдалечените места. ЦСМП-Русе осъществява своевременна извънболнична спешна медицинска помощ и разполага с лекари и среден медицински персонал. ЦСМП-Русе е на 24-часов режим и работи синхронизирано с Национален телефон 112. Центърът се финансира и е на пряко подчинение на Министерство на здравеопазването.

Аптеки: Към 2024г. в община Русе функционират 89 аптеки, при необходим минимум от 47, като 3 от тях са денонощни и се намират на територията на гр. Русе. Общата осигуреност е 1546 души/аптека за 2024г.

Детски градини с яслени групи и капацитет в заведенията на община Русе: В община Русе функционират 17 детски ясли, които осигуряват 832 места към 2024г. Броят на децата, посещаващи заведенията за грижа за най-малките е 755 към 2024г., като се отчита спад, въпреки положителната тенденция през предходните години. Обхватът на децата в детските ясли с 25,4 процентни пункта.

Фигура 9. Децата и места в детските ясли в община Русе²⁵



Детско здравеопазване: Община Русе осигурява медицинско обслужване във всички образователни институции, като е гарантиран достъп до здравни грижи на всяко дете от детска градина или учебно заведение. През периода, Община Русе работи активно за осигуряване на нови работни места в общинското детско здравеопазване и

²⁵ Източник: НСИ

осигуряване на качествена здравно-профилактична грижа при отглеждането на децата в детските ясли. Увеличените работни заплати и подобрени условия на труд, стимулират медицинските специалисти да работят в структурите на общинското здравеопазване.

От 18.03.2024 г. Община Русе стартира нова електронна услуга „Виртуална кухня“ за родители с деца от 10-месечна до 3-годишна възраст, които ползват услугите на Детска кухня – Русе. Новата електронна услуга „Виртуална кухня“ осигурява възможност на родителите да закупуват ваучери за храна по електронен път (чрез дебитна/кредитна карта, EasyPay или ePay). За нуждите на Детска кухня – Русе е внедрен нов програмен продукт „Храноден“ – автоматизирана информационна система, която осигурява възможност за навременна отчетност – приходни и разходни документи, изготвяне на меню за деня, генериране на различни справки, изготвяне на заявки за продукти и следене на складовите наличности.

През 2024 г. към детски ясли е разкрита нова услуга Ранно детско развитие. Към персонала на детските ясли са назначени експерти в ранно детско развитие с цел подпомагане и подобряване на грижата за най-малките. Новият екип се състои от психолог, социален педагог, кинезитерапевт и ерготерапевт.

Реализират се програми за превенция, подкрепа и повишаване информираността на родителите по теми, свързани с детското здравеопазване.

Образование

Системата на образованието в община Русе представлява един от основните социални приоритети за административната единица. Въпреки, намалението на населението, отразяващо се и на общо понижение на учащите на територията на общината, водената от местната власт политика показва, че може да се адаптира към промени от този вид, запазвайки базовите съотношения на деца / преподаватели / самостоятелни паралелки, както и броя функциониращи учебни заведения за предучилищно, училищно и висше образование.

Политиката свързана с образованието в Община Русе се базира на действащ стратегически документ: Стратегия за развитие на предучилищното и училищно образование в община Русе (2022-2026 г.). За децата на Русе с изяви дарби се изпълнява програма за закрила.

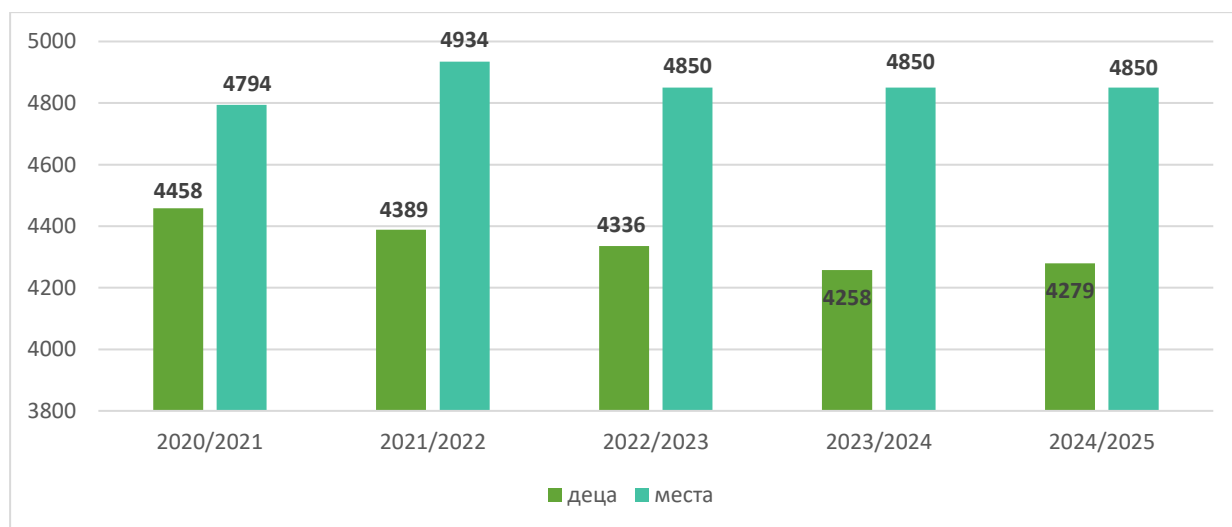
Образователна структура на населението: Образователната структура на населението е много добра, като община Русе се нарежда сред 10-те общини в България с най-висок дял на населението с висше образование: 28,2%, както и много нисък показател за неграмотност на населението (само 0,4%).²⁶

²⁶ Източник: Преброяване 2021

Образователна инфраструктура в община Русе: В Община Русе картата от образователни институции включва пълна гама от заведения както за предучилищно образование (детски градини), така и училища (основни, средни, профилирани), професионални гимназии и университети. Община Русе реализира дейности, политики, както и проекти, насочени към обхващане на всички деца в предучилищна и училищна възраст в образователната система с цел гарантиране правото им на образователни услуги и недопускане на неграмотност. Приоритет са децата от уязвимите групи. За развитие на устойчива, съвременна, пазарно ориентирана образователна система Община Русе финансово подкрепя и съхранява учебно-възпитателната дейност в училищата и детските градини на територията на малките населени места.

Предучилищно образование: Броят на детските градини в община Русе е 24 бр. От изнесените данни е видно, че през последните отчетени 3 учебни години, броят и на местата и на децата в детските заведения на територията на общината бележи спад. В община Русе няма съществени проблеми с осигуряване на места за децата от административната единица.

Фигура 10. Места и деца в детските градини в община Русе



Броят на работещите като педагогически персонал в детските заведения запазва устойчиви нива, като през учебната 2024/2025г. са заети 422 души.

Училищно образование: Училищното образование в община Русе, към учебната 2024/2025г., е представено от: общо 41 училища:

- 27 Общообразователни училища (начално – 2, основни – 16, средни – 7 и профилирани гимназии – 2);
- Училища по изкуствата – 1;
- Спортно училище – 1;
- Професионални гимназии – 12.

Общинските училища на територията на община Русе са 17, 11 от които са разположени в административния център на общината гр. Русе, или близо 65% от тях. Останалите 6 училища са в гр. Мартен и в селата Николово, Ново село, Семерджиево, Тетово и Хотанца.

Таблица 10. Училищно образование в община Русе 2021/2022 – 2024/2025г.²⁷

Базова структура на училищното образование в община Русе	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025
УЧАЩИ (общо)	15601	15617	15544	15487
I - IV клас	4743	4754	4819	4841
V - VII клас	4102	3916	3730	3546
VIII - XII клас	6756	6947	6995	7100
Учащи по професионални програми	3787	3977	4066	4194
УЧИТЕЛИ	1467	1481	1504	1447
ЗАВЪРШИЛИ				
Основно образование	1257	1321	1346	1326
Средно образование	1268	1003	1138	1191

Учащите в общообразователните училища в община Русе, са намалели през периода 2021-2025г., но то е резултат от осезаемото намаляване броя на учащите в общообразователните училища на възраст от V - VII клас. Първокласниците са се увеличили. Най-осезаем е ръстът при учащите по професионални програми, което показва, че общинската образователна политика се съобразява с нуждите на пазара на труда от ранно пазарно ориентиране на бъдещите работещи и последващата им реализация.

Образованието в община Русе е подкрепено от електронни системи за прием в детски заведения и подготвителни групи на училищата, както и прием в първи клас.

Русе е първият български град, в който за учениците от 3 клас е осигурено обучение по роботика, виртуална и добавена реалност, а във всяка детска градина се прилагат иновативните методи на Лего обучението. В обучението по роботика и софтуерно кодиране ще се включат училищата и в малките населени места в общината. В тези образователни институции, в които няма обучени преподаватели, обучението на учениците ще се извършва от специалисти от ЦПЛР – ЦУТНТ – Русе.

Продължава активната работа с внедрените Google Workspace технологии в общинските детски градини и отдел „Образование, спорт и младежки дейности“, като се подновиха абонаментите.

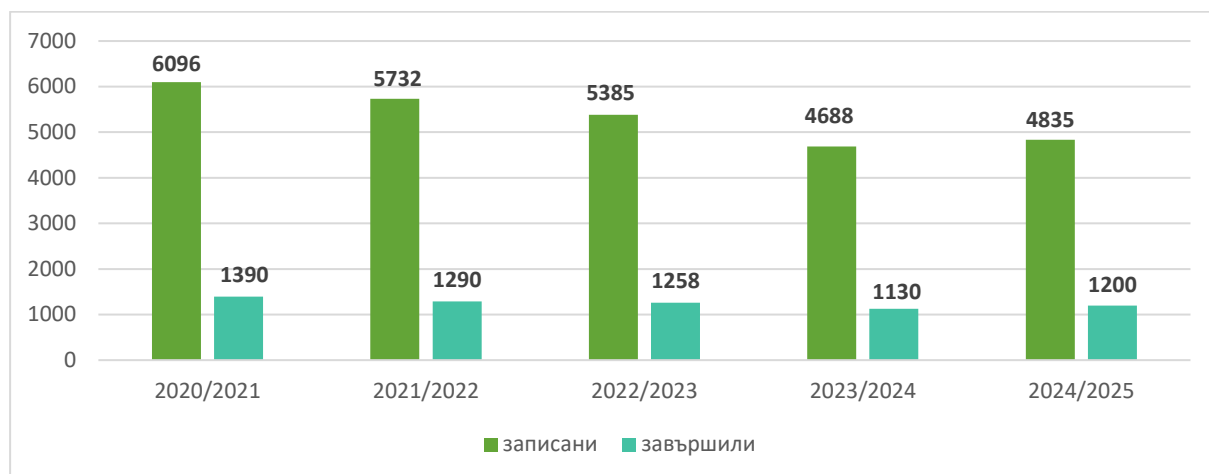
Въпреки демографските проблеми, броят на учащите в професионалните гимназии/ училища се увеличава с 6,19%, от 3 829 деца през 2020/2021г. до 4 066 деца

²⁷ Източник: НСИ

през 2023/2024г. Минимално понижение има при броя на учителите в училищата на община Русе: - 2,48% (от 1088 на 1061).

Висше образование: Висшето образование на територията на община Русе е представено от Русенския университет „Ангел Кънчев“, притежаващ филиали в областните центрове гр. Разград и гр. Силистра. Ежегодно висшето учебно заведение отчита спад на записаните и на завършилите студенти.

Фигура 11. Висше образование в община Русе²⁸



Социални услуги

Община Русе, като областен административен център, се характеризира с развита и богата мрежа от функциониращи социални услуги, насочени към оказване на адекватна, индивидуална подкрепа на гражданите, с идентифицирани потребности за ползване на конкретни социални услуги и превенция на установените рискови фактори. Социалните дейности в община Русе се реализират съобразно изискванията на националните и европейски политики, спазвайки основните принципи на равнопоставеност, социално включване, липса на дискриминация.

Община Русе запазва лидерските си позиции в предоставянето на качествени социални услуги за деца и пълнолетни лица. На територията на община Русе се предоставят общо 49 социални услуги и 1 социална услуга по проект „Грижа в дома“ удължен до 14.01.2025 г. След проведени конкурси са сключени договори с 11 доставчици на социални услуги. Доставчици на социалните услуги са: Община Русе и 12 НПО – Сдружения с нестопанска цел, Фондации, ЕООД. Доставчиците на социални услуги за пълнолетни лица са 7, които обгрижват пълнолетни лица със специфични потребности. Доставчиците на социални услуги за деца и младежи са общо 7, които обгрижват деца и младежи със специфични потребности. Специализираните институции

²⁸ Източник: НСИ

са 3 с общ капацитет 436 потребители и 228 наети лица. Собственото финансиране за социалните грижи в общината е нараснало с 18%, за – Домашен социален патронаж, обществена трапезария и социални жилища.

Предприети са действия за реформиране на Дом за стари хора „Възраждане“ – гр. Русе. Инициативата на Община Русе е част от по-мощните усилия на местната администрация за подобряване на социалните услуги в региона, като се стреми да осигури на възрастните хора достойни условия за живот, пълноценна грижа и поддръжка, с акцент върху устойчивото развитие и интеграция на съвременните стандарти в системата на социалната грижа.

Продължава предоставянето на следните социални услуги местна дейност: Социални услуги, предоставяни като местна дейност: Домашен социален патронаж (с капацитет 555 лица), Обществена трапезария (250 лица), Социални жилища (88 лица); почасово предоставяне на социални услуги: в различни квартали на града функционират 5 изнесени офиса за удобство на гражданите; Асистентска подкрепа: услугата допълва останалите социални услуги, които се предоставят на територията на община Русе за грижа на нуждаещи се лица в домашна среда; Механизъм лична помощ: през м. септември 2024 г. броят на ползвателите е достигнал 1 096 лица с увреждания, за които се грижат общо 1 120 лични асистенти.

Община Русе води активно социална политика и реализира значителен брой успешни проекти в социалната сфера. Всички усилия в това направление подпомагат ефективното изпълнение на основните дейности за постигане на добро ниво на развитие на човешките ресурси и повишаване качеството на социалните услуги.

Реализирани са инвестиции в подобряване материално-техническата база и са разработени проекти за реновиране и изграждане на нова социална инфраструктура.

Култура и туризъм

Политиката на Община Русе в областта на културата се осъществява от отдел „Култура“. Общинската Програма „Култура“ за финансиране на проекти в областта на културата и изкуствата от местния бюджет от години е важен инструмент за повишаване качеството на културния продукт, за стимулиране и подкрепа на творческия сектор и културното предприемачество, както и за укрепване капацитета на културните оператори.

От културните институции в община Русе най-голям е броят на читалищата – 25, от които 13 са разположени в малките населени места: гр. Мартен, с. Басарбово, с. Бъзън, с. Долно Абланово, с. Николово, с. Ново село, с. Просена, с. Сандрово, с. Семерджиево, с. Тетово, с. Хотанца, с. Червена вода, с. Ястребово. Те функционират чрез държавно и общинско финансиране, в т.ч. допълнителни средства от собствена дейност и проектни инициативи.

Ежегодно държавните културни институти – Драматичен театър „Сава Огнянов“, Държавна опера – Русе и Държавен куклен театър – Русе са подкрепени финансово за изпълнение на своята дейност.

От 2024 г. дейността на отдел „Култура“ към Община Русе е насочена към разширяване на културния календар, подкрепа на държавните културни институции и читалища, както и популяризиране на местното културно наследство. Акцентът е поставен върху финансовата и техническа подкрепа за творци и организации, включването на събития в различни части на града и достигането до нови публики.

Общинската Програма „Култура“ за финансиране на проекти в областта на културата и изкуствата от местния бюджет от години е важен инструмент за повишаване качеството на културния продукт, за стимулиране и подкрепа на творческия сектор и културното предприемачество, както и за укрепване капацитета на културните оператори. Бюджетът на Програма „Култура“ се увеличава ежегодно.

Ежегодно се реализират мащабни регионални, национални и международни фестивали, конкурси и събития в различни области на съвременната култура, привлекли аудитория, участници и професионални групи и артисти от България и различни страни на Европа и света.

Развитието и реновираните от културната инфраструктура се осъществява като със средства от общинския бюджет, така и с проектно финансиране, вкл. прилагайки интегрирания териториален подход.

През отчетния период, Община Русе успешно си партнира в организирането и провеждането на редица ключови за културния живот събития. Със съвместните усилия и в условията на партньорство между държавните, регионални и общинските културни институти и дейности, НПО и частния сектор се проведеха множество събития, с които бяха отбелязани редица празници.

Важна роля в местната политика играе Общинска фондация „Русе – град на свободния дух“, която подкрепя организацията на емблематични мащабни събития, намерили във времето трайно място в събитийния календар на Русе. Те създават възможности за обмен на идеи между български и чуждестранни участници, а инициативите превръщат откритите пространства в града в сцена за изява на хора от различна възраст и от различна националност.

Община Русе разполага със 164 места за настаняване с капацитет от над 3 950 легла. След 2023г. се наблюдава възстановяване на туризма в общината, като основните видове туризъм в общината са: културно - исторически, познавателен, вело, събитиен и уикенд туризъм.

Чрез разнообразни събития и целенасочени промоционални инициативи, ОП „Русе арт“ и звено „Туризъм“ успешно работят за утвърждаването на Русе като предпочитана дестинация за културен, кулинарен и исторически туризъм.

Туристическият информационен център (ТИЦ) Русе е посетен през 2024г. от над 4 550 души, като по-голяма част от тях са чужденци от круизните плавания по р. Дунав.

Спорт

Спортът е един от важните социални сектори на територията на община Русе, който има нужда от целенасочена политика, от гледна точка на подобряване на съществуващата и изграждане на нова спортна инфраструктура, както и разработването на стратегии и програми за развитието на спорта и спортните дейности в региона.

Съгласно официалния регистър на Спортните клубове в България (на Министерство на младежта и спорта), на територията на община Русе функционират 108 спортни клуба, от които 102 в гр. Русе и 3 Туристически дружества в гр. Русе). Подпомагането от Община Русе на спортните клубове са осъществява съгласно Наредба за условията и реда за финансово подпомагане на спортни клубове и спортни дейности в Община Русе, приета от ОБС-Русе, приета през 2024г.

1.4. РАЗВИТИЕ НА ТРАНСПОРТНАТА ИНФРАСТРУКТУРАТА

На територията на Република България в основната TEN-T мрежа са включени няколко направления на коридорите от основната TEN-T мрежа на ЕС, от които най-важни за община Русе са:

- направленията на коридорите от основната TEN-T мрежа на ЕС: „Рейнско-Дунавски“ (вътрешноводен път р. Дунав, с пристанища Видин и Русе и интермодален терминал в Русе);
- железопътните направления „Русе-Димитровград“;
- пътните направления „София-Велико Търново-Русе-Букурещ“, „Русе-Велико Търново-Стара Загора-Димитровград-АМ „Марица“;
- водното направление р. Дунав се явява част от VII-ми общоевропейски транспортен коридор, който чрез Черноморския канал свързва пристанище „Констанца“ с промишлените центрове в Западна Европа и с пристанище „Ротердам“. От своя страна той се пресича от два коридора TEN-T, свързващи Централна и Северна Европа с югоизточната част на континента и Близкия изток.

В разширената TEN-T мрежа е включено и направление скоростен път I-2 „Русе-Шумен“.

Пътища с международно и национално значение, пътища с регионално значение: На територията на област Русе попадат републиканските пътища: I-5 / (E-85) Русе-Велико Търново-Маказа-граница Гърция, I-2 (E-70) Русе-Разград-Варна. Част от пътища I-2/E70 и I-5/E-85 попадат в зоната на Паневропейски транспортен коридор №9.

От север градът се пресича от още няколко международни пътища: Будапеща-Брашов-Букурещ-Русе, Варшава-Лвов-Букурещ-Русе и Москва-Киев-Букурещ-Русе-София, който осигурява връзка с Македония и Албания. Ключов елемент от транспортната инфраструктура е Дунав мост, който осъществява връзката между пътните мрежи на България и Румъния. Интензивният трафик и стратегическото значение на съоръжението обуславят необходимостта от реорганизация и ремонт на пътната и уличната инфраструктура, намираща се непосредствено в зоната на ГКПП Дунав мост.

Общата дължина на републиканската пътна мрежа в област Русе е 508,850 км, от които 109,5 км първи клас, 155,061 км втори и 244,289 км трети клас. Второкласните пътища заемат сериозен дял от републиканската пътна мрежа и формират 11,3% от тях в региона или 3,8% от националните. Третокласни пътища и пътни връзки и възли са с относителен дял 7,3%.

Община Русе има добре развита и равномерно разпределена по територията ѝ пътна мрежа. Тя се състои от републикански и местни пътища. Спецификата на релефа, историческото оформление на трасетата за близки и далечни направления, както и от значението на гр. Русе като важен стопански, делови и културен център оказват влияние върху формирането на пътната мрежа. Пътищата от републиканската пътна мрежа са в сравнително добро експлоатационно състояние. На територията на Община Русе преминават следните републикански пътища: I-5 / (E-85) Русе-Велико Търново-Маказа-граница Гърция, I-2 (E-70) Русе-Разград-Варна, II-21 Русе-Силистра, II-23 Русе-Кубрат-Исперих, II-52 Русе-Пиргово-Никопол, III-501 (Русе-Бяла), III-2302 (Червена вода-Семерджиево-Просторно). Те са ветрилообразно разположени и концентрирани в и около гр. Русе, с което осигуряват връзката на Община Русе със съседните общини и по-големите областни градове. Най-натоварен и с най-много пътнотранспортни произшествия е първокласен път I-5 (E-85 Русе-Велико Търново) в отсечката Русе-Бяла-разклон за Плевен. Една от основните причини за това е непригодеността на пътя да поеме интензивния трафик по тази отсечка.

Пътна мрежа: Към 2022г. делът на автомагистралите и първокласните пътища в община Русе е 31,4%, което е сравнително висок дял за страната, като дължината на Първокласната пътна мрежа в общината е 30,1 км. За същия период, второкласната републиканска пътна мрежа е с дължина 44,8 км, а на третокласната – 21 км. Общата дължина на републиканската пътна мрежа е 95,9 км, като в добро състояние са 56 км, средно 24,6 км, а в лошо 15,3 км. На територията на община Русе няма пътища от републиканската пътна мрежа без настилка.²⁹

Мостове и мостови съоръжения: Дунав мост „Русе-Гюргево“ (за железопътен и автомобилен транспорт) осигурява връзката с държавите от Западна, Централна и Източна Европа, Гърция, Турция и Близкия Изток. Изключително интензивно е движението на железопътния и автомобилния транспорт. Трасето на българската

²⁹ Източник: ИПИ

територия на Дунав мост, който е част от път I-2, е с обща дължина 1,057 км. От въвеждането му в експлоатация преди 70 години – през 1954 г., основен ремонт не е извършван. Преди повече от 22 години е правено укрепване на фугите, а през 2011 г. е подменена хидроизолацията и асфалтовата настилка.

През 2024г. започва основен ремонт на стойност 44 877 228,68 лв. с ДДС. Техническият проект за ремонт на съоръжението предвижда цялостна подмяна на асфалтовите пластове, на панелите, хидроизолация, нови ограничителни системи, маркировка и др.³⁰

Железопътна мрежа: На територията на Община Русе съществува изградена и добре развита железопътна инфраструктура. Текущият железен път, общо за общината, е с дължина 130 км – 91% от общата дължина на жп мрежата в областта. В община Русе са изградени 8 бр. гари, 91 бр. гарови коловози, 13 бр. перони и 4 бр. рампи с площ 9,6 дка. Наличният железен път е част от IV-та и IX-та жп линии. Средната скорост на движение на влаковете по жп участъците от IV-та жп линия между отделните гари е 64 км/ч., а по жп участъците от IX-та жп линия е 70 км/ч. От икономическа гледна точка най-голямо значение за Община Русе имат жп линиите Русе-Горна Оряховица и Русе-Варна. Русенската жп гара е от стратегическо значение за Община Русе, поради възможността за осъществяване на комбинирани превози по европейските транспортни коридори №7 и №9. От гара Русе-разпределителна излиза железопътната линия за Букурещ, която до моста на р. Дунав е двойна. Гарите са свързани помежду си с два открити релсови пътя, които са без всякаква шумова защита и на места пресичат на ниво градска улична мрежа. Въпреки че е осигурен достъп до кварталите Долапите и Образцов Чифлик, както и до общинските села Червена вода и Ястребово, железопътният транспорт не може да бъде използван като приградски обществен транспорт, поради отдалечеността на населените места от гарите и малката честота на влаковете. От транспортна гледна точка железопътната линия Русе-Варна представлява важен фактор за социално-икономическото развитие на Община Русе. Тя е изключително перспективна и икономически изгодна поради възможностите за комбинирана транспортна връзка „Р. Дунав (пристанище Русе) – железница (автомобил) – Черно море (пристанище Варна)“.

През 2024г. започва изграждане на нова тягова подстанция Русе, включване в системата за телеуправление и телесигнализация SCADA по проект „Възстановяване, ремонт и модернизация на тягови подстанции - Варна и Разград, и изграждане на тягова подстанция Русе и въвеждане на система за телеуправление и телесигнализация – SCADA“, съфинансиран от Кохезионния фонд. Тягова подстанция Русе е разположена по протежението на железопътната линия Русе-Каспичан-Варна. Линията е електрифицирана през 1983 г. с тягови подстанции Русе, Червена вода, Разград и Хитрино. Част от мероприятията за модернизация на линията е и обновяването на оборудването на тяговите подстанции и съоръжаването им със съвременни и

³⁰ Източник: АПИ

високоэффективни съоръжения. Успешното изпълнение на обекта ще доведе до увеличаване на капацитета на железопътна линия Русе-Варна, покриване на европейските изисквания за безопасност на движението, осигуряване на енергийна ефективност и опазване на околната среда, както и пълно съответствие с приложимите европейски стандарти и изисквания. Така се гарантира оперативна съвместимост на националната железопътна мрежа с европейската.³¹

Воден транспорт: Пристанище Русе е най-голямото речно пристанище у нас е включено в основната TEN-T мрежа на територията на страната като част от направлението на коридор „Рейнско-Дунавски“ (вътрешноводен път р. Дунав, с пристанища Видин и Русе и интермодален терминал в Русе). Освен това, пристанището се явява и част от възела за интермодални превози по другите направления от основната TEN-T мрежа: София-Горна Оряховица/Велико Търново-Русе-Букурещ, както и Русе (граница с Румъния) - Горна Оряховица-Стара Загора – Михайлово -Димитровград/ Свиленград (граница с Република Турция). Пристанищен комплекс Русе включва редица пристанищни терминали в източния български участък на р. Дунав. В района на гр. Русе са разположени пристанищните терминали Русе-Изток с Ро-Ро терминал, Русе Център и Русе-Запад.

В Русе са изградени най-големият брой пристанища в българския участък на р. Дунав – 14 пристанища, от които отворени са 13, с 58 корабни места и капацитет за 95 кораба. За туристическите кораби се наблюдава нарастваща тенденция.

Въздушен транспорт: Въздушната инфраструктура на община Русе - Летище Щръклево е предоставена (през 2023г.) на концесия на „Еърпорт Русе“ ООД, като на Дружество е учредено безвъзмездно право на ползване на Летище Русе за срок от 10 год.

Градска мобилност: През 2022 – 2023г. е разработен проект на Генерален план за организация на движението (ГПОД) за територията на Община Русе“. С Решение №421, Прието с Протокол №14/28.11.2024г. на Общински съвет – Русе е одобрен Окончателния проект на Генералния план за организация на движението (ГПОД) за територията на Община Русе.

Община Русе изпълнява План за устойчива градска мобилност на град Русе (ПУГМ) за периода 2016-2026г.

В ПИРО са включени дейности, свързани с градската мобилност в Приоритет 2. Развитие на техническата и транспортната инфраструктура – предпоставка за достъпност и териториално сътрудничество, като е поставен акцент върху развитие на интегрирана велосипедна инфраструктура, обновяване на транспортната инфраструктура, вкл. инфраструктура за алтернативни горива за нуждите на обществения градски транспорт, зарядни станции; обновяване на подвижния състав, осъществяващ обществен превоз на

³¹ ДП НКЖИ

пътници (по линиите на градски транспорт) и др., както и подобряване условията за пешеходното движение като алтернативна форма на придвижване.

Общественият транспорт в Община Русе покрива всички населени места на нейната територия. „Общински транспорт Русе“ ЕАД е практически единственият превозвач на територията на гр. Русе. От 01.07.2024 г. „Общински транспорт Русе“ ЕАД поема функциите на единствен превозвач в градската транспортна схема. В тази връзка, автопаркът на „Общински Транспорт Русе“ се обновява постоянно, като само през първия мандат има 66 новозакупени превозни средства, в т.ч. електробуси, тролейбуси и автобуси. ОТП ЕАД инвестира и в подобряване на услугата с цел повече хора да започнат да използват обществения транспорт.

В резултат на поемане на всички разписания от вътрешноградската схема на обществения транспорт разписанията са оптимизирани и се въвеждат нови. С цел подобряване на качеството на транспортната услуга, ОТП ЕАД постоянно се наема персонал и техника. С помощта на РУ „Ангел Кънчев“, ще бъдат разработени нови разписания, които ще бъдат моделирани от подходящ софтуер и квалифицирани инженери. В края на 2024 г., в 35 от превозните средства на ОТП ЕАД е осигурено преброяване и видеонаблюдение на пътничопотока, като предстои системата да бъде внедрена в оставащата част от подвижния състав. Разработва се и нова система за таксуване, която ще оптимизира разходите и ще подобри услугата.

Във връзка с възстановяването на интегрирания градски транспорт и електронната система започна издаването на нови видове електронни карти, съобразени с въведената софтуерна програма. Целта е отчитане на всички пътници, ползващи обществения градски транспорт. По този повод във всички превозни средства на „Общински транспорт Русе“ ЕАД са монтирани валидатори за таксуване на пътниците, за които има сключен договор за извънгаранционно и сервизно техническо обслужване.

През периода се реализират значими проекти за подобряване градската среда. Развитие на алтернативните форми на придвижване са водещ акцент през анализирания период. Продължава изграждането на нови велоалеи, подобряване качеството на съществуващите, както и на маркировката, светлинната и знаковата сигнализация за велосипедисти. Община Русе съвместно със сдружения на граждани с изявен интерес и компетенции по темата за велотранспорта предприема действия по развитие на веломержата. Поетапно се извършва пълна ревизия на вече изградената веломержа.

Улична мрежа: Поддържането на уличната мрежа, тротоарите и запълнени участъци с компрометирана цялост е постоянен ангажимент на община Русе. Чрез ОП „Комунални дейности“ се извършват: ремонтно-възстановителни работи по улици, тротоари и др.; цялостно асфалтиране на улици, паркинги, алеи; ремонт и възстановяване на нарушения по пътната настилка и частично асфалтирани участъци; запълване на ями, оттоци, шахти и др.; улично осветление и пътна сигнализация; поддържане на улично осветление; извършени други дейности по поддръжка на уличното осветление в гр. Русе и населените места в Община Русе; други ремонтни дейности.

Потенциални обекти, към които следва да бъдат насочени инвестиции за изграждане, реконструкция и ремонт на улици, обществени паркинги, тротоари, алеи, вкл. системи за видеонаблюдение

- Реконструкция, модернизация на ключовите улици за влизане в града и изграждане на вело алеи – „Доростол“ и „Плиска“;
- Проекти „Подобряване на достъпността на трансграничния регион Русе-Гюргево към TEN-T мрежата: вкл. Рехабилитация на бул. „Христо Ботев“ в гр. Русе“;
- Рехабилитация на ул. „Пристанищна“ в гр. Русе;
- Довършване на рехабилитацията на бул. „Тутракан“ в гр. Русе;
- Рехабилитация на бул. „Придунавски“ в гр. Русе;
- Проект „Благоустройство на пешеходната зона по ул. Александровска“ от ул. „Мостова“ до п-к „Альоша“;
- Проект „Транспортно решение за бул. „Родина“, бул. „България“ – бул. „Липник“;
- Проект „Линеен проект за пътна връзка по „Канлъ дере“ (ул. „Кариерна“ – подлез при жп гара „Изток“);
- Усвояване на водоема в спортен комплекс „ЯЛТА“ чрез изграждане на паркинг (или в комбинация с игрище);
- Паркинг: „КЕЯ“ – да се създаде паркинг на празното място на ъгъла на ул. „Л. Каравелов“ и бул. „Придунавски“, като поне 10 от парко местата да бъдат със електрическо захранване;
- Отстраняване на регистрирани „Кални точки“ – неасфалтирани улици, пътеки, паркинги и др., чрез асфалтиране, благоустрояване, затревяване и др.
- „Рехабилитация и реконструкция на ул. „Шипка“, бул. „Цар Освободител“ – ул. „Чипровци“, в т.ч. реконструкция на жп прелез и разделяне на жп и автомобилен транспорт;
- Реконструкция на бул. „Бозвели“;
- Изграждане на подземен паркинг – гараж и озеленяване в кв. 183, западно от бл. „Парчевич“, гр. Русе – ПУП;
- Реконструкция на кръстовище бул. „Христо Ботев“ – бул. „Васил Левски“ – кръстовище на две нива за облекчаване на трафика и разделяне на транспортните потоци - ПУП;
- Изграждане на пешеходна зона по ул. „Чипровци“, в участъка от ул. „Шипка“ до кръгово кръстовище с ул. „Лозен планина“ (пробив „Кауфланд“) и в участъка от ул. „Тича“ до кръстовище „Олимпа“ и благоустрояване на околните пространства“, в т.ч. и изграждане на модерни спортни съоръжения, фитнес площадки на открито;
- Изграждане на подземен паркинг пл. „Дунав“;
- Реконструкция на бул. „България“ и прилежащата инфраструктура в участъка над Централна ЖП гара;
- Ремонт на тротоари по ул. „Борисова“; Ремонт и рехабилитация на подлез пред ЖП гара с №4;

През 2024 г. е разработена Програма за осигуряване на достъпна архитектурна среда на гражданите на територията на Община Русе 2024-2027 г., в която е предвидено подобряване на транспортната мрежа и цялата инфраструктура, свързана с придвижването на хората с увреждания, както и публикуване на план-схема за транспортна мрежа на община Русе с най-важни обекти и значими услуги.

Паркинги и паркиране: С цел облекчаване на трафика около Дунав мост е изграден паркинг за ТИР-ове, с който да се облекчат задръстванията по довеждащите пътища. При реконструкция на междублоковите пространства се увеличава броят на паркоместата и цялостна регулация на паркирането особено в централната градска част.

Съгласно Наредба №18 за обществения ред при ползване на превозни средства на територията на Община Русе, начините за плащане в зоните за кратковременно паркиране са 3 – чрез СМС изпратен на тел. 1382, чрез закупен билет от служителите на ОП „Комунални дейности“ и чрез самотаксуване с предварително закупен талон. Времетраенето на изпратения СМС или билет е 1 час. Билетите и СМС се изпращат и закупуват предварително. Това се прави с цел, обозначаването на началния час на ползване на услугата.

1.5. ОКОЛНАТА СРЕДА И ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА

Водоснабдяване и канализация: Територията на община Русе, се обслужва от водния оператор „Водоснабдяване и Канализация“ ООД – Русе, който осигурява и поддържа водоснабдяването и канализационната система на всички 14 населени места в административната единица. Нивото на покритие с водоснабдителни услуги в община Русе е 100 %, без населени места с режимно водоснабдяване. Загубите на вода са в размер на 30,51% през 2024г. Отпадъчните води, подложени на пречистване през 2024 г. са 100 %.

Качество на атмосферния въздух: Община Русе показва активност, относно контрола върху качеството на въздуха на територията на административната единица. От 2021г. Община Русе разполага с нова автоматична станция за измерване на органични съединения във въздуха, наета от Община Белене и инсталирана в двора на помощно училище „Д-р Петър Берон“. В експлоатация е въведена автоматична газанализаторна система за непрекъснато измерване на бензен и летливи органични съединения (толуен, етилбензен, ксилени: орто, мета-пара-циклохексан, стирен). Данните са интегрирани в локалната компютърна система на станцията, което е удостоверено със 72-часови тестове с достоверни данни, доказващи работоспособността ѝ. 2021г. гражданите имат възможност да проверяват дневните данни за предходния ден с показателите на автоматичните измервателни станции, които отчитат нивата на ФПЧ в града на следния линк: <https://life.obshtinaruse.bg/bg/ruse>;

Зелена градска инфраструктура: През периода 2021-2024г. се реализират проекти за подобряване на градската среда и благоустрояване на населените места чрез изграждане на тротоари, алеи, включително системи за видеонаблюдение; развитие на обществени зони за отдих и зелени площи, облагородяване на междублокови пространства и обновяване на детски площадки, осигуряване на достъпна архитектурна среда в контекста на Европейския Баухаус и развитие на териториалното сътрудничество и сближаване в подкрепа на местните общности.

Потенциални обекти за развитие на обществени зони за отдих и зелени площи, вкл. физически елементи на градската среда и зелена инфраструктура за сгради (вкл. облагородяване на междублокови пространства):

- „Благоустрояване на крайбрежната ивица северно от Парка на младежта и обособяването му като зона за обществен отдих“;
- Проект „Зелени паркове и градини: Благоустрояване на Парка на младежта в гр. Русе“;
- проект „Зелени паркове и градини: Благоустрояване и социализация на Крайбрежната ивица – северно от Парка на Младежта в гр. Русе“ – 21 514 130 лв.
- проекти „Зелената Алея на времето“
- Благоустрояване на градина „Дунав“ (ул. Дунав) и паркинг на 3 нива
- Рехабилитация на пешеходна зона по ул. „Иван Вазов“ и реконструкция на градина на пл. „Д-р. Мустаков“ и ул. „И. Вазов“
- поставяне на 30 броя мини къщички-библиотеки в паркове, кейова алея и други подходящи места
- разработване на наръчник за създаване на нови зелени площи като инициатива на граждани (какви административни процедури трябва да преминат) и създаване на приложение с въведени градските зелени площи и дървета, позволяващо маркиране на проблеми и проследяване на решаването им, мониторинг и анализ на градската зелена среда с включване на РУ, ученици и НПО
- Природо-съобразни методи за контрол и намаляване популацията на комари в гр. Русе съгласно разработени планове за борба с комарите (по получен фиш от НПО Академия за Развитие);
- Подобряване инфраструктурата и зелените площи в парцел, в който се намират УМБАЛ „Канев“, КОЦ-Русе, СБАЛПФЗ-Русе, ДКЦ-1 Русе и РУМЕДИТ ЕООД (по получен фиш);
- Видово разнообразие флората в Парка на младежта, вкл. теренни проучвания и изработване на информационни табели (по получен фиш на Русенски университет „Ангел Кънчев“);
- Възстановяване на първоначалните параметри на язовир Образцов чифлик; Възстановяване на първоначалните параметри на яз. Тетово /създаване на място за отдих/ възможност за риболов;
- Изграждане на парк (пространство за отдих и почивка) в ПИ 63427.1.238 и 63427.1.239 (жк „Възраждане“)

Въвеждане на мерки за енергийна ефективност: Община Русе изпълнява План за енергийна ефективност на Община Русе за периода 2014 - 2024 г. Приета е Програма за енергийна ефективност за срок от 10 години (2025 - 2035 г.). Реализират се проекти за енергийна ефективност и използване на ВЕИ в различни обекти от сградния фонд (административни и специализирани обществени (публични) сгради, промишлените сгради и/или в промишлените системи и др.), изграждане на енергоспестяващо осветление, интелигентни стълбове и др. Инсталираните ВЕИ мощности в община Русе към 30 юни 2024г. са общо 14,38 MW, което прави 0,1 kW на човек (при 1,0 kW на човек в страната). Индексът за нуждата от охлаждане остава сравнително висок, поради географското разположение и особености на общината³².

Управление на отпадъците: Обемът на образуваните битови отпадъци в областта нараства значително и е над средния (574 кг на човек годишно при 488 кг на човек в страната), а делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци остава по-нисък – 69% при 76% в страната през 2022 година.³³ През периода Община Русе подсигурава събирането и транспортирането на битовите отпадъци от кварталите „Средна кула“, „Долапи“, ДЗС, „Образцов чифлик“, с. Долно Абланово и малките населени места. Започна дейности по поставяне и обслужване на контейнери за строителни отпадъци, както и (в партньорство с частния сектор), разполага съдове за събиране на текстил.

Община Русе си партнира много успешно с общините, част от Регионалното сдружение за управление на отпадъците. Заедно с тях тя изпълнява и проекта за Кръгова икономика, при който чрез поставянето на съдове за строителни и биоразградими отпадъци за домакинствата, специализирани съдове за разделно събиране на отпадъци в администрацията и чрез популяризирането на новия начин за управление на отпадъците ще се достигне до намаляване на количествата, които биват депонирани.

³² Данни: ИПИ

³³ <https://www.regionalprofiles.bg/bg/regions/ruse/>

II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА РУСЕ ЗА ПРОГРАМЕН ПЕРИОД 2021 – 2027

Планът за интегрирано развитие на Община Русе 2021-2027 г. (ПИРО на Община Русе 2021-2027 г.) е съобразен с действащата нормативна уредба на национално, регионално и местно ниво и с предвижданията на Кохезионната политика на Европейския съюз за периода до 2027 г., в сферата на устройство на територията, опазването на околната среда, развитието на туризма, защита на културното наследство, дигитализация на икономиката, преминаването ѝ към кръгова и нисковъглеродна и др.

Структурата на Плана следва пряко изискванията на Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021-2027 г. на МРРБ и постановките на Закона за регионалното развитие и Правилника за неговото прилагане.

2.1. Подход при определянето на стратегическата рамка за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г.

Заложените в ПИРО на Община Русе 2021-2027 г. визия, цели и приоритети допълват и конкретизират посланията на стратегическите документи от по-високите йерархични нива и следват основния европейски принцип в планирането **„Мисли глобално-действай локално“**. На практика, принципът означава, че „взетите рационални решения на общинско и областно ниво са в подкрепа на изпълнението на глобалните цели за устойчиво развитие, формулирани в документа „Дневен ред 2030“. Целите на политиката за устойчиво развитие на Европейския съюз са насочени основно към постигане на модерна, ресурсно-ефективна, конкурентоспособна и климатично неутрална икономика. За постигането на тези цели важна роля ще има подкрепата за развитието на териториите и интегрираните териториални инвестиции на регионално ниво.

При разработването на ПИРО на Община Русе 2021-2027 г. са отчетени и новите макроикономически предизвикателства, влиянието на пандемията от COVID-19 върху икономиката и очакваните социално-икономически промени в национален и регионален план.

Стратегическата рамка на ПИРО на Община Русе 2021-2027 г. е разработена с цел да се осигурят необходимите условия за балансирано и интегрирано териториално развитие на общината. От една страна, тя е насочена към мобилизацията на местния потенциал и ефективно използване на наличните ресурси на територията, а от друга – към по-адекватното адресиране на основните проблеми на общината, които имат негативно, задържащо или лимитиращо влияние върху нейното развитие.

Стратегическата рамка е съобразена и отчита мястото и ролята на град Русе като център на общинско (Община Русе), областно (Област Русе) и регионално ниво (Северен централен регион от ниво 2) и принадлежността на града към Дунавски регион.

Не на последно място, ПИРО на Община Русе 2021-2027 г. продължава насоките за развитие, определени в Общинския план за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г., като са надградени и допълнени неговите цели и приоритети.

В тази връзка, определените цели и приоритети за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г. са в съответствие с целите и стратегиите на:

- ↗ Националната програма за развитие „България 2030“;
- ↗ Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. и нейната актуализация от 2019 г. (НКПР);
- ↗ Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северен централен регион от ниво 2 (ИТСР на СЦР);
- ↗ Действащите планови документи на общината;
- ↗ Планираните модели за устройство на територията, с които следва да бъдат съобразени включените в ПИРО Русе действия, проекти и интервенции.

На **над-национално ниво**, определените цели и приоритети за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г. са в съответствие със:

- ↗ стратегическите цели *на европейско ниво* съгласно Европейската кохезионна политика за периода 2021-2027 г., както и съгласно Европейската политика за Трансевропейска транспортна мрежа (TEN-T)³⁴, по която няколко направления³⁵ на коридорите от основната и разширената TEN-T мрежа на Европейския съюз са от съществено значение за развитието на община Русе;
- ↗ стратегическите цели и приоритетни области *на макро-регионално ниво (ниво Дунавски регион)* съгласно Европейската стратегия за Дунавския регион.

В приложения подход за разработване на плана, също така са залегнали:

концепцията на „**Новият европейски Баухаус**“ – творческа и междудисциплинарна инициатива за проектиране на бъдещи начини на живот, разположени на кръстопътя между изкуството, социалното приобщаване, науката и технологиите;

Европейският зелен пакт, призоваващ към колективни усилия за креативно инициране и изграждане на бъдеще, което е устойчиво, приобщаващо и красиво.

³⁴ Базирана на Регламент (ЕС) № 1315/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11.12.2013 г. относно насоките на Съюза за развитието на трансевропейската транспортна мрежа и за отмяна на Решение № 661/2010/ЕС

³⁵ Подробно разгледани в РАЗДЕЛ IX. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията – условия и предпоставки за развитие на свързана Община Русе, точка 9.1. Транспортни направления и свързаност, под-точка 9.1.1. Трансевропейска транспортна мрежа (TEN-T)

Обединявайки европейските тенденции за развитие с потенциала на Русе, като община с благоприятно географско положение - разположен на р. Дунав и пресичана от TEN-T мрежата; с многовековна история и разнообразен културен и социален живот; с активна, жива икономика и съществен научно-изследователски капацитет в лицето на местната академия, предопределящи множество неоползотворени местни потенциали за развитието на територията в желаната посока, възниква и идеята за превръщането ѝ в пример за устойчивост на национално и европейско ниво.

Ключовите моменти при разработването на Плана за интегрирано развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г. са:

- ✦ Изводите от анализа на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Русе;
- ✦ Основните насоки за развитие, откриващи се пред общината, вземайки предвид силните и слабите страни, възможностите и заплахите в регионален аспект;
- ✦ Резултатите от анкетното проучване и организирания фокус-групи и обществени обсъждания сред местните заинтересовани страни;
- ✦ Обособяване на териториални зони за прилагане на интегрирани териториални инвестиции (зони за въздействие);
- ✦ Формулиране на реалистични цели и необходими действия за прилагане на интегрирани териториални инвестиции;
- ✦ Интегриране на всички възможни ресурси (финансови, човешки и др.) за реализация на проектите и програмите, които да подпомогнат реализацията на настоящия стратегически документ;
- ✦ Постигане на синергичен ефект от всички действащи, новопредлагани и други инструменти (документи със стратегически и планов характер, проекти и др.);
- ✦ Комбиниране на мерки за развитие на инфраструктурата и „меки“ мерки за постигане на заложените цели в публични услуги, енергийна ефективност, градска среда, туризъм, модернизиране на образователната инфраструктура, здравната и социалната инфраструктура, трансформацията на местната икономика чрез дигитализация, развитие на научно-изследователски капацитет, технологична модернизация, преминаването ѝ към кръгова и нисковъглеродна икономика и др.

В тази част на Плана за интегрирано развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г. е определена стратегията за реализацията му, която обхваща и проследява взаимовръзката между формулираните визия, определените стратегически цели на развитието и свързаните с тях приоритети за действие, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на програмата за реализация³⁶ (пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти).

³⁶ Приложение №1 към ПИРО – Програма за реализация на ПИРО на Община Русе за периода 2021-2027 г.

В тази връзка, в процеса на формулирането на визия, цели и приоритети за развитие на общината за периода 2021-2027 г., холистично са приложени следните четири подхода:

Подхода „отдолу-нагоре“ – осигуряващ гражданското участие в процеса на формулиране и разработване на местната политика чрез изпълнение на набор от подходящи мерки и действия с оглед гарантиране прилагането на принципа на партньорство и осигуряване прозрачност на процеса по изготвяне и реализация на Плана за интегрирано развитие на Община Русе;

Стратегически подход – документа е разглеждан като част от общата система от стратегически документи, установена със законодателните разпоредби и в рамките, както на националната политика за регионално развитие, чрез постигането на интегритет спрямо целеположеното регионално и пространствено развитие на Република България, така и в рамките на съответните политики за пространствено европейско и макро-регионално развитие;

Комплексен подход – вземащ предвид при разработката на визията, целите и приоритетите за развитие на общината за периода 2021-2027 г., в своята комплексност: (1) идентифицираните съществени силни страни, възможности и потенциали за развитие на Общината в резултат на проведените секторни анализи на територията и SWOT-анализа; (2) възгледите, идеите и ключовите думи за дефиниране на цели и приоритети за развитие на общината за периода до 2027 г., изведени от заинтересованите страни при включването им в разработката на документа и (3) осигуряването на съответствие при определянето на целите и приоритетите за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г. със стратегическата рамка на европейско, макро-регионално, национално, регионално и местно ниво;

Интегриран подход – целите и приоритетите за развитие на Община Русе за периода до 2027 г. са съгласувани и предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината и селищната ѝ структура, както и със спецификите на отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, образование, хуманно здравеопазване и социална работа, туризъм и други релевантни), залегнали в устройствения план за развитие на територията.

Чрез прилагането на описания поход на планиране на регионалното, в т.ч. местното развитие на територията на общината, и пространственото развитие, взаимната обвързаност и йерархична съподчиненост на системата от документи за стратегическо планиране, чрез използването на съотнесими механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на базата на многофондово финансиране по линия на различни източници, се предвижда постигането на значим ефект и ефикасност за реализация на дефинираните в плана цели спрямо местното развитие.

В съдържателно отношение, стратегическата част на Плана за интегрирано развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г. включва следните инструменти:

- ✦ Визия за развитието на общината;
- ✦ Стратегически цели – основни направления, които е предвидено да се постигнат за достигането на желаното икономическо и социално състояние;
- ✦ Приоритети – които да конкретизират стратегическите цели;
- ✦ Мерки за реализация на ПИРО – съвкупността от действия, които да бъдат предприети в изпълнение на заложените приоритети.

От така посочените инструменти всеки следващ конкретизира и доразвива предходния.

2.2. Визия за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г.

Изведената визия за развитие на Община Русе до 2027 г. дава информация за основните характеристики на специфичния потенциал и наличните ресурси на общината и насоките за бъдещото ѝ развитие. Визията отразява перспективите пред регионалното и пространственото развитие на територията на община Русе на основата на икономическите и социалните фактори, като отчита възможностите за преодоляване на различията между градските и селските ѝ територии.

Визията за развитие на Община Русе до 2027 г. е планирана за седемгодишен период, съответстващ на периода, за който се изработват общинските планови документи 2021-2027 г. Принципно изискване е визията да не се променя често, но при промени в: социално-икономическите условия, в състоянието на околната среда или инфраструктурното развитие, Визията за развитие на Община Русе може да се надгради или модифицира.

Във формулировката на Визията за развитие на Община Русе са включени няколко ключови думи и изрази, които подчертават нейното съдържание. Ключовите думи за устойчивото развитие на Община Русе през периода 2021- 2027 г. са:

- ✦ Устойчиво интегрирано развитие;
- ✦ Хармония и баланс;
- ✦ Интелигентен икономически растеж;
- ✦ Социално-интегрирани политики;
- ✦ Свързаност;
- ✦ Сътрудничество;
- ✦ Местна идентичност.

На базата на идентифицираните възможности, ресурси и потенциал, както и чрез прилагане на подхода „отдолу-нагоре“, е формулирана следната Визия за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г.:

ВИЗИЯ:

ОБЩИНА РУСЕ – ДВИГАТЕЛ ЗА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ, СВЪРЗАН, ДИГИТАЛЕН И ПРИВЛЕКАТЕЛЕН ЗА ЖИВОТ И РАБОТА ЕКОЛОГИЧНО ЧИСТ РАЙОН, ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАЩ СВОЯ ПОТЕНЦИАЛ ЗА БАЛАНСИРАНО И УСТОЙЧИВО ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ, СРЕДА ЗА СЪЗДАВАНЕ НА БИЗНЕС И ИНОВАЦИИ, ОСИГУРЯВАЩИ ИНТЕЛИГЕНТЕН ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ, СЪС СЪХРАНЕНА МЕСТНА ИДЕНТИЧНОСТ И С ПОТЕНЦИАЛ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО В УСЛУГА НА ХОРАТА.

Така формулираната визия отразява кратко, ясно и фокусирано възгледите, идеите и най-общо представата на заинтересованите страни на територията, за желаното състояние и очаквания прогрес спрямо икономиката, физическата среда и обществените отношения. Тя очертава стратегическите цели и приоритети на ПИРО на Община Русе за периода 2021-2027 г. и по този начин осъществява взаимнообвързаност и подкрепя на аргументацията за обособяването и приоритизирането на зони за прилагане на интегриран подход (зони за въздействие), където предвидените мерки и бъдещите интервенции се очаква да донесат най-голяма възвръщаемост на вложените средства и оптимално устойчиви ползи за обществото.

В резултат на приложения комплексен подход при дефинирането на визията за развитие на общината за периода до 2027 г., тя може да бъде определена като **постижима и реалистична**. Тя е в съответствие със стратегическата рамка на европейско, макро-регионално, национално, регионално и местно ниво; осигурено е гражданското участие в процеса на формулиране и разработване на местната политика чрез изпълнение на набор от подходящи мерки и действия, от където, е приложен и подхода „отдолу-нагоре“; базирана е на проведени секторни анализи и SWOT-анализ, и на последно, но не и по значение място, осигурява приемственост с насоките за развитие, определени в Общинския план за развитие на Община Русе за периода 2014-2020 г., като надгражда и допълва неговите цели и приоритети за развитие на общинската територия.

Визията очертава най-широката рамка в която ще се насочат усилията за развитието на Община Русе в периода 2021-2027 г.

При актуализация на ПИРО – Русе визията не се променя.

2.3. Стратегически цели

Целите и приоритетите на ПИРО на Община Русе за периода 2021-2027 г. са определени в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите и планови документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като са съсредоточени върху решаването на конкретните проблеми на общината. За постигането на желаните резултати са набелязани ограничен брой ключови цели и приоритети, които имат ясен фокус към осъществяване на визията за развитие, отразяват спецификата, потенциалите и проблемите на общината и са съобразени с предназначението на ПИРО да бъде инструмент за управление. Планираната система от индикатори за наблюдение на плана осигурява механизъм за измерване на степента на тяхното осъществяване през периода на действие на ПИРО.

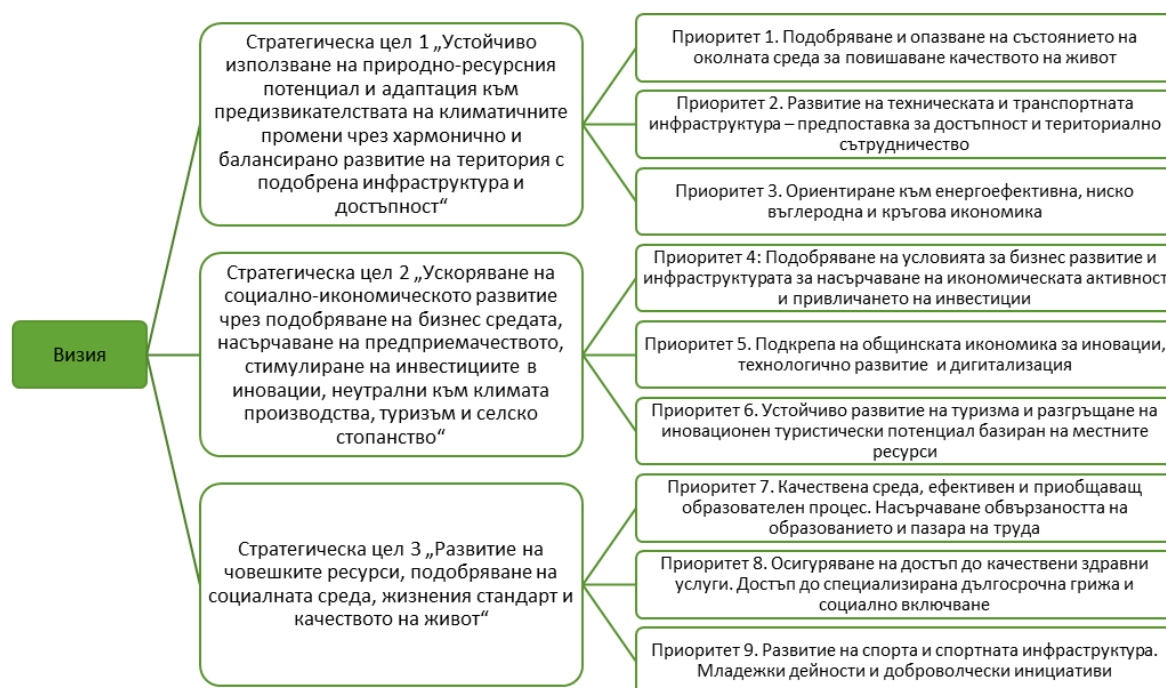
Стратегическата част на ПИРО е фокусирана и конкретна, и ясно показва избраната посока на развитие на общината и сферите, към които приоритетно да бъдат насочени усилията и основната част от инвестициите. Именно поради тази причина са набелязани ограничен брой ключови приоритети, които отразяват избрания фокус и специфика за развитие. Целта е да се постигне концентрация и осезаем ефект на база на конкретните потенциали и местни специфики, а не да се формулират твърде общи и универсални цели и приоритети.

В тази връзка, формулирани са три стратегически цели за развитие на Община Русе през периода 2021-2027 г.:

- **Стратегическа цел 1 „Устойчиво използване на природно-ресурсния потенциал и адаптация към предизвикателствата на климатичните промени чрез хармонично и балансирано развитие на територия с подобрена инфраструктура и достъпност“** (фокус - околна среда, техническа и транспортна инфраструктура и енергоефективна, ниско въглеродна и кръгова икономика)
- **Стратегическа цел 2 „Ускоряване на социално-икономическото развитие чрез подобряване на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, стимулиране на инвестициите в иновации, неутрални към климата производства, туризъм и селско стопанство“** (фокус – бизнес развитие, иновации и туризъм)
- **Стратегическа цел 3 „Развитие на човешките ресурси, подобряване на социалната среда, жизнения стандарт и качеството на живот“** (фокус – публични услуги (в т.ч. образователни, здравни и социални услуги), спорт и младежки дейности)

Определените приоритети произтичат от изводите на аналитичната част на документа, като се фокусират върху конкурентните предимства на общината. Всеки от приоритетите е свързан със съответна стратегическа цел и води до постигането на визията на община Русе, което схематично е представено на следващата фигура.

Фигура 12. Структура на стратегическа рамка на ПИРО-Русе 2021-2027 г.



За постигане на стратегическите цели ще допринесе изпълнението на приоритетите, като всяка цел е обвързана с конкретен приоритет и съответните мерки и проекти към него.

Всяка от стратегическите цели за развитие на Община Русе през периода 2021-2027 г. е насочена към решаване на ключови въпроси и предизвикателства, както следва:

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: УСТОЙЧИВО ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЯ ПОТЕНЦИАЛ И АДАПТАЦИЯ КЪМ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА НА КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ ЧРЕЗ ХАРМОНИЧНО И БАЛАНСИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИЯ С ПОДОБРЕНА ИНФРАСТРУКТУРА И ДОСТЪПНОСТ

Стратегическа цел 1 е насочена, на първо място, към подобряване и опазване на състоянието на околната среда по линия на релевантни и адекватни интервенции срещу климатичните промени, устойчиво управление на отпадъците и прилагане на политики за превенция и преодоляване на последствията от природни бедствия; подобряване управлението на ресурсите в контекста на ресурсната ефективност, кръговата и нисковъглеродна икономика, както и към повишаване на енергийната ефективност на широко портфолио на сградния фонд на територията на общината. На следващо място, целта е насочена към развитието на техническата и транспортната инфраструктура, които са съществени предпоставки за осигуряване на достъпност и териториално сътрудничество.

Тази цел има широкообхватност и интегриран характер. Постигането на целта ще окаже положително влияние върху изпълнението на останалите стратегически цели на ПИРО на Община Русе 2021-2027 г.

Тази стратегическа цел основно се фокусира върху подобряване на качеството на живот, намаляване на отрицателната зависимост между икономическия растеж и въздействието върху околната среда, свързано с използването на природни ресурси. Целта предвижда осигуряване на по-здравословна околна среда и по-ефективно използване на ресурсите чрез създаване на предпоставки за опазване чистотата на въздуха, водите и почвите и подобряване на екологичните стандарти по отношение на управлението на отпадъците.

Стратегическа цел 1 е насочена и към пространственото развитие на община Русе. В нея се включват мерки и действия за рехабилитация на транспортната инфраструктура, доизграждане на липсващи и обновяване на съществуващи мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура – водопреносни мрежи, канализационни системи, газопреносна мрежа и газификация и др.

Стратегическата цел е насочена и към сътрудничество със съседни общини и сближаване в подкрепа на местните общности с конкретни мерки и дейности. Периферното положение на община Русе по отношение на държавните граници на България (широк излаз към р. Дунав и обща граница с Република Румъния) от недостатък, следва да се трансформира в предимство за развитие на многообразни връзки с трансграничен и транснационален характер. Община Русе ще продължи да развива териториалното сътрудничество, като се включва в програмите за трансгранично, транснационално и междурегионално сътрудничество, подкрепени от СКФ и макрорегионалната Стратегия на ЕС за Дунавския район и създава партньорства с други райони в Европа.

Не на последно място, усилията залегнали в стратегическата цел са съсредоточени и към намаляване на потреблението на енергия в различни сектори, в т.ч. в жилищния сектор, индустриалния сектор, в сектора на услугите и т.н., и в частност, в публичния сектор, което се разпределя в няколко основни направления:

- Общински сгради – административни центрове, училища, детски градини и детски ясли, детска млечна кухня, социални услуги, спортни съоръжения, медицински заведения и заведения за социални грижи, жилищни сгради;
- Обществен транспорт – служебни коли, коли за извозване на отпадъци, коли за почистване на улици, обществен градски и извънградски транспорт;
- Комунални услуги – улично осветление, водоснабдяване и канализация.

Въвеждането на енергоспестяващи мерки при крайните потребители на общински обекти ще доведе до значително облекчаване на общинския бюджет. Реализирането на мерки и дейности, насочени към оптимално използване на местния

потенциал на възобновяеми енергийни източници цели устойчиво енергийно развитие и намаляване на вредното въздействие на енергийния сектор върху околната среда.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: УСКОРЯВАНЕ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ ЧРЕЗ ПОДОБРЯВАНЕ НА БИЗНЕС СРЕДАТА, НАСЪРЧАВАНЕ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО, СТИМУЛИРАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ В ИНОВАЦИИ, НЕУТРАЛНИ КЪМ КЛИМАТА ПРОИЗВОДСТВА, ТУРИЗЪМ И СЕЛСКО СТОПАНСТВО

Стратегическата цел е идентифицирана, за да се акцентира върху основните силни страни на община Русе, като същевременно се интервенира и в посока преодоляване на предизвикателствата, произтичащи от слабите ѝ страни, като чрез прилагането на комплексни икономически мерки се таргетира те да се превърнат в конкурентен за общината потенциал за развитие. Освен това, в стратегическата цел са адресирани потребностите на местната икономика и са предложени решения за отчетените потенциали за развитие по линия на съответните заинтересовани страни в лицето основно на местния активен бизнес и предприемачество, академия и други организации-носители на научен капацитет, разработчици на иновации и други релевантни.

Стратегическата цел е насочена към прилагане на иновативни подходи, технологии и взаимодействие между индустриалния сектор, сектора на услугите и научния потенциал за повишаване конкурентоспособността на икономиката и стимулиране на предприемачеството. Усилията са фокусирани върху популяризиране на Русе като инвестиционна дестинация, привличането на нови инвестиции /вътрешни и международни/, които ще стимулират производства с висока добавена стойност, с акцент върху високотехнологичните индустрии и интензивните на знание отрасли, включително чрез предвидени релевантни мерки и интервенции в рамките на нови и/или съществуващи индустриални паркове, индустриални зони и сходни територии.

Наличието на добре работеща икономика и обособяването на нови терени, подходящи за бизнес инициативи са задължителни условия за създаване на трайна заетост в района. Въпреки че в условията на свободна икономика, общинската администрация не може да има пряко въздействие върху икономическите процеси на местно и областно ниво, общината може да окаже подкрепа за структурите на гражданското общество чрез:

- Инвестиции в подобряване на достъпността, техническата осигуреност и цялостното управление на индустриалните зони чрез обновяване/изграждане на транспортни комуникации и техническа инфраструктура, решения за интелигентно и ресурсно ефективно управление, дигитализация и др.;
- Инициативи за развитие на икономическия потенциал на територията, насочени към обучения и преквалификация, промоционални дейности, трансфер на добри

практики, know-how и други, подпомагащи по-бързия преход на бизнеса към дигитализация и по-ефективно управление, с цел повишаване на местната конкурентоспособност в страната и в международен план;

- Инициативи, подобряващи средата за пазарно предлагане на земеделски и животински продукти, в това число по линия скъсяване на веригите на доставки и създаване на вериги на добавената стойност;
- Проекти, стимулиращи и насърчаващи оптимизирането на условията и възможностите за туризъм, обогатяване и развитие на многообразието, разработване и въвеждане на иновации и др.

Важен аспект в стратегическата цел е устойчивото развитие на туризма и разгръщането на иновационен туристически потенциал базиран на местните ресурси. Предвидените инвестиции в културната инфраструктура, в развиването на културния календар на Община Русе, в подпомагането дейността на читалищата и др. ще допринесат за запазване и валоризиране на културно-историческото наследство, а в синергия с прилагането на върхови постижения и иновации в тях – и до утвърждаването на Русе като иновативна туристическа дестинация „Дом на новите технологии“ - интерактивни преживявания по р. Дунав чрез прилагане на 3D и VR технологии.

Друг важен аспект на тази стратегическа цел е достъпността и разширяването на предлаганите услуги за местните общности посредством усъвършенстване и въвеждане на иновативни технологии за поддържане на публичните регистри и прозрачно управление на общинската собственост в електронна среда.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ, ПОДОБРЯВАНЕ НА СОЦИАЛНАТА СРЕДА, ЖИЗНЕНИЯ СТАНДАРТ И КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ

Стратегическата цел е насочена към подобряване на социалната, здравната, спортната и образователната сфери и присъщите им услуги на територията на община Русе.

Имайки предвид, че основен фактор за определяне качеството на живот в даден регион е възможността за жителите му да получават висококачествени социални, здравни, образователни и други обществени услуги, се предвиждат инвестиции, както във физическите параметри на обектите, предлагащи тези услуги (сгради, оборудване и т.н.), така и в подобряването на „меката“ инфраструктура, свързана с количеството и качеството на услугите. Тук са включени дейности по ремонт, възстановяване или изграждане на сгради и помещения, закупуване на оборудване, създаване на STEM училищна среда и други релевантни.

Важен фактор за интегрираното развитие на община Русе е постигането на подобро качество на човешкия капитал, чрез повишаване на качеството на здравеопазването, образованието и социалните услуги, както и чрез подобряване на

достъпа на населението до спортна инфраструктура и средата за практикуване на спорт и физическа активност, развитие на младежки и доброволчески инициативи.

В Стратегическа цел 3 подобряването на възможностите за активно спортуване и физическата активност на хората от различни възрасти е адресирано чрез планирани действия за подобряване на условията за спорт и отдих в населените места (формулиране и реализиране на нови спортни дейности, инвестиции в средата на живот и др.).

Общо Стратегическа цел 3 е ориентирана към: осигуряването на качествено образование; подобряването на здравното и социалното обслужване; предоставяне на съвременни условия за практикуване на спорт и физическа активност, реализиране на младежки и доброволчески инициативи и други съотносими, с цел повишаване на жизнения стандарт и качеството на живот на територията на общината.

Определянето на дадена стратегическа цел като първа или трета не определя приоритетността на целта спрямо реализацията ѝ, нито степента ѝ на принос към местното развитие на обществото и икономиката. И трите стратегически цели, включително стратегическите приоритети по тях, са определени **с еднаква тежест и релевантност** спрямо желаната посока на развитие на общината и населените места на територията ѝ, очертавайки и допринасяйки към различните сфери и прояви, както на икономически, така и на социален местен просперитет. Оттук, и трите стратегически цели в интегритета и единството си, прилагайки холистичен подход, при реализация на определените по всяка от тях по три стратегически приоритета, ведно с предвидените по тях мерки съвкупно ще допринесат за достигане до желаната визия за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г.

При актуализация на ПИРО – Русе стратегическите цели не се променят.

2.4. Приоритети и мерки за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г.

Набелязаните приоритетни направления, включени в Програмата за реализация на ПИРО на Община Русе за периода 2021-2027 г., представляват областите за действие, в които ще се концентрират финансови ресурси и общински инициативи през програмния период. Приоритетите конкретизират горепосочените стратегически цели и дават направление на всяка една идея за развитието на Община Русе. Към всеки приоритет са формулирани ясни и обективни мерки, разкриващи какво точно трябва и може да се осъществи в общината. Мерките са отворени и през целия програмен период (2021-2027 г.) могат да се конкретизират проекти, съотносими към тях. В този смисъл,

въздействието на мерките не се изчерпва с дефинираните проекти в Програмата за реализация на Плана (Приложение №1 към ПИРО).

За постигането на всяка от определените три стратегически цели за развитие на общината за периода до 2027 г., по всяка от които са обособени по три стратегически приоритета, за всеки един от тях е предвиден релевантен комплекс от мерки на тактическо ниво, включващ конкретни интервенции и дейности за постигането им, съотносими към отделни проекти или групи проекти на оперативно ниво.

Мерките и интервенциите, по териториален признак, е предвидено да бъдат изпълнени в обособените Зони за прилагане на интегриран подход (зони за въздействие)³⁷.

През програмен период 2021-2027 г., към стратегическите цели в Плана за интегрирано развитие на Община Русе са формулирани следните приоритети и мерки за изпълнение:

Приоритети и мерки за изпълнение по Стратегическа цел 1 „Устойчиво използване на природно-ресурсния потенциал и адаптация към предизвикателствата на климатичните промени чрез хармонично и балансирано развитие на територия с подобрена инфраструктура и достъпност“ (фокус – околна среда, техническа и транспортна инфраструктура и енергоефективна, ниско въглеродна и кръгова икономика)

По Стратегическа цел 1 са формулирани **три приоритета**, всеки от тях насочен към решаването на конкретни проблеми и предизвикателства и/или оползотворяване на различни идентифицирани потенциали за развитие на територията на общината, както следва:

- по **Приоритет 1 „Подобряване и опазване на състоянието на околната среда за повишаване качеството на живот“** са обособени **три мерки**, съответно насочени към ключови теми, релевантни най-общо към околната среда, и в частност, към предприемането на адекватни действия и интервенции срещу климатичните промени в посока подобряване качеството на атмосферния въздух, подобряване на състоянието на общинския горски фонд, поддържане на екосистемите и биоразнообразието, устойчивото управление на отпадъците, и не на последно място, осъществяването на превенция и преодоляване на последствията от природни бедствия. Адресирането на изключително актуалните предизвикателства, в посока подобряване качеството на атмосферния въздух е предвидено главно чрез ограничаване на нивата на замърсителите в резултат от битовото отопление и транспорта, включително и не само, чрез замяна на уредите на дърва и въглища в читалища, училища, музеи, библиотеки и други, както и повишаване на енергийната ефективност в жилищния сграден фонд

³⁷ Дефинирани в ЧАСТ IV. на ПИРО

(еднофамилни и многофамилни жилищни сгради). Групирането на мерките по този стратегически приоритет е с оглед осъществяване на положително въздействие и обединяване на интервенции в посока *устойчиво използване на природно-ресурсния потенциал и адаптация към предизвикателствата на климатичните промени за развитие на територията на общината като чиста и зелена такава*. Мерките в Приоритет 1 са обособени, отчитайки наличните съществени силни страни, възможности и потенциал за развитие на общината, идентифицирани в резултат на проведените секторни анализи, и в частност, с акцент върху изведеното от екологичния анализ³⁸, както и на база обобщените резултати в SWOT-анализа³⁹.

Трите предвидени мерки по Приоритет 1 са:

Мярка 1.1. Интервенции срещу климатичните промени

Мярка 1.2. Устойчиво управление на отпадъците

Мярка 1.3. Превенция и преодоляване на последствията от природни бедствия

⇒ по Приоритет 2 **„Развитие на техническата и транспортната инфраструктура – предпоставка за достъпност и териториално сътрудничество“** също са обособени **три мерки**, насочени към ключови теми, релевантни, на първо място, към подобряването на достъпа и пространствената свързаност, както в градска среда, така и между различни населени места на територията на общината чрез интервенции в пътна и улична мрежа, обновяване на транспортната инфраструктура, вкл. инфраструктура за алтернативни горива за нуждите на обществения градски транспорт, изграждане на зарядни станции, развитие на интегрирана инфраструктура за велосипеден транспорт, изграждане на интермодален терминал и други. На следващо място, за подобряване на градската среда и благоустрояване на населените места чрез изграждане на обществени паркинги, тротоари, алеи, включително системи за видеонаблюдение; развитие на обществени зони за отдих и зелени площи, облагородяване на междублокови пространства и обновяване на детски площадки, осигуряване на достъпна архитектурна среда в контекста на Европейския Баухаус и др., и не на последно място - за развитие на териториалното сътрудничество и сближаване в подкрепа на местните общности. Всички мерки са с очакван синергичен ефект от интегритета на проектите и дейностите по тях за постигане на положително въздействие в посока *развитието на територията на Община Русе като достъпна за всички, с осигурена съвременна техническа и транспортна инфраструктура, в адекватен отговор на съответните нужди и потребности на различните*

³⁸ Представен в ЧАСТ I на ПИРО, РАЗДЕЛ X. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ – УСЛОВИЯ И ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЗЕЛЕНА ОБЩИНА РУСЕ.

³⁹ Представен в РАЗДЕЛ XVII. SWOT-анализ

заинтересовани страни (граждани, бизнес, академия и други), и в съответствие с Европейската политика за развитие на TEN-T мрежата. Мерките по Приоритет 2 са обособени, отчитайки наличните съществени силни страни, възможности и потенциал за развитие на общината, идентифицирани в резултат на проведените секторни анализи, и в частност, с акцент върху изведеното от анализа на състоянието и развитието на съществуващата на територията инфраструктура⁴⁰, както и на база обобщените резултати в SWOT-анализа.

Трите предвидени мерки по Приоритет 2 са:

Мярка 2.1. Подобряване на достъпа и транспортната свързаност в град Русе (ИГТ) и между населените места на територията

Мярка 2.2. Подобряване на градска среда и благоустрояване на населените места

Мярка 2.3. Развитие на териториалното сътрудничество и сближаване в подкрепа на местните общности

✎ по Приоритет 3 **„Ориентиране към енергоефективна, ниско въглеродна и кръгова икономика“** са обособени **две мерки**, насочени към ключови теми, релевантни към прехода на общината и общинската икономика към енергоефективна, ниско въглеродна и кръгова, в контекста на Европейския Зелен пакт. По линия на енергийната ефективност, по приоритета тя е засегната чрез предвидено реализиране на проекти за енергийна ефективност и използване на ВЕИ в различни обекти от сградния фонд (административни и специализирани обществени (публични) сгради, промишлените сгради и/или в промишлените системи и др.), изграждане на енергоспестяващо осветление, интелигентни стълбове и др. По линия на прехода на общината и общинската икономика към ниско въглеродна и кръгова, същите са засегнати чрез интервенции, съотносими към устойчивото управление на промишлени отпадъци, зелени инвестиции, вкл. стартиране на производство на зелени продукти (стоки и услуги), както и чрез дейности за повишаване на осведомеността, информационни и разяснителни кампании сред представители на местния бизнес. И двете мерки са с очакван синергичен ефект от интегритета на проектите и дейностите по тях за постигане на положително въздействие в посока *развитието на Община Русе в контекста на Европейския Зелен Пакт и ускоряване трансформацията на общинската икономика към енергоефективна, ниско въглеродна и кръгова*. Мерките в Приоритет 3 са обособени, отчитайки наличните съществени силни страни, възможности и потенциал за развитие на общината, идентифицирани в резултат на проведените секторни анализи, и в частност, с акцент върху изведеното от

⁴⁰ Представен в ЧАСТ I на ПИРО, РАЗДЕЛ IX. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията - условия и предпоставки за развитие на свързана Община Русе

икономическия анализ⁴¹ и екологичния анализ в част отпадъци, както и на база обобщените резултати в SWOT-анализа.

Двете предвидени мерки по Приоритет 3 са:

Мярка 3.1. Ориентиране към енергоефективна икономика

Мярка 3.2. Ориентиране към ниско въглеродна и кръгова икономика

Приоритети и мерки за изпълнение по Стратегическа цел 2 „Ускоряване на социално-икономическото развитие чрез подобряване на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, стимулиране на инвестициите в иновации, неутрални към климата производства, туризъм и селско стопанство“ (фокус – бизнес развитие, иновации и туризъм)

По Стратегическа цел 2 също са формулирани **три приоритета**, всеки от тях насочен към решаването на конкретни проблеми и предизвикателства и/или оползотворяване на различни идентифицирани потенциали за развитие на територията на общината, както следва:

➤ по **Приоритет 4 „Подобряване на условията за бизнес развитие и инфраструктурата за насърчаване на икономическата активност и привличането на инвестиции“** са обособени **четири мерки**, насочени към ключови теми, релевантни към ускоряване растежа и конкурентоспособност на местните МСП, включително в рамките на нови и/или съществуващи индустриални паркове, индустриални зони и сходни територии, и привличане на инвестиции чрез изграждане на нужната инфраструктура, обхващаща съответните компоненти на довеждаща инфраструктура, съпътстваща инфраструктура (в т.ч. зелена и иновативна, специализирана и социална инфраструктура) и други съотносими; стимулиране на предприемаческата активност; насърчаване на интернационализацията на местната икономика, и не на последно място, адресиращи скъсяването на веригите на доставки и създаването на вериги на добавената стойност, с акцент върху селскостопанския сектор и в контекста на Европейската стратегия „От фермата до трапезата“ за създаване и развитие на устойчиви хранителни вериги. Всички мерки са с очакван синергичен ефект от интегритета на проектите и дейностите по тях за постигане на положително въздействие в посока *утвърждаване на Русе като предпочитана инвестиционна дестинация – „Пристанище на нови възможности“* за ускоряване на социално-икономическото развитие на общинската територия чрез подобряване на бизнес средата, включително чрез създаването на нови и развитието на съществуващи индустриални зони, паркове и сходни територии, насърчаване на предприемачеството и

⁴¹ Представен в ЧАСТ I на ПИРО, РАЗДЕЛ VII. Състояние на местната икономика – условия и предпоставки за развитие на интелигентна среда за иновативна Община Русе

повишаване интернационализацията на местната икономика. Мерките в Приоритет 4 са обособени, отчитайки наличните съществени силни страни, възможности и потенциал за развитие на общината, идентифицирани в резултат на проведените секторни анализи, като са базирани основно върху изведеното от икономическия анализ, както и обобщените резултати в SWOT-анализа.

Четири предвидени мерки по Приоритет 4 са:

Мярка 4.1. Растеж и конкурентоспособност на местни МСП

Мярка 4.2. Насърчаване на интернационализацията на местната икономика

Мярка 4.3. Подкрепа и създаване на условия за стимулиране на предприемаческата активност

Мярка 4.4. Подкрепа за скъсяване на веригите на доставки и създаване на вериги на добавената стойност

✎ по Приоритет 5 ***„Подкрепа на общинската икономика за иновации, технологично развитие и дигитализация“*** са обособени **три мерки**, насочени към значими теми, свързани, на първо място, с изграждането и развитието на ключови звена на местната научно-изследователска и иновационна екосистема чрез разширяване на мрежите за бизнес иновации, подкрепа за иновационни клъстери и оптимизиране на местната иновационна екосистема, както и чрез подобряване на научно-изследователския потенциал и иновационен трансфер към бизнеса и подкрепа за развитие и ускорен растеж в пазарната фаза на стартове (Growth & Acceleration Support). На следващо място, темите, адресирани в Приоритет 5 са насочени към дигитализацията и технологичната трансформация на местната икономика чрез внедряване на технологии от Индустрия 4.0 в предприятията, осъществяващи приоритетни икономически дейности, идентифицирани и изведени в НСМСП 2021-2027г., както и чрез производствени инвестиции с цел повишаване на производствен капацитет и/или диверсификация на дейността. Всички мерки са с очакван синергичен ефект от интегритета на проектите и дейностите по тях за постигане на положително въздействие в посока *утвърждаване на Русе като регионален център за Северен централен район на научно-изследователската и развойна дейност и иновациите в полза на бизнеса, включително базираните на технологии от Индустрия 4.0, и на тази основа – предпочитана инвестиционна дестинация за високотехнологични индустрии и такива, интензивни на знание.* Мерките в Приоритет 5 са обособени, отчитайки наличните съществени силни страни, възможности и потенциал за развитие на общината, идентифицирани в резултат на проведените секторни анализи, като са базирани основно върху изведените тенденции в икономическия анализ спрямо идентифицирания научно-изследователски потенциал на територията в лицето на местните представители на академията, както и обобщените резултати в SWOT-анализа.

Трите предвидени мерки по Приоритет 5 са:

Мярка 5.1. Изграждане и развитие на ключови звена на местната научно-изследователска и иновационна екосистема

Мярка 5.2. Дигитализация на местната икономика

Мярка 5.3. Технологична трансформация на местната икономика, вкл. чрез производствени инвестиции с цел повишаване на производствен капацитет и/или диверсификация на дейността

✎ по Приоритет 6 **„Устойчиво развитие на туризма и разгръщане на иновационен туристически потенциал базиран на местните ресурси“** са обособени най-много мерки, като приоритет в ПИРО от изключително значение за развитието на територията на базата на развитието на туризма. По приоритета са обособени **пет мерки**, насочени към ключови теми, релевантни към интернационализацията на местните туристически продукти и подобряване позиционирането им на съответните целеви пазари, разработването и въвеждането на системи за споделяне иновативно развитие на туристическия сектор, повишаване на капацитета на частния сектор ангажиран с развитието на туризма, преминаване от традиционния към дигиталния маркетинг в туризма и други. По приоритета са предвидени и мерки за реализиране на интегрирани териториални проектни инициативи с два фокуса: с фокус културна инфраструктура, съхраняване и валоризация на КИН, и с фокус културно съдържание и културен календар. Всички мерки са с очакван синергичен ефект от интегритета на проектите и дейностите по тях за постигане на положително въздействие в посока *ускорено развитие на Русе като Дунавска столица на културата, развитие на града като модерен културен, фестивален и продуцентски център и трансформирането му в иновативна туристическа дестинация „Дом на новите технологии“ - интерактивни преживявания по р. Дунав чрез прилагане на 3D и VR технологии*. Мерките в Приоритет 6 са обособени, отчитайки наличните съществени силни страни, възможности и потенциал за развитие на общината, идентифицирани в резултат на проведените секторни анализи, като са базирани основно върху изведеното от анализа на КИН и градската среда⁴², от икономическия анализ в част туризъм, екологичния анализ в частта на еко-туризма и водния туризъм в защитените територии и защитените зони, както и обобщените резултати в SWOT-анализа.

Петте предвидени мерки по Приоритет 6 са:

Мярка 6.1. Подкрепа на интернационализацията на местните туристически продукти и подобряването на позиционирането им на съответните целеви пазари

⁴² Представен в ЧАСТ I на ПИРО, РАЗДЕЛ XII. Културно-историческо наследство и състояние на градския исторически пейзаж – условия и предпоставки за развитие на Община Русе като територия със знак за Европейско наследство

Мярка 6.2. Разработване и въвеждане на системи за споделено иновативно развитие на туристическия сектор между общината и заинтересованите страни, повишаване на капацитета на частния сектор ангажиран с развитието на туризма

Мярка 6.3. Диференциране и/или диверсифициране на местни туристически продукти и услуги чрез дигитализация в условия на криза

Мярка 6.4. Интегрирани териториални проектни инициативи с фокус културна инфраструктура и съхраняване и валоризация на КИН

Мярка 6.5. Интегрирани териториални проектни инициативи с фокус културно съдържание и културен календар

Приоритети и мерки за изпълнение по Стратегическа цел 3 „Развитие на човешките ресурси, подобряване на социалната среда, жизнения стандарт и качеството на живот“ (фокус – публични услуги (в т.ч. образователни, здравни и социални услуги), спорт и младежки дейности)

По Стратегическа цел 3, както и по предходните две стратегически цели, са формулирани **три приоритета**, всеки от тях насочен към решаването на конкретни проблеми и предизвикателства и/или оползотворяване на различни идентифицирани потенциали за развитие на територията на общината, както следва:

- ✎ по **Приоритет 7 „Качествена среда, ефективен и приобщаващ образователен процес. Насърчаване обвързаността на образованието и пазара на труда“** са обособени **две мерки**, насочени към ключови теми, релевантни, на първо място, към предоставянето на съвременни, качествени и адекватни на пазара на труда публични образователни услуги чрез подобряване състоянието на образователната инфраструктура – основни и текущи ремонти на сградния фонд на учебни и детски заведения, центрове за подкрепа на личностното развитие и други институции от местната образователна система. На следващо място, в мерките по приоритета е адресирано и приобщаващото образование за включване на децата от уязвимите групи към образователния процес, както и създаването на STEM училищна среда, разширяване на дуалното обучение и други релевантни дейности за удовлетворяване на потребностите на местния бизнес от качествен, специализиран човешки ресурс. Двете мерки са с очакван синергичен ефект от интегритета на проектите и дейностите по тях за постигане на положително въздействие в посока *икономически просперитет на Русе на базата на човешкия ресурс – в отговор на бизнеса, акумулиран чрез предоставянето на съвременни, качествени публични услуги от институциите в местната образователна система*. Мерките в Приоритет 7 са обособени, отчитайки наличните съществени силни страни, възможности и потенциал за развитие на общината, идентифицирани в резултат на проведените секторни анализи, и в частност, с акцент върху изведеното от анализа на

образователните услуги⁴³, икономическия анализ в частта на обследването на образователния сектор, както и на база обобщените резултати в SWOT-анализа.

Двете предвидени мерки по Приоритет 7 са:

Мярка 7.1. Подобряване на образователната среда чрез ремонт и реконструкция на ДГ, НУ, ОУ и СУ и ЦПРЛ на територията на Община Русе

Мярка 7.2. Създаване на STEM училищна среда

☞ по Приоритет 8 „Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги. Достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване“ са обособени **четири мерки**, насочени към ключови теми, адресиращи предоставянето на съвременни и качествени здравни и социални услуги на населението с оглед подобряване на жизнения стандарт и условията за живот на територията на Община Русе. По приоритета са адресирани подобряването, както на средата, така и на услугите в здравната сфера и насърчаване на иновациите в здравеопазването, а относно социалните услуги - подобряването на средата за предоставяне на специализирана дългосрочна грижа и социално включване, подобряване на услугите в социалната сфера и насърчаване на социални иновации. Всички мерки по приоритета са с очакван синергичен ефект от интегритета на проектите и дейностите по тях за постигане на положително въздействие в посока *развитието на Русе като социално справедлива община, с осигурен равен достъп до възможности и услуги за населението чрез съвременни и качествени здравни и социални услуги*. Мерките в Приоритет 8 са обособени, отчитайки наличните съществени силни страни, възможности и потенциал за развитие на общината, идентифицирани в резултат на проведените секторни анализи, и в частност, с акцент върху изведеното от анализа на здравната и социалната сфера⁴⁴, както и на база обобщените резултати в SWOT-анализа.

Четири предвидени мерки по Приоритет 8 са:

Мярка 8.1. Подобряване на средата за предоставяне на здравни услуги

Мярка 8.2. Подобряване на услугите в здравната сфера и насърчаване на иновациите в здравеопазването

Мярка 8.3. Подобряване на средата за предоставяне на специализирана дългосрочна грижа и социално включване

Мярка 8.4. Подобряване на услугите в социалната сфера и насърчаване на социални иновации

⁴³ Представен в ЧАСТ I на ПИРО, РАЗДЕЛ VIII. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси – условия и предпоставки за развитие на справедлива Община Русе

⁴⁴ Виж бележка под линия №10.

➤ по **Приоритет 9 „Развитие на спорта и спортната инфраструктура. Младежки дейности и доброволчески инициативи“** също като по Приоритет 8 са обособени **четири мерки**, насочени към ключови теми, релевантни, от една страна, към подобряване на достъпа до спортна инфраструктура и средата за практикуване на спорт и физическа активност, а от друга, към създаването на достъпна среда за развитие на младежки дейности и доброволчески инициативи. Четирите мерки по приоритета са с очакван синергичен ефект от интегритета на проектите и дейностите по тях за постигане на положително въздействие в посока *развитието на Русе като социално справедлива община, с осигурен равен достъп на населението до съоръжения и условия за водене на здравословен начин на живот, практикуване на спорт и физическа активност и прояви на открито*. Мерките в Приоритет 9 са обособени, отчитайки наличните съществени силни страни, възможности и потенциал за развитие на общината, идентифицирани в резултат на проведените секторни анализи, и в частност, с акцент върху изведеното от анализа на спортната инфраструктура и условията за практикуване на спорт и физическа активност, както и на база обобщените резултати в SWOT-анализа.

Четирите предвидени мерки по Приоритет 9 са:

Мярка 9.1. Подобряване на достъпа до спортна инфраструктура и средата за практикуване на спорт и физическа активност

Мярка 9.2. Подкрепа на дейности и услуги в сферата на спорта и физическата активност

Мярка 9.3. Създаване на достъпна среда за развитие на младежки дейности

Мярка 9.4. Подкрепа на дейности и услуги в сферата на развитие на младежки и доброволчески инициативи

Обобщено представено, през програмен период 2021-2027 г., към стратегическите цели в Плана за интегрирано развитие на Община Русе са формулирани следните приоритети и мерки за изпълнение:

Приоритети и мерки за изпълнение по Стратегическа цел 1 „Устойчиво използване на природно-ресурсния потенциал и адаптация към предизвикателствата на климатичните промени чрез хармонично и балансирано развитие на територия с подобрена инфраструктура и достъпност“ (фокус - околна среда, техническа и транспортна инфраструктура и енергоефективна, ниско въглеродна и кръгова икономика)

При актуализация на ПИРО – Русе приоритетите и мерките не се променят.

III. КОМУНИКАЦИОННА СТРАТЕГИЯ, ПАРТНЬОРИ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ И ФОРМИ НА УЧАСТИЕ В АКТУАЛИЗАЦИЯТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО

3.1. Преглед на средата в контекста на гражданското участие в процесите на разработване, изпълнение и наблюдение на регионалните политики

Нормативни предпоставки

Нормативните предпоставки за осигуряване на гражданско участие в процеса на формулиране, разработване, прилагане, наблюдение и контрол на регионални политики са регламентирани в следните документи: Закона за регионалното развитие, Правилника за неговото прилагане и Методически указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на Община (ПИРО) за периода 2021-2027г. на Министерство на регионалното развитие и благоустройство (м. март 2020 г.).

Основен принцип за провеждане на държавната политика за регионално развитие е принципът за партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.⁴⁵

Описанието на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност се съдържа в Методически указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на Община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., издадени на основание на чл.17, т.9 от Закона за регионално развитие (ЗРР), изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 март 2020г. Те имат за цел определяне на унифицирани процедури за възлагане, изработване, оценка, одобряване и прилагане на плановете за интегрирано развитие на общината.

За постигане на качествен и пълноценен процес на стратегическо планиране и устойчиво интегрирано регионално и местно развитие изключително важно е гражданското общество да бъде привлечено за участие на всички нива и етапи – и в отделните етапи на планирането, и в етапите на изпълнение, наблюдение и оценка на резултатите.

⁴⁵ Източник: Закон за регионалното развитие, чл.2 ал.3 т.6, изм. и доп. ДВ №21/13.03.2020

Същност на комуникационната стратегия

Инструментът, чрез който се реализира подходът „отдолу – нагоре“, е Комуникационната стратегия, която се фокусира върху идентифицирането и включването на заинтересованите страни и гражданското общество чрез подходящи форми, включително за идентифициране на проектни идеи, които да бъдат включени в програмата за реализация на плана. За процеса на разработване на ПИРО на Община Русе е разработена Комуникационната стратегия и Комуникационен план към нея. На база на планираните действия е осъществен целият процес по гарантиране на гражданското участие при планиране на регионалната политика в общината.

Същността на Комуникационната стратегия е да стимулира съпричастността и участието на населението на общината, структурите на гражданското общество, бизнеса, развиващи дейност на нейната територия, както и на партньорите и заинтересованите страни за участие в подготовката и изпълнението на ПИРО. Времевият обхват е регламентиран от периода на действие на плана за интегрирано развитие, времето за неговата подготовка и последващо отчитане на изпълнението му.

Цели

Обща цел: Да гарантира прилагането на принципа на партньорство и да осигури прозрачност на процеса по изготвяне и реализация на Плана за интегрирано развитие на Община Русе чрез одобрение, изпълнение и проследяване на набор от подходящи мерки и действия.

Специфични цели:

- Популяризиране на подхода за интегрирано териториално развитие и ролята на ПИРО за развитието на Общината;
- Повишаване участието и ангажираността на различни групи заинтересовани страни към процесите на планиране на общинското развитие.
- Осигуряване на партньорство и сътрудничество между администрация и заинтересованите страни при изпълнение на плана.

Принципи

Принципи за прилагане на регионалната политика

Държавната политика за регионално развитие се основава на следните принципи:⁴⁶

⁴⁶ Източник: Закон за регионалното развитие, чл.2 ал.3 т.6, изм. и доп. ДВ №21/13.03.2020

- ✧ Стратегически подход на планиране;
- ✧ Програмиране и концентрация на ресурсите;
- ✧ Допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с ресурси от фондове на Европейския съюз, частни източници и от международни финансови институции;
- ✧ Междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката;
- ✧ Съгласуваност с другите секторни и хоризонтални политики, инструменти и действия на международно, национално, регионално и местно равнище;
- ✧ Партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.

Принципи за участие на гражданите

Гражданското участие се насърчава и подпомага чрез следните принципи, които се прилагат към всички участници, въввлечени в процеса на вземане на политически решения:⁴⁷

- ✧ взаимно уважение между всички участници като основа за честно взаимодействие и взаимно доверие;
- ✧ зачитане на независимостта на НПО, независимо от това дали техните мнения съответстват с тези на публичните органи или не;
- ✧ зачитане на позицията на публичните органи, които носят отговорността и отчетността при вземането на решения;
- ✧ откритост, прозрачност и отчетност;
- ✧ отзивчивост, като всички участници предоставят съответна обратна връзка.
- ✧ недискриминация и приобщаване, така че всички гласове, включително тези на по-малко привилегированите и най-уязвимите, да могат да бъдат изслушани и взети под внимание;
- ✧ равенството между половете и равнопоставено участие на всички групи, включително тези с особени интереси и нужди, като младите хора, възрастните хора, хората с увреждания или малцинствата;
- ✧ достъпност чрез използване на ясен език и подходящи средства за участие, офлайн или онлайн.

Предпоставки за успешно включване на гражданите

- ✧ Достъпен и приобщаващ процес, адекватен на целта;
- ✧ Актуална и разбираема информация;
- ✧ Равен достъп и привличане на всички заинтересовани страни;

⁴⁷ Източник: Насоки за гражданско участие в процеса на вземане на политически решения, Съвет на Европа, приети от Комитета на министрите на 27 септември 2017 г. на 1295-то заседание на заместник-министрите.

- ✎ Включване на идеи и предложения на гражданите в решенията и политиките;
- ✎ Сътрудничество на принципа на равнопоставеност и зачитане на гражданските и човешки права.

3.2. Участие на заинтересованите страни при актуализиране на ПИРО

Начин на идентифициране на заинтересованите страни

Заинтересованите страни са лица или групи, които могат да се възползват от изпълнението и/или успеха на ПИРО, или които са ограничени от него. Широкият набор от мерки, които се обхващат в ПИРО и проектите, които следва да бъдат реализирани, оказват влияние върху различни групи с различни интереси. В зависимост от конкретната ситуация (проект), заинтересованите страни могат да включват: представители на бизнеса (работодатели); инвеститори; кооперации; професионални асоциации и браншови организации; неправителствени организации; местни общности; граждански сдружения и др.

За целите на разработване и прилагане ПИРО **заинтересовани страни** се идентифицират, в съответствие с ППЗРР (Правилник за прилагане на закона за регионалното развитие): „ПИРО се съгласува със заинтересованите органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината“;

- ✎ Потенциалните бенефициенти по програмите на ЕС и други донорски организации следва да оказват пряко влияние върху разработването на стратегическата част на плана, т.е. бъдещото развитие на общината;
- ✎ Потенциалните ползватели на резултатите, които се очаква да бъдат постигнати при изпълнение на ПИРО, могат да оказват индиректно влияние.

Основни подходи при актуализация на ПИРО

Един от ключовите приоритети в утвърждаване на местната администрация е осигуряване на лесен и достъпен интегриран подход за комуникация на гражданите и бизнеса с общината и прилежащите структури. За целите на приложената комуникационна стратегия са разгледани четири основни форми на гражданско участие в процеса на вземане на политически решения: предоставяне на информация, консултиране, диалог и активно участие. Приложени са разнообразни подходи за постигане на консенсус между различните заинтересовани страни.

Информирание: Информирането е основополагащ етап при разработване на ПИРО, като целта му е да информира гражданите и да ги насърчи да участват. Предоставянето на информация за процеса на актуализиране на ПИРО е реализиран основно чрез интернет страницата на Община Русе - <https://obshtinaruse.bg/plan-za-integrirano-razvitie-na-obshtina>. Заинтересованите страни са информирани за процеса на разработване на ПИРО и за отчитане на напредъка.

Във връзка с актуализацията на Плана през месец юли 2025г. Община Русе стартира кампания за информирание на заинтересованите страни, които могат да изпратят своите предложения за проекти или да представят проектни идеи, които да бъдат събрани, обобщени и включени в актуализирания документ на ПИРО. Желаетелите физически и юридически лица могат да попълват приложения образец на „Фиш за проектна идея“, който се намира на официалния сайт на Община Русе. Публикацията е отразена в местни и регионални медии: „Дунав мост“, РусеИнфо, Радио Русе и фейсбук страници

Консултиране/ диалог. За осъществяване на процеса на публично консултиране на актуализацията на ПИРО са реализирани следните комуникационни дейности:

- Получени предложения от заинтересованите страни за включване при актуализацията на ПИРО: 16 проектни идеи, които са отразени в съответната мярка към която са съотнесими.
- **Публични консултации:** Проведени он-лайн консултации по проекта на актуализирания ПИРО за обществено обсъждане през периода

3.3. Комуникационен механизъм при изпълнение на ПИРО

Комуникационната стратегия е отворен документ, който може да бъде допълван и актуализиран.

Комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност относно постигнатите резултати и използваните финансови ресурси по програмата за реализация

Основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са **годишните доклади и междинната оценка**, както и **последващата оценка** след края на периода на действие на плана. В процеса на изпълнение на ПИРО те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност. До тях ще имат достъп всички заинтересовани страни на страницата на общината в интернет.

В процеса на изпълнение е важно поддържането на изградените партньорства. Това ще даде реални шансове за постигане на стратегическите цели по максимално ефективен и ефикасен начин.

Мерки за комуникация, информация и включване на заинтересованите страни и партньорите в процеса по бъдеща актуализация на програмата за реализация и идентифициране на нови проектни идеи в плана.

За повишаване нивото на информираност и подпомагане процеса на партньорското участие могат да бъдат използвани следните инструменти: съвещаване чрез електронна поща и интерактивна електронна страница; провеждане на събития (присъствено или онлайн), за да се представи процесът на изпълнение на ПИРО на партньорите, и други.

Най-реалистичният подход за представителство на местната общност в смесените работни групи за наблюдение и контрол на разработването и изпълнението на ПИРО в общината е участието на кметовете/кметските наместници на населените места. Това е гаранция за истинско отчитане на интересите на жителите на селата, които имат специфични нужди и същевременно непознат потенциал за развитие и решаване на проблемите. В този процес местният кмет се нуждае от подкрепа и утвърждаване в системата на местното самоуправление, като му се предоставят реални възможности, включително финансови, за успешно изпълнение на отговорностите, които има пред жителите на населеното място.

IV. ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД

4.1. Подход за определяне на зони на въздействие

Критерии за определяне на Зони за прилагане на интегриран подход

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027г. на МРРБ, в ПИРО следва да се определят зони за въздействие, вкл. приоритетни зони. В тях основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана. Те следва да се определят на база на анализа на силните и слабите страни в общинската територия, резултатите от проучването на общественото мнение, стратегическите документи на Общината, както и на потенциалите за развитие. Това изискване е свързано с водещия принцип за „единство на социално-икономическото и пространственото планиране“.

По дефиниция „зона за прилагане на интегриран подход“ (зона за въздействие) е „пространствено обособена територия с определена характеристика и състояние на физическата среда, социалната и/или етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове“. Зоните следва да са част от територията на общината с конкретно функционално предназначение или собствен потенциал за развитие.

Зоната за прилагане на интегриран подход (Зоната за въздействие) се определя в границите на структурно обособена част от територията на общината, като конкретният ѝ териториален обхват се съобразява и с разполагаемите финансови, времеви, технологически и кадрови ресурси и потенциални партньорства, достатъчни за реализация на идентифицираните за съответната зона интервенции.

Подход при определяне на зони за въздействие

Съгласно йерархичната система от градове-центрове, представена в Актуализацията на Националната концепция за пространствено развитие, гр. Русе е определен във **2-то йерархично ниво** – един от големите градове, центрове с национално значение за територията на районите - Пловдив, Варна, Бургас, Русе, Плевен, Стара Загора.

Критерии за определяне на Зони за прилагане на интегриран подход (Зони за въздействие), в съответствие с националната политика за пространствено развитие чрез цели, присъщи и на кохезионната политика, съответно и на ПРР 2021-2027 г.:

1) Интегриране в европейското пространство;

- 2) Постигане на балансирана полицентрична селищна мрежа и интегрирано развитие на градовете;
- 3) Пространствена цялост и равностойна достъпност на системите за обществени услуги - с акцент на образование, здравеопазване, култура и спорт;
- 4) Съхранено природно и културно наследство, експонирано и валоризирано в полза на устойчивото му развитие;
- 5) Подобряващо се състояние на специфични територии с неблагоприятни социално-икономически характеристики – чрез мерки със социална насоченост, коопериране и сътрудничество в обхвата на агломерационните ареали;
- 6) Развитие на целеви зони на растеж, балансиращи полицентричния модел на националното пространство чрез държавна помощ, насърчаване на инвестициите, иновациите и модернизацията;
- 7) Намаляване на риска от бедствия чрез интегрирани превантивни мерки в природни и урбанизирани среди.

Основни цели, които се постигат чрез възприемане на комплексни критерии:

1. Националното пространство на България – отворено към света и интегрирано в Европейското пространство и в европейската мрежа от центрове и оси на развитие, култура, наука и иновации.
2. Съхранените национални ресурси – хората, земята, водите и горите, подземните богатства, природното и културно наследство– гаранция за националната идентичност.
3. Балансираното и устойчиво интегрирано развитие, постигнато чрез рационално организирана икономическа, социална, транспортна, инженерна, културна и туристическа инфраструктура и осигуряващо интелигентен икономически растеж, адаптивност към промените и равнопоставеност.

Определяне на критерии за обособяване на Зони за прилагане на интегриран подход (ЗВ), в съответствие с националната политика за пространствено развитие чрез цели, присъщи и на кохезионната политика, съответно и на ПРП 2021-2027 г. и следните допълнителни критерии за общата пространствена ориентация на секторните политики на територията за прилагане на ПИРО 2021-2027 на Община Русе:

- А) Агломерационната политика – ключ за просперитет
- Б) Равнопоставени отношения между селските райони и градовете
- В) Засилване на териториалните проекции на секторните политики
- Г) Партньорствата – новата движеща сила в пространственото развитие
- Д) Обезпеченост с устройствени планове за развитие на територия

За определяне на зоните за въздействие са взети предвид и следните критерии:

- ↗ Населението, което ще се възползва от направените инвестиции;
- ↗ Резултатите от анализа на територията на общината и обобщения SWOT-анализ;
- ↗ Идентифицираните проекти и идеи за развитието на конкретна територията в процеса на работа със заинтересованите страни;
- ↗ Проектната готовност на предвидените интервенции за конкретната територия.

В настоящия програмен период, възможностите за определяне на ЗВ се разпростират и могат да обхващат цялата територия на Община Русе, в т.ч.:

- ↗ Градски ЗВ – урбанизираната територия на град Русе и обособени функционални зони в покрайнините;
- ↗ ЗВ по секторни направления – според тематичната област на преобладаващи интервенции (публични сгради и площи, зелени площи и рекреационни ареали, улична мрежа и инфраструктура, транспортна и цифрова достъпност, ВиК, опазване на околната среда, знание, здраве, социална дейност и услуги, спорт и младежки дейности, култура и опазване на КИН и др.);
- ↗ Урбанизирани селищни ЗВ – населените места на територията извън града;
- ↗ Междуселищни ЗВ – по линия на транспортна свързаност и терени;
- ↗ Междубщински ЗВ – по линия на достъпност, бизнес зони и икономически потенциал за развитие, превенция и безопасност, регионален брандинг на целогодишна туристическа дестинация.

В ПИРО могат да бъдат дефинирани неограничен брой зони за въздействие, но от тях следва да бъдат подбрани няколко приоритетни зони, които имат най-голям потенциал да повлияят върху социално-икономическото развитие на общината. Върху приоритетните зони за въздействие ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана. Върху териториите, оставащи извън обхвата на приоритетните зони ще се реализират проекти, чрез които ще се осъществява функционална свързаност.

4.2. Зони за въздействие

Следвайки Методическите указания на МРРБ за територията на община Русе са дефинирани 6 зони за въздействие, които обхващат урбанизираната територия на град Русе и останалите населени места. Селищната мрежа в общината съдържа два града – Русе и Мартен, както и 12 села, пръснати равномерно по територията. Освен функционален, ядрото – Русе се явява и пространствен център на територията, която има някои релефни бариери като р. Дунав, р. Русенски Лом, техните заливни тераси, както и лъсовите склонове. Гъстотата на селищната мрежа е близка до средната за страната.

Неголямото средно разстояние между населените места е благоприятна предпоставка за формиране и функциониране на жизнена териториално-селищна общност. Създаденият дисбаланс между урбанистичния облик на градовете (най-вече общинския център) и селата в община Русе се дължи на демографските и функционални характеристики.

Идентифицирани са следните зони:

1. Зона за индустриално базирано развитие
2. Зона за агробазирано развитие
3. Зона за публични функции
4. Зона с многофункционално предназначение
5. Зона за туризъм и рекреация
6. Зона за превенция и безопасност

1. Зона за индустриално-базирано развитие (ЗВ 1) – приоритетна

Наименование: ЗВ1 – ИБР

Вид: Градска зона за въздействие по секторно направление: *икономическо развитие, с акцент върху вторичния индустриален сектор и релевантните, свързани с него икономически отрасли и дейности от третичния сектор на услугите*

Обхват:

Източна промишлена зона – според ОУП

Западна промишлена зона – според ОУП

Граници: съгл. ОУП

Обосновка: Принадлежността на град Русе към най-голямата трансгранична агломерация в българо-румънския регион – Русе-Гюргево, с нейното стратегическо местоположение и роля на основен транспортен възел между България и Румъния е фактор, който оказва положително влияние върху привличането на инвестиции в общината.

Инвестиционната привлекателност на общината и областта се определя и от близостта до румънската столица Букурещ и нейния многомилionen пазар. Общината се явява важна точка, при която се пресичат два паневропейски транспортни коридора и на нейна територия е разположено най-голямото пристанище в българския участък на р. Дунав.

Съществена част от инвестиционния профил на община Русе е създаването на Индустриален парк с обща площ 638 дка, с цел привличане на чуждестранни и български

инвеститори. В Русе са установени производствени мощности на водещи компании в сферата на автомобилостроенето. Комбинацията между пристанища, ЖП гари и летище е благоприятна за развитие на силен и конкурентоспособен транспортен бизнес, който да привлича инвестиции.⁴⁸

Местните власти в Русе и Гюргево си сътрудничат в стратегическото планиране на дългосрочните приоритети за развитие на трансграничната агломерация, като през 2012 г. е приет Мастерплан за интегрирано управление на възможностите за развитие в еврорегиона Русе-Гюргево, съдържащ 10 трансгранични инвестиционни проекта, които следва да бъдат изпълнени до 2027 г.

За насърчаване на инвестициите и подкрепа на инвеститорите, в двата града развиват дейност индустриални и логистични паркове, в т.ч. и свободни зони от двете страни на р. Дунав. Днес от този значим потенциал, който предлага еврорегионът се възползват много местни и чуждестранни бизнес компании и инвеститори. В допълнение, в региона е налице сериозен потенциал за развитието на клъстери в сферата на текстилната, автомобилната, мебелната индустрия, туризма и селското стопанство. Наличието на структури за подкрепа на бизнеса представлява ключов елемент от инвестиционната политика, която развива Община Русе. На територията на общината функционират бизнес центрове и инкубатори, офис на Българска търговско-промишлена палата (БТПП), Българо-румънската търговската промишлена палата, офис на Българска стопанска камара (БСК), Бизнес центъра за подпомагане на малки и средни предприятия (БЦМСП) и индустриални зони.

„Свободна зона – Русе“ е считана за най-добре развития логистичен и индустриален център и е сериозно преимущество за привличане на чужди инвеститори.

Важна част от икономическия профил на община Русе е наличието на Индустриален парк, който се простира на обща площ 638 дка – около 90 дка от тях са ангажирани с обслужващи градската и техническата инфраструктура обекти. Сред стратегическите инвеститори, които работят в Индустриалния парк, са „Линамар Лайт Металс Русе“, „Керос България“, строителните фирми „Бългериън Пропърти Девелъпмънтс“ и „Уббикалиа България“, както и „Тамарес Индъстрис България“ – производител на машинни части.

Зоната надгражда дефинираната в ИПГВР зона „В“: разширява териториалния обхват, преосмисля функционалното съдържание на бъдещи интервенции и оползотворява пълноценно неусвоен потенциал за възстановяване и развитие. В зоната има концентрация на функциониращи промишлени и транспортни мощности, на икономически дейности. Наличие на техническа инфраструктура, нуждаеща се от обновяване, рехабилитация или реконструкция. Потенциалът включва както съществуващия мост над р. Дунав, така и бъдещия мост, съществуващата безмитна зона, индустриален парк и неговото развитие в бъдеще. Важен проект за реализиране в зоната

⁴⁸ ОУП

е „Изграждане на интермодален терминал в Северен централен район на планиране в България – Русе“ /ИМТ/ – площадка на бившата гара Русе Изток разпределителна (затворена към момента). Теренът е собственост на ДП „НКЖИ“ и не са необходими отчуждителни процедури. (НПВ)

Ключови фокуса на въздействие:

- Зона за индустриални и устойчиви икономически трансформации, вкл. енергийна, кръгова и нисковаглеродна трансформация;
- Зона за иновативна и интелигентна икономическа трансформация, вкл. цифрова трансформация.

Зоната е определена за интервенции чрез проектни инициативи и инвестиции за:

- Ориентиране към енергоефективна икономика чрез подобряване на енергийната ефективност на промишлените сгради и/или в промишлените системи, както и изграждане и експлоатация на инсталации за използване на ВЕИ;
- Ориентиране към ниско въглеродна и кръгова икономика чрез управление на промишлени отпадъци за целите на кръговата и ниско въглеродната икономика и предотвратяване на емисиите на парникови газове, в т.ч. реализиране на промишлена симбиоза; зелени инвестиции, вкл. стартиране на производство на зелени продукти (стоки и услуги); преход на местната икономика към кръгова и нисковаглеродна чрез дейности в областта на проектирането на продуктите и производствените процеси;
- Дигитализация на местната икономика чрез внедряване на технологии от Индустрия 4.0 в предприятията;
- Технологична трансформация на местната икономика, вкл. чрез производствени инвестиции с цел повишаване на производствен капацитет и/или диверсификация на дейността;
- Повишаване на растежа и конкурентоспособността на местни МСП чрез подобряване на достъпността, техническата осигуреност и цялостното управление на съществуващите индустриални зони – обновяване/изграждане на транспортни комуникации и техническа инфраструктура, решения за интелигентно и ресурсно ефективно управление, дигитализация и проактивни дейности по идентифициране и привличане на потенциални инвеститори;
- Скъсяване на веригите на доставки и създаване на вериги на добавената стойност в и отвъд общинската икономика, в т.ч. в различни икономически сектори, отрасли и дейности, както и между различни сектори, отрасли и дейности на общинската, регионалната, националната и/или наднационалната (вкл. Европейската и/или ТГС-регионална) икономика, в частност, по линия на вторичния индустриален икономически сектор и релевантните, свързани с него икономически отрасли и дейности от третичния сектор на услугите;
- Подобряване интернационализацията на местната икономика и други бизнес-ориентирани инициативи.

2. Зона за агро-базирано развитие

Наименование: ЗВ2 – АР

Вид: Функционална зона за въздействие по секторно направление: *икономическо развитие, с акцент върху първичния добивен сектор, в частност, селското стопанство (земеделие и животновъдство) и релевантните, свързани с него икономически отрасли и дейности от третичния сектор на услугите*

Обхват: Урбанизирани селищни зони за въздействие в населените места на територията извън града, включваща села с развит първичен сектор на общинската икономика, в частност, земеделие и животновъдство, от където и идентифициран потенциал за развитие на логистични центрове, скъсяване веригите на доставки и създаване на вериги на добавената стойност между различни хоризонтално и/или вертикално свързани заинтересовани страни и участници на съответните пазари. Отчитайки развитието на земеделски дейности в землищата на всяко село в община Русе и гр. Мартен, зоната включва всички съответни землища.

Граници: землищата на селата в община Русе и землището на гр. Мартен

Обосновка: В община Русе е създадена е пространствената организация на земеделските територии. Съществуващите бивши стопански дворове са регламентирани като устройствена категория в ГРУПА ПРОИЗВОДСТВЕНИ УСТРОЙСТВЕНИ ЗОНИ – зона Пп, която включва производствени бази, с възможност за осигуряване на нови решения за техническата инфраструктура и създаване на екологично чисти производства.⁴⁹

Голяма част от общинската територия е заета от селскостопанските равнинни територии, повечето от които са обработваеми ниви. Запазените плодородни земеделски земи благоприятстват производството на екологично чиста земеделска продукция и развитието на преработвателната промишленост, базирана на селското стопанство. Това е наличен потенциал за стимулиране на аграрната политика за развитие на селскостопанските райони в общината и възстановяване на традиционните селскостопански производства.

Зоната за агробазирано развитие включва група от селата в общината, в които са започнали процесите по изграждане и функциониране на производствени бази, с възможност за осигуряване на нови решения за техническата инфраструктура и създаване на екологично чисти производства.

Граничното местоположение на община Русе, както и наличните и проектни транспортни връзки, създават предпоставки за развитието добра логистична база, търговия и туризъм със съседна Румъния, както и с останалите държави по поречието на р. Дунав.

⁴⁹ Източник: ОУП

Ключови фокуса на въздействие:

- Зона за технологична, екологична и интелигентна трансформация на селското стопанство, вкл. енергийна, цифрова, кръгова и нисковаглеродна трансформация;
- Зона за скъсяване на веригите на доставки и създаване на вериги на добавената стойност, базирани на развитието на аграрния сектор, осъществявани в и отвъд общинската икономика, както и между различни хоризонтално и/или вертикално свързани заинтересовани страни и участници на съответните пазари.

Зоната е определена за интервенции чрез проектни инициативи и инвестиции за:

- Ориентиране към енергоефективна икономика, в частност енергоефективни агро-базирани отрасли и икономически дейности, чрез подобряване на енергийната ефективност на сградния фонд и/или в съответните технологични системи на селските стопанства (земяделски и животновъдни стопанства) и/или свързаните с тях обслужващи/логистични центрове, както и изграждане и експлоатация на инсталации за използване на ВЕИ;
- Ориентиране към ниско въглеродна и кръгова икономика чрез управление на промишлени и/или селскостопански отпадъци за целите на кръговата и ниско въглеродната икономика и предотвратяване на емисиите на парникови газове, в т.ч. реализиране на промишлена симбиоза между аграрния и индустриалния сектор и/или аграрния и обслужващия сектор; зелени инвестиции, вкл. стартиране на производство на зелени агро-продукти;
- Дигитализация на местното земеделие и животновъдство чрез внедряване на технологии от Индустрия 4.0 в селскостопанските предприятия;
- Технологична трансформация на местното земеделие и животновъдство, вкл. чрез инвестиции за повишаване на производствен капацитет и/или диверсификация на дейността;
- Подобряване на средата за пазарно предлагане на земяделски и животински продукти чрез изграждане на центрове за подготовка за предлагане на пазара и съхранение на плодове и зеленчуци и други съотносими;
- Скъсяване на веригите на доставки и създаване на вериги на добавената стойност в и отвъд общинската икономика, в т.ч. в различни икономически сектори, отрасли и дейности, както и между различни сектори, отрасли и дейности на общинската, регионалната, националната и/или наднационалната (вкл. Европейската и/или ТГС-регионална) икономика, в частност, по линия на първичния добивен сектор – селското стопанство (земеделие и животновъдство) и релевантните, свързани с него икономически отрасли и дейности от третичния сектор на услугите;
- Подобряване интернационализацията на местното земеделие и животновъдство и други бизнес-ориентирани инициативи.

3. Зона за въздействие за публични функции

Наименование: ЗВЗ - ПФ

Вид: Градска зона за въздействие

Обхват: Централна градска част на град Русе; Жилищните комплекси: жк „Хъшове“; жк „Централен южен район“; жк „Мидия – Енос“

Граници: на север: р. Дунав; на изток: районът на пътен възел на бул. „Тутракан“; на запад: ул. „19 февруари“ в участъка от р. Дунав до бул. „Скобелев“; на юг: ул. „Алеи Възраждане“, бул. „Съединение“, бул. „Цар Освободител“, до зоната на кръговото кръстовище и бул. „Скобелев“;

Обосновка: Надгражда и разширява Зона „А“ от ИПГВР на град Русе (2014-2020 г.).

Територията на Зона „А“ е с голяма обществена значимост, с най-голямо съсредоточение на сгради с административни и обществени функции и значими паметници на културата⁵⁰. Зона „А“ съвместява историческото ядро и съвременния център на гр. Русе и е най-характерната и уникална част от територията на града. В Зоната попада и контактната територия с р. Дунав.

Зона „А“ е избрана за „зона за въздействие“ като част от градския обществено-обслужващ, бизнес и културен център, поради необходимостта от: обновяване, поддържане и доразвиване на градски център, като областен и регионален център и функциите му, определени от Стратегията на ЕС за Дунавския регион за стабилизиране на икономическото и културно развитие на Еврорегион Долен Дунав, в съответствие със стратегията за развитие на гр. Русе до 2020 г.

През периода 2014-2020 г. в зоната са реализирани част от планираните инфраструктурни проекти и е необходимо реализиране на неизпълнени проекти, както и идентифицирани нови, които ще допринесат за качествена промяна на градската среда.

Ключови фокуса на въздействие:

- Зона с осигурен равен достъп до възможности и услуги за населението, вкл. здраве, образование, социални услуги, спорт и прояви на открито;
- Зони с висока концентрация на недвижими културни ценности – за разгръщане на туристическия потенциал чрез устойчиво опазване на културно наследство, историческа градска креда и културно многообразия;
- Зона с подобрена достъпност и пространствена свързаност на градската среда и повишено качество на атмосферния въздух.

Зоната е определена за интервенции чрез проектни инициативи и инвестиции за подобряване на:

⁵⁰ Около 80% от паметниците на културата са концентрирани в тази зона

- ✧ Подобряване състоянието на транспортната и инженерната инфраструктура;
- ✧ Оптимизиране на публичната инфраструктура: административна, образователна, социална, здравна, културна и др.
- ✧ Благоустрояване на градската среда (паркове, тротоари, детски и спортни площадки и др.)
- ✧ Отваряне на града към р. Дунав и приобщаване на крайбрежната зона;
- ✧ Опазване и експониране на културно – историческото наследство, вкл. недвижими културни ценности.

4. Зона с многофункционално предназначение

Наименование: ЗВ4 – МФП

Вид: градска зона с акцент върху инфраструктурата за предоставяне на услуги

Обхват: Надгражда териториалния обхват на Зона „Б“ – зона с преобладаващ социален характер в ИПГВР, като към квартали „Родина 1“, „Родина 2“, „Родина 3“, „Родина 4“ се прибавят и следните жилищни комплекси и квартали на град Русе:

- ✧ Жк „Цветница“
- ✧ Жк „Възраждане“, жк „Възраждане – юг“
- ✧ Жк Здравец; жк „Здравец Север“ – 1,2; жк „Здравец Изток“,
- ✧ Жк „Чародейка Г – север“
- ✧ Жк „Чародейка Г – юг“
- ✧ ЖК „Дружба 1“; „Дружба 2“; „Дружба 3“;
- ✧ ЖК „Малъовица“
- ✧ Кв. „Захарна фабрика“;
- ✧ Кв. „Тракция“
- ✧ Кв. Ялта
- ✧ Кв. Сарая
- ✧ Кв. Веждата
- ✧ Кв. Новата махала
- ✧ Кв. Долапите;
- ✧ Кв. Средна кула;
- ✧ Кв. Образцов чифлик;
- ✧ Кв. ДЗС.

Обосновка: Зоната надгражда, определената в ИПГВР зона „Б“, включваща кварталите „Родина“ 1,2,3,4, които са едни от най-старите комплекси, развили се стихийно през 50-60-те години на 20 век. Териториалния обхват на зоната се разширява върху цялата урбанизирана територия на града (извън границите на новодефинираните зони – Зона за въздействие за публични функции и Зона за индустриално базирано развитие), като обхваща територии с преобладаващи жилищни функции. Целта е комплексно и

функционално осмисляне на градската тъкан с концентрирано насочване на инвестиции към решаване на проблеми със застрояването, обитаването, транспортното и обществено обслужване и създаване на условия за преодоляване на демографските и социални проблеми.

Ключови фокуса на въздействие:

- Зона с допълващ характер откъм осигурен равен достъп до възможности и услуги за населението, вкл. здраве, образование, социални услуги, спорт, рекреация и прояви на открито;
- Зона с подобрена достъпност и пространствена свързаност на градската среда и повишено качество на екологичните параметри.

Зоната е определена за интервенции чрез проектни инициативи и инвестиции за подобряване на:

- Подобряване състоянието на транспортната и инженерната инфраструктура;
- Оптимизиране на публичната инфраструктура: административна, образователна, социална, здравна, културна и др.
- Благоустрояване на градската среда (паркове, тротоари, детски и спортни площадки и др.);
- Ресурсна и енергийна ефективност на жилищни и многофамилни сгради;
- Други.

5. Зона за туризъм и рекреация – приоритетна

Наименование: ЗВ5 - ТР

Вид: ЗВ по секторни направления: зелени площи и рекреационни ареали; опазване на околната среда; спорт и младежки дейности; култура и опазване на КИН

Обхват:

Русенски кей: обхваща крайбрежната ивица от русенския лиман на запад до зимовника за плавателни съдове на изток.

Градски център: включва обектите по улица „Александровска“ от площад „Батенберг“ през площад „Свобода“, Русенската опера и катедралния храм „Св. Троица“, до Парка на младежта, както и обектите по улица „Славянска“.

Парк на Възрожденците: включва територията на парка.

Парк на младежта: включва територията на парка.

Местност Левента: включва зоната около телевизионната кула и комплекс „Левента“.

Западен парк „Приста“: разположен е на няколко километра от Русе, между пътя за София и р. Дунав.

Лесопарк „Липник“ и с. Николово: намира се на 10 км от гр. Русе, в близост до с. Николово.

33 „Ломовете“: населени места по р. Русенски лом – гр. Русе, кв. Средна кула и кв. Долапите, с. Басарбово.

Гр. Мартен и с. Сандрово и дунавския бряг между селата и остров Алеко; **с. Хотанца и с. Червена вода.**

Обосновка:

Направление 1. Зелена система. Озеленени площи за широко обществено ползване има във всички населени места, но благоустрояването им в малките населени места е осъществено само за централните им части, най-вече поради недостига на финансови средства.

В урбанизираната територия на гр. Русе обществените озеленени площи са общо 1 208 дка, като само парковете са 679 дка.

Лесопарковете „Липник“ и „Приста“, намиращи се в крайградската зона, са с обща площ малко над 6 000 дка., като благоустройствените мероприятия и планове за изграждане на необходимата вътрешно паркова инфраструктура и съоръжения за спорт са само частично реализирани.

Разработените планове за благоустрояване на остров „Люляк“ в паркова територия също все още не са реализирани.

Характерно за зелената система на града е нейното неравномерно разпределение, породено както от спецификите на релефа и естествените (природни и антропогенни) бариери за развитие на територията, така и от намалената степен на озелененост в по-скоро изградените жилищни комплекси, спрямо по-старите такива.

Въпреки отчетените проблеми и ограничения финансов ресурс, зелената система в община Русе е добре развита и се наблюдават непрекъснати усилия за нейното обогатяване и поддържане.

Направление 2. Отдых и туризъм. Русе е град с многовековна история, която го прави уникален и неповторим, съчетавайки българските градски традиции с типично европейски стил и дух. Богатото културно-историческо наследство и красивата крайдунавска природа дават възможности за създаването на специализиран туристически продукт, който да отговаря на изискванията и съвременните тенденции в туризма.

Дунавският път е воден културен коридор, който е от изключително значение за развитие на територията на града и общината. Това е връзката между териториите на Западна Европа и Черно море. Дунавският път и пътищата, свързани с него са онези

носители на културен обмен, който оставя своя ярък отпечатък още от времето на Римската империя. Тогава възникват стратегически центрове по реката, един, от който е Сексагинта Приста – най-сериозно проучен до момента археологически обект на територията. Дунавският път улеснява достъпа до Констнопол.

Източният трансбалкански път пресича територията на Русе в посока север-юг. Историческата част на Русе е важен обект по него. Този път отразява сложна стратификация на времеви пластове от Русия, Прибалтика, Румъния, Турция. По този път значими са множеството църкви и манастири, крепости и много други. За нас е важно културното влияние особено през 20 век.

Дунавският път оставя най-ярки отпечатъци в територията. Като мощен проводник на западно-европейска култура и архитектура, научни достижения, търговски връзки и пътувания. И по този път се появяват редица първи дейности, действия и реализации. Диалогът между западните стилове – Романтизъм, Неокласицизъм, Сецесион, Модерн оставят неповторими отпечатъци в гр. Русе. Те оставят усещането за стил, мащаб, красота.

На територията на община Русе са регистрирани 446 обекта, които са със статут на НКЦ, от тях 262 броя са в строителните граници на гр. Русе; 3 бр. – в гр. Мартен; 2 бр. – в с. Николово; 4 бр. – в с. Червена вода; 1 бр. – в с. Хотанца.

Русе се характеризира с уникална за страната европейска градска архитектура от края на 19-ти и началото на 20-ти век. Той се явява своеобразен архитектурен резерват. В града функционират религиозни храм-паметници на 13 различни вероизповедания. Но териториалното разпределение на богатото културно-историческо наследство е неравномерно. В преобладаващата степен то е концентрирано в западната част на общинската територия и в частност - в строителните граници на общинския център, и то предимно в Централна градска зона. Най-големият археологически обект е Антична крепост „Сексагинта Приста“, най-сериозно проучен до момента археологически обект на територията и е единственият разкрит обект с експониран участък за посетители, който постепенно се разширява. Сгради – значими културни ценности са: Доходно здание; Гранд хотел „Тетевен“; Някогашна банка „Гирдап“; Съдебна палата; Княжески дворец; Държавна опера; Търговска къща „Мартинов“ и др.

Град Русе се характеризира с концентрация на хотели, ресторанти и културни атракции, каквито липсват в радиус от 150 км. В близост е до райони с големи туристически забележителности като Природен парк „Русенски Лом“, градовете Велико Търново и Габрово, както и до румънската метрополия Букурещ. Това създава възможности за развитие на регионални маршрути по отношение на културния туризъм, в т.ч. и трансгранични.

Територията на общината предлага разнообразни и атрактивни ландшафти. Лесопарк „Липник“ и прилежащото му езеро, парковата зона „Хижа Приста“, Басарбовският манастир, близко разположените архитектурно-исторически паметници

и резервати със световно и национално значение като „Скални църкви при с. Иваново“ (под закрилата на ЮНЕСКО), „Средновековен град Червен“ и „Тракийската гробница при с. Свещари“ предоставят добри условия за отдих и развлечения.

Русе е сравнително отдалечен от основните туристически пазари на България: Черноморският туристически район и планинските курорти в Централна, Южна и Югозападна България, за да може лесно атракциите на града да бъдат използвани в рамките на кратки екскурзии от пребиваващите в тези обекти туристи. Все пак добрите транспортни връзки, особено с туристическите обекти по северното Черноморие, дават определени възможности за организиране на едnodневни екскурзии, които евентуално да се предлагат на групите туристи по линия на дунавския круизен туризъм. На туристическия пазар Русе е разпознаваем като круизна дестинация предимно за туристи от Централна и Западна Европа.

Въпреки наличието на р. Дунав, на територията на Община Русе ограничено се предлагат и развиват достатъчно туристически услуги, свързани с реката като водомоторни спортове, круизи, разходки и риболов. Липсата на устройствен план затруднява развитието на териториите по крайбрежието, кейовете и пристанищата в малките населени места, както и обособени зони за плажуване и спортуване. С изграждането на центрове и комплекси за спорт и отдих ще се оползотворят природните дадености и ресурси, характерни за Русе и ще се предлага туристически продукт, съобразен с изискванията на модерния туризъм, осигуряващ високо качество на предлаганите услуги за отдих, спорт и забавления.

Важен фактор за привличане на туристи е наличието на заведения и места, които предлагат вкусна, не само традиционна, но и чуждестранна кухня. Община Русе предлага голямо разнообразие от заведения и места за хранене (над 70 ресторанта), съобразени с предпочитанията и платежоспособността на различни групи хора.

За улеснение и ориентиране на туристите в Русе функционира Туристически информационен център. Актуална информация за географско разположение, културно-историческо наследство, хотели, ресторанти, музеи, туристически агенции, банки и обменни бюра, резервационни услуги и др. туристите могат да получат от информационния туристически терминал „Инфо пойнт“, както и от изграждения към него информационен портал „Инфотур“, интегриран с Google Maps и GPS-система.

В обхвата на зоната попадат следните територии:

- **Русенски кей:** обхваща крайбрежната ивица от русенския лиман на запад до зимовника за плавателни съдове на изток. В тази зона се включват Музеят на транспорта, откритата експозиция Римска крепост „Сексагинта Приста“, Музеят на градския бит, Музеят „Захари Стоянов“ и площада до Речна гара.
- **Градски център:** включва обектите по улица „Александровска“ от площад „Батенберг“ през площад „Свобода“, Русенската опера и катедралата „Св. Троица“ до Парка на младежта, както и обектите по улица „Славянска“. В

момента това е една от най-привлекателните части на града за туризъм, защото в нея са концентрирани по-голямата част от забележителностите на Русе (музеи, архитектурни паметници, театър, опера, хотели, ресторанти и кафенета и др.) и е изцяло пешеходна зона.

- **Местност Левента:** включва зоната около телевизионната кула и комплекс „Левента“. Отличава се с красива панорамна гледка, добри пътни връзки и паркинги. Има планове за нейното благоустрояване и превръщането ѝ в туристическа атракция.
- **Западен парк „Приста“:** разположен е на няколко километра от Русе, между пътя за София и р. Дунав. Залесен е с широколистни гори. Местността предлага отлични възможности за отдих, развлечения и спорт.
- **Лесопарк „Липник“:** намира се на 10 км от гр. Русе, в близост до с. Николово. Тази зона за туризъм също разполага с голям потенциал за развитие на атракции и места за отдих и развлечения.
- **33 „Ломовете“:** гр. Русе кв. Средна кула – коледуване, запазен фолклор и кв. „Долапите“ - женска група, Бабинден, Лазаруване. Дигитални аудиозаписи на ИИК „РОД“ от поредицата „Жива вода“, автентичен фолклор. С. Басарбово – Скален манастир „Св. Димитър Басарбовски“, с изградена туристическа инфраструктура; район около хижа Алпинист и рибарниците – с потенциал, но без поддържана инфраструктура.

Зоната в община Русе може да бъде определена междуобщинска ЗВ с потенциал за коопериране със съседни общини по линия на регионален брандинг на целогодишна туристическа дестинация и осъществяване на интегрирани териториални инвестиции

- **Природен парк „Русенски Лом“** и културно-историческите обекти в землищата на селата от Община Иваново – Красен, Божичен, Иваново, Кошов, Червен, Нисово, Табачка и Сваленик. В тази зона за туризъм може да се развива едnodневен, двудневен и по-продължителен туризъм (различни видове зелени училища, селски, ловен и орнитоложки туризъм, скално катерене, спелеология, колоездене, пешеходен туризъм, велосипеден и селски туризъм, както и развитието на други добри практики и хобита).
- **Дунавски бряг и Дунавско крайбрежие:** заедно със селата Пиргово и Мечка (община Иваново) и/или с. Ряхово (община Сливо поле), гр. Тутракан (община Тутракан), с. Ветрен, гр. Силистра (Община Силистра). Възможностите, които предлага тази зона, са свързани с използване на крайбрежната пясъчна ивица за краткотраен отдих; за развитие на водомоторни спортове; спортен риболов; културно-исторически маршрути като римски кастел „Тримамииум“, Орнитоложка зона „Рибно стопанство“, „Стълпище“, природният феномен „Дикилиташ“, ЗМ „Калимок-Бръшлен“ и др.



Ключови фокуса на въздействие:

Зона с висока концентрация на недвижими културни и природни ценности – база за разгръщане на туристическия потенциал чрез устойчиво опазване на културното наследство и природните ресурси, историческата градска среда и културното многообразие.

Зоната е определена за интервенции чрез проектни инициативи и инвестиции за подобряване на:

- ↗ зелени площи и рекреационни ареали;
- ↗ опазване на околната среда;
- ↗ спорт и младежки дейности;
- ↗ обекти на опазване на културно – историческото наследство и туризма.

6. Зона за превенция и безопасност

Наименование: ЗВ6 – ПБ

Вид: междуобщинска ЗВ с потенциал за коопериране със съседни общини по линия на превенция и безопасност

Обхват: поречието на р. Русенски лом и брега на р. Дунав

Обосновка: Най-характерни природни бедствия за Община Русе са: земетресенията, снегонавяванията и обледяванията и наводненията.

При обилни продължителни валежи и при интензивно топене на снеговете по поречието на р. Русенски Лом, вливаща се в р. Дунав могат да настъпят частични разливи (наводнения).

Община Русе попада в територията за контрол на водните басейни на Басейнова дирекция „Дунавски район“ (БДДР). Във връзка с определяне на районите със значителен потенциален риск от наводнения, с цел опазване на човешкото здраве, околната среда, културното наследство и стопанската дейност от наводнения, БДДР е разработила План за управление на риска от наводнения (ПУРН). Планът разглежда всички аспекти на риска от наводнения, отчитайки характеристиките на конкретния речен басейн и интегрира аспектите на опазване на околната среда, като осигурява високо ниво на опазването ѝ. В плана за управление на риска от наводнения на Басейнова дирекция „Дунавски район“ (БДДР) – Плевен са определени 26 района със значителен потенциален риск от наводнения, утвърдени от Министъра на околната среда и водите. Територията на Община Русе попада в 2 от тези района:

- ↗ р. Дунав - BG1_APSFR_DU_001
- ↗ поречието на р. Русенски Лом – BG1_APSFR_RL_014 – р. Русенски Лом – с. Басарбово и с. Божичен до устието ѝ.

Заради големите заливни тераси на реките Дунав и Русенски лом, има потенциален риск от наводнения в големи части от общината, попадащи в или близо до техните граници.

➤ **р. Дунав - BG1_APSFR_DU_001**

Като се има предвид по високия бряг на р. Дунав от българския бряг, то при високо ниво на реката могат да настъпят частични разливи на определени места по поречието. Анализът от предходни години показва, че при нива от 8.0 – 9.0 метра, могат да се получат разливи и да бъдат засегнати следните места и участъци:

- разлив на пътя към рибарското селище (под хижа „Приста“);
- в района русенската корабостроителница и пристанище “Запад“;
- отделни участъци в гр. Мартен и с. Сандрово (основно земеделски земи по поречието). Част от залетите зони са резултат и от подпочвени води, следствие на високите води на р. Дунав;
- яз.Тетово не е потенциално опасен обект и имайки предвид релефа на разположението, проектирания му обем и липсата на населено място в непосредствена близост, може да се направи извода, че няма пряка опасност от наводнения.

➤ **поречието на р. Русенски Лом -BG1_APSFR_RL_014 – р. Русенски Лом – с. Басарбово и с. Божичен до устието й.**

Намаляването на риска от наводнения се осъществява преди всичко чрез изграждане на хидротехнически защитни системи и съоръжения, добро устройствено планиране на територията и не на последно място - повишаване на готовността за предотвратяване или намаляване на негативните последици от наводнения чрез превантивни мерки, обучение на населението, адекватна подготовка, планиране на спасителните дейности и др.

В междубщинската зона ЗВ мога да се осъществят интегрирани териториални инвестиции, обединяващи следните определени райони със значителен потенциален риск от наводнения по чл. 146г от ЗВ РЗПРН:

- BG1_APSFR_DU_001 (дължина L – 472 км) – р. Дунав от с. Ново село до гр. Силистра.
- BG1_APSFR_RL_014 (дължина L – 34,1 км) – р. Русенски Лом от с. Божичен до устието

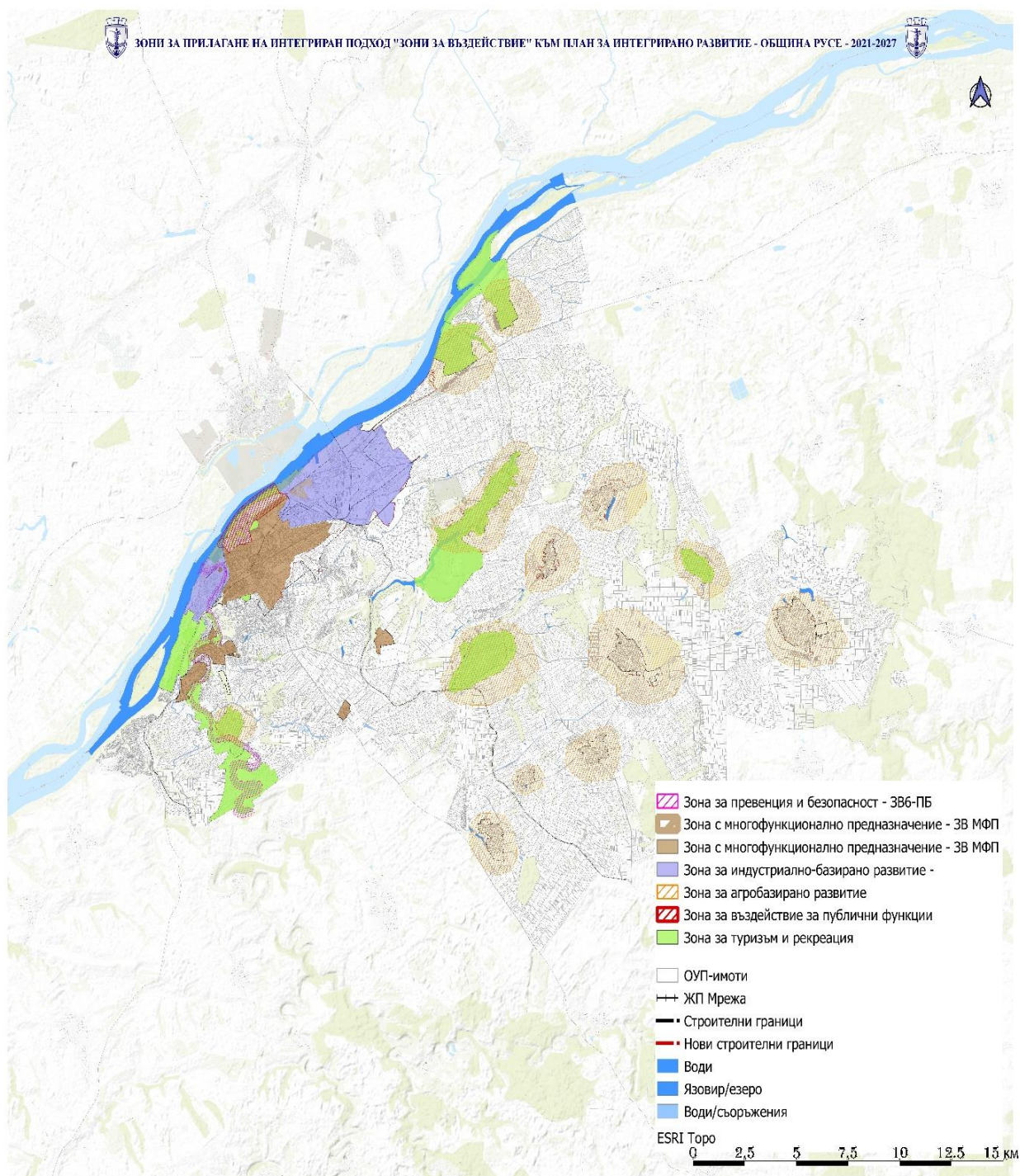
Ключови фокуса на въздействие:

- Извършване на превантивни дейности за предпазване от наводненията и други стихийни бедствия.
- Осъществяване на еко системни решения за адаптация към изменение на климата;

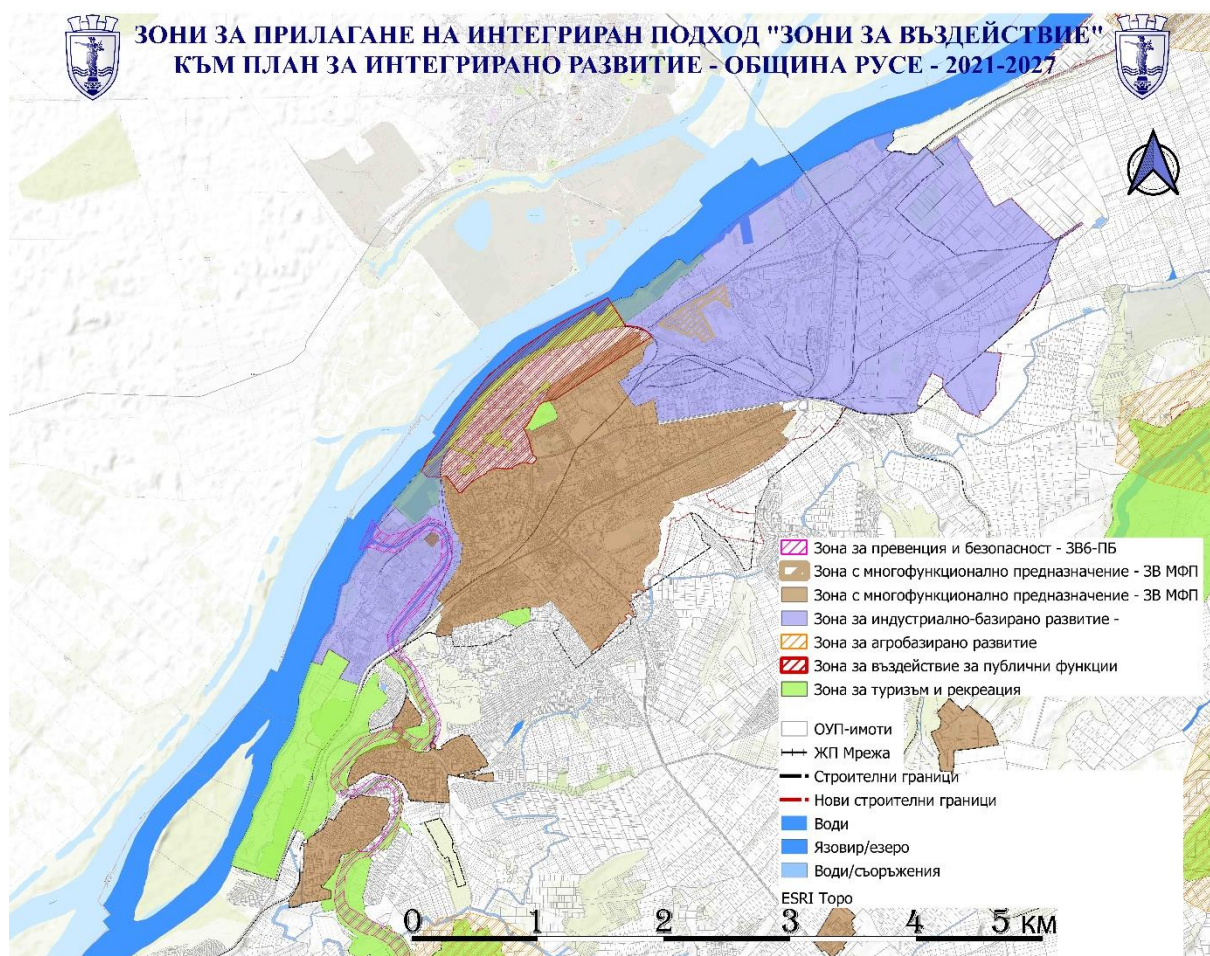
Зоната е определена за интервенции чрез проектни инициативи и инвестиции за подобряване на:

- ✧ Почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения, изследване на последиците от промените в климата;
- ✧ Опазване на горите от пожари, изграждане на противопожарна инфраструктура.

ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ ОБЩИНА РУСЕ



ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ ГР. РУСЕ



4.3. Съответствие с целите и приоритети с национална политика за пространствено развитие

Съответствието на обособените 6 ЗВ спрямо предварително дефинираните примерни критерии за определяне на зони за прилагане на интегриран подход със специфичните цели и приоритети на ниво национална политика за пространствено развитие (АНКПР 2013-2025 г.), присъщи и на кохезионната политика на Европейския съюз, съответно и на ПРР 2021-2027 г., се изразява в следното:

Първите две обособени зони, а именно: Зоната за индустриално-базирано развитие (ЗВ 1 – ИБР) и Зоната за агро-базирано развитие (ЗВ2 – АР), са дефинирани с оглед съответствие основно със следните три специфични цели и приоритети по тях, залегнали в АНКПР:

➤ Специфична цел „Полицентрично териториално развитие“:

Приоритет: Разширяване на мрежата от градове от 2-ро йерархично ниво и поетапно приобщаване на други градове от 3-то ниво с потенциал и стратегическо разположение, които да балансират развитието на главните регионални и областни центрове;

Приоритет: Нарастване на ролята на градовете от 2-ро йерархично ниво като двигатели на регионалното развитие, като същевременно укрепват териториалното сближаване и увеличават конкурентоспособността на страната и контрабалансира развитието на столицата.

➤ Специфична цел „Пространствена свързаност и достъп до услуги“:

Приоритет: Развитие на главните и второстепенните транспортни оси за постигане на модел „решетка“⁵¹, насочен към укрепване на функциите на вече изявените урбанизационни центрове, разширяване на полетата им на влияние и подобряване на достъпа до пазара на труда и социални услуги и равностоен достъп до всички пространства с висока обществена значимост;

Приоритет: Постигане на свободен и социално справедлив достъп до информационни и комуникационни технологии във всички райони, особено в периферните селски райони и възможност за децентрализирана работа и предоставяне на услуги от общ интерес.

➤ Специфична цел „Регионална конкурентоспособност в подкрепа на растежа“:

Приоритет: Публични инвестиции за развитие на мрежите на основната, цифровата и научно-изследователската инфраструктура като акселератор на процесите за повишаване на регионалната конкурентоспособност и растеж;

Приоритет: Укрепване на икономическите сектори, базирани на знанието и интелигентния растеж, чрез изграждане на високотехнологични паркове, регионални иновационни и технологични центрове в големите урбанистичните центрове;

Приоритет: Изграждане на индустриални паркове и производствени зони с оглед балансирано териториално насочване и привличане на инвестиции;

Приоритет: Адаптиране към нуждите и специфичните регионални рамкови условия за МСП и създаването на регионални секторни клъстери, мрежи и инфраструктури, базирани на иновации и технологии;

Приоритет: Инвестиции в областта на науката, технологиите и иновациите чрез създаване на кариерни центрове и регионални звена за мобилност на учените (като част от Европейската мрежа за мобилност).

Следващите две обособени зони, а именно: Зоната за въздействие за публични функции (ЗВЗ – ПФ) и Зоната с многофункционално предназначение (ЗВ4 –

⁵¹ Равностоен достъп до всички пространства с висока обществена значимост, АНКПР

МФП) са дефинирани с оглед съответствие основно със следните две специфични цели и приоритети по тях, залегнали в АНКПР:

↗ Специфична цел „Пространствена свързаност и достъп до услуги“:

Приоритет: Развитие на главните и второстепенните транспортни оси за постигане на модел „решетка“, насочен към укрепване на функциите на вече изявените урбанизационни центрове, разширяване на полетата им на влияние и подобряване на достъпа до пазара на труда и социални услуги и равностоен достъп до всички пространства с висока обществена значимост;

Приоритет: Равномерно покритие на националната територия с мрежа от обекти на високото ниво на публичните услуги в здравеопазването, образованието, социалното подпомагане и културата. Подобряване на достъпа до качествени услуги;

Приоритет: Трансформиране на градовете и населените места в приобщаващи, безопасни, стабилни и устойчиви центрове чрез съвместното участие на обитателите, местните власти, неправителствените организации.

↗ Специфична цел „Качеството на образователни, здравни, социални и културни услуги“:

Приоритет: Подобряване на държавната и общинска културна инфраструктура;

Приоритет: Модернизиране на образователната инфраструктура и запазване на пространственото ѝ покритие;

Приоритет: Модернизиране на здравната инфраструктура и подобряване на пространственото ѝ покритие;

Приоритет: Изграждане и реконструкция на спортната инфраструктура и подобряване на достъпа до нея в периферните райони, създаване на условия за физическа активност на всички поколения;

Приоритет: Модернизиране на инфраструктурата на социалните услуги и подобряване на достъпността до нея.

Зоната за туризъм и рекреация (ЗВ5 – ТР) и Зоната за превенция и безопасност (ЗВ6 – ПБ) са обособени с оглед съответствие основно със следните две специфични цели и приоритети по тях, залегнали в АНКПР:

↗ Специфична цел „Интегриране в европейското пространство“:

Приоритет: Поддържане на НЕМ като еталон на защитено биологично природно равновесие и като рекреационна среда с общоевропейско значение, допринасящо за опазване на трансгранични екологични коридори със съседни страни в Югоизточна Европа;

Приоритет: Обвързване на значими локализации на националното културно наследство в регионални и общоевропейски културни коридори.

➤ Специфична цел „Съхранено природно и културно наследство“:

Приоритет: Опазване на идентичността на природното и културно наследство чрез ефективна защита и интелигентно използване на икономическия потенциал на защитените природни и културни ценности;

Приоритет: Увеличаване на елементите от НЕМ в регионите с най-нисък дял на защитени територии и зони, обвързването им с Европейската екологична мрежа чрез трансгранично сътрудничество за опазване на природните ценности и съхраняване на възможностите за развитието на местните общности;

Приоритет: Включване на нови природни и културни обекти в Списъка на ЮНЕСКО за световно природно и културно наследство;

Приоритет: Превантивна защита на характерни ландшафти със съхранено традиционно земеползване и с висока консервационна стойност и възстановяване на нарушени от човешка дейност ландшафти;

Приоритет: Осигуряване на равнопоставен достъп до цялата съвкупност от природни и културни ценности, носители на историческа памет и национална идентичност.

➤ Специфична цел „Стимулирано развитие на специфични територии“:

Приоритет: Възстановяване на нарушените територии, на екологичното равновесие и биологичното разнообразие, адаптиране към измененията на климата и намаляване на риска от природни бедствия.

При актуализация на ПИРО – Русе зоните за въздействие не се променят.

V. АКТУАЛИЗИРАНА ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

Програмата за реализация е финалният елемент от структурата на ПИРО и представлява конкретния начин за осъществяване на неговите стратегически предложения. Основните структурни елементи на програмата са мерките и проектните идеи по съответните цели и приоритети на плана. В тях са включени дейности, обединени по териториален, технологичен и времеви признак, с общо финансово управление и предвиден синергичен ефект.

Програмата за реализация на ПИРО на Община Русе е изготвена по релевантния образец към Методическите указания на МРРБ за разработване и прилагане на ПИРО и представена в Приложение 1, като в съответствие с тях е изготвена в отделни работни листове (шийтове) за приоритетите на общинско ниво и за приоритетите на градско ниво за град Русе – от 2-ро йерархично ниво съгласно Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) 2013-2025 г.

5.1. Описание на прилагания интегриран подход и предвидените мерки и дейности за реализация на плана

При разработване на стратегическата част на ПИРО е приложен интегриран подход за планиране на регионалното и пространственото развитие, чрез който се постига обвързване между целите и приоритетите, като се постига съгласуваност с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори, залегнали в устройствените планове за развитие на територията.

Програмата за реализация на ПИРО има за задача да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнението му.

Основните структурни елементи на програмата са мерките и проектните идеи по съответните цели и приоритети на плана. В тях са включени дейности, обединени по териториален, технологичен и времеви признак, с общо финансово управление и предвиден синергичен ефект. Всяка предвидена интервенция обхваща комплекс от дейности, подлежащи на финансиране със собствени или заемни средства, публично-частни партньорства, средства от различни финансиращи програми по разнородни фондове или от други източници на безвъзмездна финансова помощ.

При изготвянето на Програмата за реализация към ПИРО интегрираният подход за планиране на регионалното и пространствено развитие е налице чрез спазване на принципа за партньорство при дефинирането на основните проектни предложения чрез участието на заинтересованите страни при тяхното определяне; предвидените мерки са с конкретно пространствено измерение (изключение са мерките с хоризонтален характер, които носят ползи за цялата територия на общината). Мерките, заложи в програмата за реализация, са **приложими, постижими и реалистични**, с конкретни измерими резултати и с индикативни източници на финансиране. Те представляват предварително дефинирани ангажменти от страна на Община Русе, откъдето и следва да бъдат реалистично постижими. Мерките са оформени след идентифициране на отделните проектни идеи, което от своя страна е постигнато чрез работата със заинтересованите страни и осигуряване на гражданско участие в процеса на формулиране и разработване на местната политика в контекста на **подхода „отдолу-нагоре“**. При прилагане на подхода, с оглед набирането, дефинирането и включването в програмата на оптимално многостранни и многопластови проектни идеи, даващи решения на различни идентифицирани нужди и проблеми, както на местно, така и на регионално ниво, е осъществена работа с различни релевантни потенциални партньори и заинтересовани страни съгласно посоченото по-горе в Част III на настоящия документ.

В допълнение към интегрирания подход, приложен при изготвянето на програмата за реализация към ПИРО, и по-конкретно, в частта на идентифицирането и включването в нея на проектни идеи за реализиране на интегрирани териториални инвестиции е приложен и стратегически подход. Той обхваща разглеждането на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение⁵² на базата на системата от стратегически документи, установена със законодателните разпоредби и в рамките, както на националната политика, така и на регионалната политика на ниво регион за планиране от ниво 2 – СЦР и СИР, вкл. и по линия на ИНТЕРРЕГ, разглеждани в контекста на общия регионален обхват, и на тази основа, идентифициране на ключови проекти за интегрирано териториално партньорство и съвместни инициативи, обособени към съответните приоритети на ПИРО-Русе, към които са съотнесими, с цел постигането на интегритет спрямо таргетираното регионално и пространствено развитие, а именно:

- По Приоритет 1 „Подобряване и опазване на състоянието на околната среда за повишаване качеството на живот“ по Мярка 1.3. „Превенция и преодоляване на последствията от природни бедствия“ са предвидени интервенции и инвестиции, обособени в проекти за интегрирано териториално партньорство и съвместни инициативи, а именно и основно чрез: проект с наименование „Създаване на интегриран оперативен център за мониторинг, управление и превенция на кризи, бедствия и аварии в Еврорегион Русе-Гюргево“ и проект „Изграждане на

⁵² Представено в Част I, РАЗДЕЛ XV. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение на ПИРО на Община Русе.

Регионален център за Долен Дунав за интегрирано управление на риска и територията в ПГ по ЖП Транспорт“;

- По Приоритет 2 „Развитие на техническата и транспортната инфраструктура – предпоставка за достъпност и териториално сътрудничество“ по Мярка 2.1. „Подобряване на достъпа и транспортната свързаност в гр. Русе (ИГТ) и между населените места на територията“ са предвидени интервенции и инвестиции, обособени в проекти за интегрирано териториално партньорство и съвместни инициативи, фокусирани основно върху реализацията на ИТИ за изграждане на интермодален терминал (в партньорство с АПИ) и ИТИ за възобновяване дейността на летище Русе, в т.ч. за извършване на търговски полети. Съвместни инициативи с различни заинтересовани страни в качеството им на партньори по проекти са предвидени и по Мярка 2.3. „Развитие на териториалното сътрудничество и сближаване в подкрепа на местните общности“;
- По Приоритет 3 „Ориентиране към енергоефективна, ниско въглеродна и кръгова икономика“ по Мярка 3.2. „Ориентиране към ниско въглеродна и кръгова икономика“ са предвидени интервенции и инвестиции, които индикативно могат да бъдат обособени като проекти за интегрирано териториално партньорство и съвместни инициативи, както по линия на съседни общини, така и по линия на свързването чрез промишлена симбиоза на индустриални зони и паркове, позиционирани на различни територии, основно по линия на управлението на промишлени отпадъци за целите на кръговата и ниско въглеродната икономика и предотвратяване на емисиите на парникови газове, включително и чрез изграждането на мощности за рециклиране на строителните отпадъци;
- По Приоритет 4 „Подобряване на условията за бизнес развитие и инфраструктурата за насърчаване на икономическата активност и привличането на инвестиции“ по Мярка 4.1. „Растеж и конкурентоспособност на местни МСП“ са предвидени интервенции и инвестиции, обособени в проекти за интегрирано териториално партньорство и съвместни инициативи, фокусирани основно върху реализацията на ИТИ за развитие на индустриални зони и/или паркове със съседни общини, сред които и Община Сливо поле. По Мярка 4.4. „Подкрепа за скъсяване на веригите на доставки и създаване на вериги на добавената стойност“ също са предвидени териториални партньорства и съвместни инициативи по линия на колаборация, както вътрешно в различни сектори, така и външно, между различни сектори съответно на общинската, регионалната, националната и/или наднационалната (в т.ч. Европейската и/или ТГС-регионална) икономика;
- По Приоритет 5 „Подкрепа на общинската икономика за иновации, технологично развитие и дигитализация“, най-вече по Мярка 5.1. „Изграждане и развитие на ключови звена на местната научно-изследователска и иновационна екосистема“ и по Мярка 5.3. „Технологична трансформация на местната икономика, вкл. чрез производствени инвестиции с цел повишаване на производствен капацитет

и/или диверсификация на дейността“ са предвидени интервенции и инвестиции, обособени като проекти за интегрирано териториално партньорство и съвместни инициативи между местната власт в лицето на Община Русе и релевантни заинтересовани страни, най-вече в лицето на организации-носители на научен капацитет (ВУЗ, БАН, ССА и др. релевантни, вкл. частни дружества, утвърдени разработчици на иновации) и/или представители на образованието/академията и/или местния бизнес;

➤ По Приоритет 6 „Устойчиво развитие на туризма и разгръщане на иновационен туристически потенциал базиран на местните ресурси“ по Мярка 6.1. „Подкрепа на интернационализацията на местните туристически продукти и подобряването на позиционирането им на съответните целеви пазари“ са предвидени интервенции и инвестиции, обособени в проекти за интегрирано териториално партньорство и съвместни инициативи, а именно и основно чрез проект „Устойчиво развитие на Еврорегион Русе-Гюргево чрез изграждане на културни центрове“, вкл. изграждане на международен музеен, конгресен, културен и научен център „Елиас Канети“, както и чрез проект „Култура на два бряга – модернизиране на културни институции“ за създаване и развитие на трансгранични туристически продукти Русе-Букурещ и Русе-Гюргево и др. По Мярка 6.2. „Разработване и въвеждане на системи за споделено иновативно развитие на туристическия сектор между общината и заинтересованите страни, повишаване на капацитета на частния сектор ангажиран с развитието на туризма“ са предвидени ИТИ с други представители на местна власт по линия на националната културно-историческа дестинация „Столиците и градовете на българските царе и патриарси“ – Велико Търново-Русе-Шумен-Плиска-Мадара-Преслав-Силистра-Провадия-Варна;

➤ По Приоритет 7 „Качествена среда, ефективен и приобщаващ образователен процес. Насърчаване обвързаността на образованието и пазара на труда“ по Мярка 7.2. „Създаване на STEM училищна среда“ по линия на разширяването на дуалното обучение и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, съобразено с потребностите на бизнеса на общинско ниво са предвидени интервенции и инвестиции, обособени като проекти за интегрирано териториално партньорство и съвместни инициативи за споделяне на учебното пространство и взаимодействие с представители на местната и училищна общност (вкл. бизнес, ученици от други училища, училищни екипи, представители на граждански организации, висши училища и др.), както и реализацията на обучения и повишаване на квалификацията на учителите, интегрирано образователно съдържание, извънкласни занимания съвместно с други училища и институции (напр. БАН, ССА, ВУ, музеи, детски научни центрове, неправителствени организации, фирми и производствени предприятия, професионални организации др.);

- По Приоритет 8 „Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги. Достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване“ по линия и на двата вида публични услуги са предвидени интервенции и инвестиции, които могат да бъдат присъединени към проекти за интегрирано териториално партньорство и съвместни инициативи, а именно: по Мярка 8.1. „Подобряване на средата за предоставяне на здравни услуги“ – за обновяване и модернизация на материално-техническата база на обекти на здравната инфраструктура, в т.ч. на КОЦ-РУСЕ ЕООД и СБАЛПФЗ „Д-р Димитър Граматиков“ ЕООД, а по Мярка 8.3. „Подобряване на средата за предоставяне на специализирана дългосрочна грижа и социално включване“ – за предоставяне на жилищни условия и подкрепа на социално слаби/бездомни лица и семейства, вкл. и бежанци (ЛТМЗ/ЛПМЗ), чрез изграждане на социални/общински жилища и бежански центрове/лагери/кампуси, и поддържане/подобряване на материалната база;
- По Приоритет 9 „Развитие на спорта и спортната инфраструктура. Младежки дейности и доброволчески инициативи“ по Мярка 9.3. „Създаване на достъпна среда за развитие на младежки дейности“ са предвидени интервенции и инвестиции, обособени в проекти за интегрирано териториално партньорство и съвместни инициативи, сред които проект „Изграждане на атрактивни зони за отдих и спорт в Еврорегион Русе-Гюргево“. По Мярка 9.4. „Подкрепа на дейности и услуги в сферата на развитие на младежки и доброволчески инициативи“ пък е адресирано развитието на младежката активност и утвърждаването на доброволчеството чрез партньорство с младежкия неправителствен сектор и Българския червен кръст.

Обобщено, чрез приложения интегриран подход, включените в програмата мерки и проектни идеи, в подкрепа постигането на дефинираните цели и приоритети за развитие на Община Русе за периода 2021-2027 г. са съгласувани и предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината, селищната ѝ мрежа, мрежата от съседни населени места, попадащи в териториалния обхват на съседните общини, и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, образование, хуманно здравеопазване и социална работа, туризъм, в частност, базиран на културно-историческото наследство и уникалното разположение на р. Дунав и други релевантни), съотнесими към развитието на територията в желаната посока.

За постигането на интегрирания подход на развитие на общинската територия е идентифицирана най-подходящата комбинация от ресурси и мерки (обхващащи отделни проекти с дефинирани конкретни интервенции и инвестиции в подкрепа изпълнението на съответните секторни политики), които е планирано да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна стратегическа цел и приоритет, определени в ПИРО. Оттук, обективизирането на приложимостта, постижимостта и реалистичността на стратегическите цели и приоритети, насочени към

развитието на територията, е осъществено именно чрез програмата за реализация, в която са определени:

- пакетът от мерки и дейности (проектни идеи), включени във всяка мярка, релевантни към реализацията на конкретните цели и приоритети за развитие на общината през периода 2021-2027 г.,
- територията/зоната за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие), на която е планирано да бъде реализирана всяка от дейностите (проектни идеи) по отделните мерки;
- индикативния бюджет и съответните финансови ресурси – източници за финансиране за всяка от дейностите (проектни идеи) по отделните мерки,
- административните структури за управление, наблюдение и оценка на дейностите (проектни идеи);
- индикаторите за цялостното изпълнение на програмата за реализация на плана, както и на ПИРО в своята цялост.

Обобщено, чрез прилагането на описания интегриран поход на развитие на общинската територия, взаимната обвързаност и йерархична съподчиненост на ПИРО и Програмата за реализацията му със системата от документи за стратегическо планиране, чрез използването на съотносими механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на базата на многофондово финансиране, се предвижда постигането на по-значим ефект, синергия и ефикасност за реализация на дефинираните в Програмата за реализация на ПИРО мерки и проектни идеи, от където, и на целите и приоритетите за местното развитие.

5.2. Програма за реализация на ПИРО на Община Русе за периода 2021-2027 г.

Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие, обхващащ периода от 2021 г. до 2027 г.) и има за задача да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнението му.

В резултат на осъществяван текущ мониторинг на прогреса на изпълнението ѝ, тя може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на плана с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане на дефинираните цели и приоритети за развитие.

Основните компоненти на програмата за реализация са представени в табличен вид по образца на Приложение №1 към ПИРО, съгласно Методическите указания на МРРБ.

Програмата за реализация на Актуализирания документ за изпълнение на ПИРО – Русе има оперативен характер и конкретизира начина, мерките и приложимите интервенции за постигане на набелязаните стратегически цели за развитие на територията. Осигурена е вътрешна и външна съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, в т. ч. финансовата и институционална подкрепа за изпълнение на плана. Чрез програмата се онагледяват съответните проекти и инициативи, финансовите ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на програмата, а оттук и на ПИРО, действията за осигуряване на комуникация, информация и публичност при осъществяването на мерките и проектите, включени в програмата. Съгласно Методическите указания на МРРБ при актуализацията на програмата за реализация в нея задължително следва да се включат и следните видове проекти/проектни идеи, за които е доказан приноса към постигането на целите и приоритетите на плана :

- Всички проектни идеи, които общината е включила след 2020 г. в процеса по актуализиране и допълване на инвестиционната си програма по Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020, които не са включени в ИПГВР 2014-2020 до финалното му отчитане;
- Всички проекти, предвидени за финансиране изцяло с финансови инструменти по Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 след 2020 г., за които Междинното звено е издало положително становище за съответствие с ИПГВР, които не са включени в ИПГВР 2014-2020 до финалното му отчитане;
- Други идентифицирани след 2020 г. проекти/проектни идеи за градско развитие, които са финансирани със средства от ЕСИФ 2014-2020, които не са включени в ИПГВР 2014-2020 до финалното му отчитане.

Мерките, заложи в програмата за реализация, са приложими, постижими и реалистични, с конкретни измерими резултати и с индикативни източници на финансиране. Мерките са оформени след идентифициране на отделните проектни идеи, което от своя страна е постигнато чрез комуникация между заинтересованите страни и община Русе.

При актуализация на ПИРО – Русе е актуализирано Приложение №1 Програма за реализация на ПИРО на Община Русе за периода 2021-2027 г.: описание на предвидените мерки и дейности (актуализирана)

5.3. Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на програмата

Съгласно Методическите указания на МРРБ неразделна част на Програмата за реализация е Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на програмата (Приложение № 1А), изготвен по образец към Методическите указания.

При актуализация на ПИРО е разработено Приложение № 1А, в който са включени проекти, които имат известна степен на проектна готовност и общината заедно с партньорите е преценила, че съответният проект е от особена важност за развитието ѝ. Включените в списъка проекти са тясно обвързани с ключовите приоритети за развитие и в програмата за реализация и е обоснован приносът им към тях. Включените в списъка проекти са тясно обвързани с ключовите приоритети за развитие, а в програмата за реализация е обоснован приносът им към тях.

Съгласно ППЗРР при приемане или изменение на бюджета на общината и утвърждаване на индикативните разчети за средствата от ЕС се актуализира и програмата за реализация към ПИРО. Списъкът с проекти може да бъде актуализиран, като нови проекти се включват при спазване на принципа на партньорство чрез съответните мерки от комуникационната стратегия.

При актуализация на ПИРО – Русе е разработено Приложение 1А Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на програмата

5.4. Индикативна финансова таблица

Индикативната финансова таблица се изготвя също по образец от Методическите указания (Приложение №2) и представлява **обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на плана, като описва финансовата рамка на поетите ангажменти по изпълнението му** от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Ресурсите за реализацията на плана обхващат всички планирани средства за изпълнение на идентифицираните за развитието на общината мерки и проектни идеи. В този смисъл индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид

публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на Община Русе и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на ПИРО.

Важен и обективен фактор за изготвяне на оптимално реалистична финансова таблица е възможността за коректно определяне на източникът за финансиране и съответните форми и механизми, предвидени в него, което към настоящия момент е индикативно, отчитайки, че финансиращите програми на национално ниво са все още в етап на разработка и съгласуване със съответните заинтересовани страни. Оттук, общата сума на планираните финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Програмата за реализация и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране⁵³.

Таблица 11. Промени при актуализацията ПИРО в Индикативната финансова таблица

Приоритет	Програма за реализация на ПИРО (Приложение 1)		
	Индикативен бюджет 2021 - 2027	Индикативен бюджет 2021 – 2027 при актуализация	% на изпълнение
Приоритет 1. Подобряване и опазване на състоянието на околната среда за повишаване качеството на живот	62 940	117 527	Увеличаване на бюджета
Приоритет 2. Развитие на техническата и транспортната инфраструктура – предпоставка за достъпност и териториално сътрудничество	411 664	411 664	Без промяна
Приоритет 3. Ориентиране към енергоефективна, ниско въглеродна и кръгова икономика	24 400	78 573	Увеличаване на бюджета
Приоритет 4: Подобряване на условията за бизнес развитие и инфраструктурата за насърчаване на икономическата активност и привличането на инвестиции	83 390	83 390	Без промяна
Приоритет 5. Подкрепа на общинската икономика за иновации, технологично развитие и дигитализация	73 800	73 800	Без промяна

⁵³ Съгласно посоченото в Част VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

Приоритет	Програма за реализация на ПИРО (Приложение 1)		
	Индикативен бюджет 2021 - 2027	Индикативен бюджет 2021 – 2027 при актуализация	% на изпълнение
Приоритет 6. Устойчиво развитие на туризма и разгръщане на иновационен туристически потенциал базиран на местните ресурси	83 520	83 520	Без промяна
Приоритет 7. Качествена среда, ефективен и приобщаващ образователен процес. Насърчаване обвързаността на образованието и пазара на труда	9 206	27 792	Увеличаване на бюджета
Приоритет 8. Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги. Достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване	39 084	54 931	Увеличаване на бюджета
Приоритет 9. Развитие на спорта и спортната инфраструктура. Младежки дейности и доброволчески инициативи	43 928	43 928	Без промяна
ОБЩО	831 934	975 127	Увеличение - 17%

При актуализация на ПИРО – Русе е актуализирано Приложение №2. Индикативната финансова таблица се изготвя също по образец от Методическите указания.

VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

6.1. Изменение на климата: общ контекст

През последните 100 години е регистрирано глобално увеличаване на скоростта на затопляне на океана и на земната атмосфера. В научната общност съществува консенсус, че основният двигател на изменението на климата е парниковият ефект. Някои газове в земната атмосфера пропускат слънчевата радиация, която затопля земната повърхност, но спират излъчването на тази енергия обратно в космоса и така причиняват глобално затопляне.

Тези, т.нар. „парникови газове“ се натрупват в атмосферата по естествен път, но човешката дейност увеличава концентрациите на някои от тях в атмосферата, по-специално: въглероден диоксид (CO₂), метан, азотен оксид и флуорни газове.

Според данни от IPPC (Междуправителствен панел по климатични промени) е налице стабилна тенденция към покачване на концентрацията на CO₂ като нараства и скоростта на увеличение от 0.7 ppm на година до 2.00 ppm на година.

Увеличението на средната температура на земната атмосфера с 2°C в сравнение с температурата в доиндустриалните времена е свързана със сериозни отрицателни въздействия върху природната среда и човешкото здраве и благосъстояние, включително много по-висок риск от настъпване на опасни и евентуално катастрофални промени в глобалната среда. Поради тази причина международната общност призна необходимостта затоплянето да се поддържа в рамките на 2°C и да продължи усилията си да го ограничи до не повече от 1,5°C.

Решения на проблемите, свързани с изменението на климата трябва да бъдат търсени в две основни посоки: смекчаване и адаптиране към изменението на климата.

⇒ **Смекчаване на изменението на климата:** Смекчаването на изменението на климата цели най-вече намаляване на емисиите на парникови газове, като най-важен фактор за изменението на климата. Стратегиите за смекчаване включват както цели и мерки за намаляване на емисиите на парникови газове (напр. преход от въглеродни горива към ВЕИ), така и решения свързани с увеличаване на погълнатите парникови газове (чрез технологични процеси за улавяне и свързване на въглерод или трайното му свързване в растителна биомаса).

⇒ **Адаптиране към изменението на климата:** Адаптацията представлява процес или система от действия и мерки, целящи намаляване уязвимостта на природните и човешките системи срещу действителните или очакваните ефекти

от изменението на климата. Предвид многостранните въздействия от променящия се климат върху обществото и природните ресурси, адаптацията трябва да бъде планирана в много аспекти и да обхване почти всички икономически сектори и сфери на живота ни.

Смекчаването и адаптацията са тясно свързани помежду си, въпреки че те често се разглеждат като отделни теми или области на политиката.

6.2. Национална политика и законодателство в областта на изменението на климата

Националната политика в областта на изменението на климата е очертана в *Интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата, и Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г.*

Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030 г. е изготвен в съответствие с чл. 8 от Закона за ограничаване изменението на климата (ЗОИК). С цел осигуряване на координиран и съгласуван подход в целия ЕС и изпълнение на стратегията на Енергийния съюз, всяка държава членка беше длъжна да представи на Европейската комисия) проект на своя Интегриран национален план в областта на енергетиката и климата до 31.12.2018 г. и окончателен Интегриран план до 31.12.2019 г.

С ИНПЕК се определят основните цели и мерки за осъществяване на националните политики в областта на енергетиката и климата, в контекста на европейското законодателство, принципи и приоритети за развитие на енергетиката.

Основните цели, заложи в ИНПЕК са:

- ✦ стимулиране на нисковъглеродно развитие на икономиката;
- ✦ развитие на конкурентоспособна и сигурна енергетика;
- ✦ намаляване зависимостта от внос на горива и енергия;
- ✦ гарантиране на енергия на достъпни цени за всички потребители.

Националните приоритети в областта на енергетиката могат да бъдат обобщени, както следва:

- ✦ повишаване на енергийната сигурност и диверсификация на доставките на енергийни ресурси;
- ✦ развитие на интегриран и конкурентен енергиен пазар;
- ✦ използване и развитие на енергията от ВИ, съобразно наличния ресурс, капацитета на мрежите и националните специфики;

- ↗ повишаване на енергийната ефективност чрез развитие и прилагане на нови технологии за постигане на модерна и устойчива енергетика;
- ↗ защита на потребителите чрез гарантиране на честни, прозрачни и недискриминационни условия за ползване на енергийни услуги.

Интегрираният план е съобразен с основните стратегически документи на европейско и национално ниво, както и с препоръките, отправени от Европейската комисия в процеса на неговото разработване.

Съгласно плана, приносът на България за постигане на целите на Европейския съюз до 2030 г. включва:

- ↗ Национална цел за дял на енергия от ВИ в брутното крайно потребление на енергия до 2030 г. – 27,09%;
- ↗ Намаляване на първичното енергийно потребление в сравнение с базовата прогноза PRIMES 2007 – 27,89%;
- ↗ Намаляване на крайното енергийно потребление в сравнение с базовата прогноза PRIMES 2007 – 31,67%;
- ↗ Национална цел в сектор Земеползване, промените в земеползването и горското стопанство, съгласно Регламент (ЕС) № 2018/841 – за периодите 2022-2025 г. и 2026-2030 г. емисиите на ПГ да не надхвърлят поглъщанията, изчислени като сбора на общите емисии и на общите поглъщания на нейна територия общо във всички отчетни категории площи (No-debit commitment);
- ↗ Ниво на междусистемна електроенергийна свързаност – 15%.

ИНПЕК определя цели и мерки, следвайки основните измерения на политиката на ЕС в областта на енергетиката и климата:

- ↗ Декарбонизация
- ↗ Енергийна ефективност
- ↗ Енергийна сигурност
- ↗ Вътрешен енергиен пазар
- ↗ Научни изследвания, иновации и конкурентоспособност

НПЕК интегрира мерки от Третия национален план за действие по изменението на климата 2013-2020, които следва да бъдат продължени до 2030 г.

Националната стратегия за адаптация към изменението на климата (НСАИК) и План за действие до 2030 г. са изготвени в съответствие с чл. Чл. 9. (1) от ЗОИК. В голяма степен стратегията се основава изготвените по-рано *Анализ и оценка на риска и уязвимостта на секторите в българската икономика от климатичните промени* (МОСВ 2014), използвайки и актуализирайки информацията, анализите и препоръките от деветте секторни доклада за оценка, Доклада за оценка на управлението на риска при бедствия, както и Доклада за макроикономическите последици от изменението на климата. Обобщена рамка на структурата и логиката при изготвянето на НСАИК и Плана за действие са представени на Фигура 13.

Фигура 13. Обобщена рамка на структурата на НСАИК и План за действие



Анализите на силни страни, слаби страни, възможности и заплахи (SWOT) и на политически, икономически, социални и технологични аспекти (PEST), предприети за целите на стратегията, разглеждат съответните проблеми в българския контекст и предоставят основа за определяне на общите стратегически цели за адаптиране към изменението на климата за страната. Те са формулирани както следва:

- Приобщаване и интегриране на АИК. Това включва подобряване на политиките за адаптиране и включването на съображенията за адаптация в съществуващите национални и секторни планове и програми.
- Изграждане на институционален капацитет за АИК. Това включва изграждане на експертни знания, обучение, база от знания, мониторинг и изследвания, за да се осигурят и подкрепят действията за адаптиране.
- Повишаване на осведомеността относно АИК. Това включва повишаване на образованието и осведомеността на обществеността по въпросите, свързани с АИК и необходимостта от действия за адаптиране, които да бъдат изпълнени в България, за да се постигне обществена подкрепа и участие в политиките и действията, свързани с адаптацията.
- Изграждане на устойчивост към изменението на климата. Това включва укрепване управлението на инфраструктурата и материалните активи и защита на природните богатства като обхваща инфраструктурата на водната система, инфраструктурата за енергоснабдяване, както и защита и подобряване на екосистемните услуги (вкл. тези, предоставяни от горските ресурси).

В Плана за действие са предложени конкретни дейности по сектори, като е включена информация за техния приоритет, показатели за изпълнение, отговорни институции, партньори и т.н. Обхванати са специфично следните сектори: селско стопанство, горско стопанство, биологично разнообразие и екосистеми, води, енергетика, транспорт, градска среда, здравеопазване, туризъм и управление на риска от бедствия (като хоризонтална тема).

6.3. Планиране на мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия в община Русе

Планирането на мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия, като част от процеса на изготвяне на ПИРО – Русе обхваща следните стъпки:

- ⇒ Идентифициране на мерките от ИНПЕК, които са релевантни за територията на община Русе и могат да бъдат реализирани на местно или регионално ниво.
- ⇒ Идентифициране на мерките от НСАИК и План за действие, които са релевантни за територията на община Русе и могат да бъдат реализирани на местно или регионално ниво. Предвид спецификата на община Русе като градска община, фокусът е поставен върху секторите градска среда, води, човешко здраве, транспорт, туризъм и биологично разнообразие и екосистеми.
- ⇒ Идентифициране на мерки от Програмата от мерки към Плана за управление на речните басейни – Дунавски район и Плана за управление на риска от наводнения за Дунавски район; Изведени са мерките, които са релевантни за територията на община Русе и могат да бъдат реализирани на местно или регионално ниво.
- ⇒ Определяне на други мерки за смекчаване и адаптация, идентифицирани от общинската администрация на базата установени добри практики и анализ на опита от други държави.

Идентифицираните мерки са представени в Таблица 12. за направление „смекчаване“ и в Таблица 13. за направление „адаптация“, заедно с формулираните съответни мерки, специфични за община Русе.

Таблица 12. Мерки за смекчаване на изменението на климата

Цел / сектор	Мярка	Дейности/проекти в ПИРО
Мерки съответстващи на Националния интегриран план за енергетиката и климата		
Направление „Декарбонизация“		
Сектор „Транспорт“	Мярка 1.1. Интервенции срещу климатичните промени	1.1.1. Подобряване качеството на атмосферния въздух чрез ограничаване на нивата на замърсителите, в резултат от битовото отопление и транспорта <ul style="list-style-type: none"> ⇒ изграждане на буферен ТИР паркинг) ⇒ Въвеждане на зона/и с ниски емисии и ограничаване движението на МПС по определени улици ⇒ Закупуване на мобилна станция за измерване на качеството на атмосферния въздух с анализатор за органични съединения;
	Мярка 2.1. Подобряване на	2.1.1. Развитие на интегрирана инфраструктура за велосипеден транспорт – свързване на изградената

Цел / сектор	Мярка	Дейности/проекти в ПИРО
	достъпа и транспортната свързаност в град Русе (ИГТ) и между населените места на територията	мрежа от велосипедни алеи и доизграждане на такива, съгласно плана за велосипедната мрежа 2.1.2. Устойчиво развитие на градската мобилност в град Русе (променена формулировка и допълнено описание) 2.1.3. Подобряване на организацията на движението по общинската пътна мрежа и изграждане/рехабилитация/ремонт на общински пътища (допълнена формулировка и допълнено описание) 2.1.4. Разработване на Генерален план за организацията на движението на територията на Община Русе 2.1.5. Обновяване на подвижния състав, осъществяващ обществен превоз на пътници (по линиите на градски транспорт) 2.1.6. Внедряване на интелигентни транспортни системи за управление на движението по пътищата 2.1.7. ИТИ за изграждане на интермодален терминал (в партньорство с АПИ) 2.1.8. ИТИ за възобновяване дейността на летище Русе, в т.ч. за извършване на търговски полети
Сектор „Управление на отпадъците“	Мярка 1.2. Устойчиво управление на отпадъците	1.2.1. Подобряване на качеството и капацитета на инфраструктурата за управление на отпадъците, в т.ч. проектиране и изграждане на съоръжения за третиране на отпадъци 1.2.2. Подобряване на качеството и организацията на дейностите по управление на отпадъците, поддържане на чистотата на уличната мрежа и озеленените площи
Сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“	Мярка 1.3. Превенция и преодоляване на последствията от природни бедствия	1.3.1. Извършване на превантивни дейности за предпазване от наводненията и други стихийни бедствия ⇒ Почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения, изследване на последиците от промените в климата; изграждане на необходимата инфраструктура за мониторинг, управление и превенция на кризи, бедствия и аварии - наводнения, свлачища, пожари и др.
Направление „Енергийна ефективност“		
Мерки по енергийна ефективност и възобновяеми източници по оперативни програми	Мярка 1.1. Интервенции срещу климатичните промени	1.1.1. Подобряване качеството на атмосферния въздух чрез ограничаване на нивата на замърсителите, в резултат от битовото отопление и транспорта ⇒ Повишаване на енергийната ефективност в жилищния сграден фонд (еднофамилни и многофамилни жилищни сгради); ⇒ Въвеждане на зона/и с ниски емисии от битовото отопление и въвеждане на ограничения за използване на определен вид горива и/или уреди за отопление в определени райони;
	Мярка 3.1. Ориентиране към	3.1.1. Реализиране на проекти за енергийна ефективност и използване на ВЕИ в административни обществени (публични) сгради

Цел / сектор	Мярка	Дейности/проекти в ПИРО
	енергоефективна икономика	<p>3.1.2. Реализиране на проекти за енергийна ефективност и използване на ВЕИ в специализирани обществени (публични) сгради</p> <p>3.1.3. Реализиране на проекти за енергоспестяващо осветление (вкл. обследване на цялата община, възлагане на ЕСКО договори и подмяна на кабелни линии и касети; интелигентни стълбове)</p> <p>3.1.4. Реализиране на проекти за подобряване на енергийната ефективност на промишлените сгради и/или в промишлените системи</p>
	Мярка 3.2. Ориентиране към ниско въглеродна и кръгова икономика	<p>3.2.1. Реализиране на проекти за управление на промишлени отпадъци за целите на кръговата и ниско въглеродната икономика и предотвратяване на емисиите на парникови газове</p> <p>3.2.2. Реализиране на проекти за зелени инвестиции, вкл. стартиране на производство на зелени продукти (стоки и услуги)</p> <p>3.2.3. Реализиране на проекти за преход на местната икономика към кръгова и нисковъглеродна чрез дейности в областта на проектирането на продуктите и производствените процеси</p> <p>3.2.4. Реализиране на проекти за повишаване на осведомеността, информационни и разяснителни кампании сред представители на местния бизнес</p>

Таблица 13. Мерки за адаптация към изменението на климата

Сектор / Оперативна цел от НСАИК и План за действие	Мярка	Дейности/проекти в ПИРО
Мерки от Плана за действие към Националната стратегия за адаптация към изменението на климата		
Сектор „Градска среда“		
Технологии / Строителство – Прилагане на нови Еврокодове и технически норми в планирането, проектирането, строителните технологии и материали	Мярка 2.2. Подобряване на градска среда и благоустрояване на населените места	Хоризонтално интегриране в други мерки / инвестиционни проекти от ПИРО.
	Насърчаване на зелено, интелигентно и иновативно планиране, проектиране и сертифициране на градове, сгради и технологии; както и иновативни мерки	Хоризонтално интегриране в други мерки / инвестиционни проекти от ПИРО.
Преглед и усъвършенстване на експлоатацията и поддържането	Мярка 1.1. Интервенции срещу климатичните промени	1.1.1. Подобряване качеството на атмосферния въздух чрез ограничаване на нивата на замърсителите, в резултат от битовото отопление и транспорта (вкл. изграждане на буферен ТИР паркинг)

Сектор / Оперативна цел от НСАИК и План за действие	Мярка	Дейности/проекти в ПИРО
		Реализиране на инвестиционни проекти за подобряване на общественя транспорт и подобряване на съществуващата транспортна схема;
Сектор „Води“		
Адаптиране на експлоатацията	Мярка 1.1. Интервенции срещу климатичните промени	Мярка 1.3. Опазване и устойчиво управление на водните ресурси: група проекти за намаляване загубите на питейна вода, съхраняване на водните ресурси и опазване на околната среда (подмяна на водопроводи)
Сектор „Човешко здраве“		
Адаптиране на изградената и естествена среда за намаляване на въздействието от изменението на климата върху здравето	Мярка 1.2. Устойчиво управление на отпадъците	1.2.2. Подобряване на качеството и организацията на дейностите по управление на отпадъците, поддържане на чистотата на уличната мрежа и озеленените площи 1.2.3. Реализиране на образователно-информационни, обществени и общностни кампании за повишаване на културата и на общественя ангажимент към отговорното управление на отпадъците, подобряване на качеството на атмосферния въздух и опазване на околната среда
Сектор „Биологично разнообразие и екосистеми“		
Насърчаване на отварянето и повторното използване на данни	Мярка 1.1. Интервенции срещу климатичните промени	1.1.2. Подобряване на състоянието на общинския горски фонд, поддържане на екосистемите и биоразнообразието, социалните и икономическите функции на общинските гори (вкл. създаване на Зелен регистър и интервенции в лесопарк Липник), и интервенции в подобряване на местната зелена инфраструктура Проучване на биоразнообразието на територията на община Русе и изготвяне на карта на обекти (зелени площи и др.) с голямо значение за опазване на биологичното разнообразие; Увеличаване на броя залесени дървета на териториите, собственост или управлявани от община Русе. Залесяването на територията на община Русе (както в градските, така и в извънградските части) да се извършва с местни видове; Облагородяване и затревяване на незаетите междублокови пространства; изграждане и рехабилитация на зелената инфраструктура в градските зони, вкл. създаване/ разширяване на „зелени пояси/зони“; Прилагане на зелени решения за адаптиране на градската среда към изменение на климатичните промени - развитие на парковите зони; Изграждане на поливни системи към затревените „свободни площи“, които са предназначени за озеленяване съгласно ОУП; Насърчаване използването на покривно и вертикално озеленяване; Реализиране на мерки за адаптация към климатичните промени (съгласно заявка на отдел Екология); Създаване на устойчива зелена система на гр. Русе чрез

Сектор / Оперативна цел от НСАИК и План за действие	Мярка	Деятности/проекти в ПИРО
		реконструкция на зелените площи – например Парк на Възрожденците, Липник, Западен парк „Приста“, Парк на младежта; поетапна подмяна на растителни видове, с други по-добре приспособими към новите условия; създаване на ефективна напоителна система (без проектна готовност)
Мерки от Плана за управление на риска от наводнения 2021-2027 г.		
Предпазване от наводнения	1.3.1. Извършване на превантивни дейности за предпазване от наводненията и други стихийни бедствия	Почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения, изследване на последиците от промените в климата; изграждане на необходимата инфраструктура за мониторинг, управление и превенция на кризи, бедствия и аварии - наводнения, свлачища, пожари и др.

При актуализация на ПИРО – Русе е извършено синхронизиране на Планираните на мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия в община Русе в съответствие с Приложение 1. Програма за реализация на ПИРО на община Русе за периода 2021-2027 г.: описание на предвидените мерки и дейности (актуализирана)

VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

Наблюдението на изпълнението на ПИРО се извършва с цел постигане на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране на регионалното и пространственото развитие, програмирането, управлението и ресурсното им осигуряване.

Предмет на наблюдение е изпълнението на целите и приоритетите за регионално и местно развитие съгласно определени физически и финансови индикатори, организацията и методите на изпълнение, прилагани от органите за управление, и мерките за осигуряване на информация и публичност за резултатите от изпълнението на ПИРО.

7.1. Система за наблюдение

За постигане целите на наблюдението се изгражда система за наблюдение, която отговаря на специфичните условия и организация за изпълнение на ПИРО. *Системата за наблюдение обхваща:*

- ↗ източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация;
- ↗ индикаторите за наблюдение;
- ↗ органите за наблюдение, организацията и методите на тяхната работа;
- ↗ системата на докладване и осигуряване на информация и публичност.

Наблюдението на изпълнението на ПИРО се извършва въз основа на официални данни на Националния статистически институт, на Евростат, на административната статистика на Агенцията по заетостта, както и на данни от други национални, регионални и местни източници на информация.

7.1.1. Наблюдение на изпълнението на плана за интегрирано развитие на Община Русе

Орган за наблюдение на плана за интегрирано развитие на общината е Общинският съвет. В процеса на наблюдение на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината общинският съвет осигурява участието на заинтересованите органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за

партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината.

Финансовото и техническото обезпечаване на дейността по наблюдението на плана за интегрирано развитие на общината се осигурява от бюджета на общината, национален бюджет, със средства от фондовете на Европейския съюз или с други привлечени средства.

Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината. За резултатите от наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината се разработва годишен доклад.

7.1.2. Годишен доклад за наблюдение и изпълнение на ПИРО

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината се изготвя по определен от кмета на общината ред и се одобрява от общинския съвет по предложение на кмета на общината. Докладът се изготвя и внася за обсъждане и одобряване от общинския съвет до 31 март на всяка следваща година.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината е публичен и се оповестява на страницата на общината в интернет.

Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на плана.

Копие от годишните доклади за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината се изпраща на председателя на областния съвет за развитие в 7-дневен срок от решението за тяхното одобряване.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината съдържа информация за:

1. общите условия за изпълнение на плана за интегрирано развитие на общината и в частност промените в социално-икономическите условия в общината;
2. постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на плана за интегрирано развитие на общината въз основа на индикаторите за наблюдение;
3. действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината, в т. ч.:
 - а) мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;

б) преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на плана за интегрирано развитие на общината през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;

в) мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на плана за интегрирано развитие на общината;

г) мерките за постигане на необходимото съответствие на плана за интегрирано развитие на общината със секторните политики, планове и програми на територията на общината, включително мерките за ограничаване изменението на климата и за адаптацията към вече настъпилите промени;

д) мерките за прилагане принципа на партньорство;

е) резултатите от извършени оценки към края на съответната година;

4. изпълнението на проекти, допринасящи за постигане на целите и приоритетите на плана за интегрирано развитие на общината с размера на усвоените средства за отчетния период и източниците на тяхното финансиране;

5. заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението на плана за интегрирано развитие на общината.

В цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на отделните населени места на територията на общината, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

7.2. Изменение и актуализация на Програмата за реализация и приложенията към нея

Изменение и актуализация на плана се допуска при условията, посочени в ППЗРР, в т.ч.:

- ↗ при съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;
- ↗ в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;
- ↗ при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на плана.

Същевременно, актуализация на програмата за реализация на плана може да бъде извършвана периодично въз основа на изводите и препоръките в годишните доклади за наблюдение с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане на целите и приоритетите за развитие.

Периодичната актуализация на програмата за реализация и приложенията към нея се извършва с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране. Така например, в случай на възникнала възможност за включването на допълнителни ресурси – средства от финансиращите програми за периода 2021-2027 г. или от други национални или донорски проекти и програми, при актуализацията на програмата за реализация могат да бъдат идентифицирани допълнителни проектни идеи, които да бъдат финансирани с допълнителните ресурси.

Допълнителни мерки, дейности и проекти/проектни идеи се включват в програмата или приложенията към нея само чрез обосновка на приноса им към постигането на целите и приоритетите на плана при спазване на принципа на интегриран подход.

Изготвеният актуализиран ПИРО се приема при условията и по реда за изработване и приемане на плана. Същото важи и за актуализацията на програмата за реализация на ПИРО: изменение и актуализация на програмата за реализация се извършва при стриктно спазване на принципа на партньорство и прилагане на мерките от комуникационната стратегия. Актуализацията на програмата за реализация се одобрява от общинския съвет по предложение на кмета на общината.

7.3. Наблюдение и оценка на ПИРО

Наблюдението и оценката на ПИРО се осъществява, в съответствие с разпоредбите на ППЗРР. Съгласно изискванията на ЗРР, за изпълнението на ПИРО се извършва междинната и последващата оценка на изпълнението.

Междинната оценка включва⁵⁴:

1. оценка на първоначалните резултати от изпълнението;
2. оценка на степента на постигане на съответните цели;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки за изпълнението на съответния документ.

Междинната оценка се извършва в средата на периода на действие на ПИРО. На базата на така посоченото нормативно основание е предвидено междинната оценка на ПИРО-Русе да бъде извършена през 2024 г.

Последващата оценка включва⁵⁵:

1. Оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;

⁵⁴ чл. 33 (2) от ЗРР

⁵⁵ чл. 34 (2) от ЗРР

2. Оценка на общото въздействие;
3. Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. Изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Последващата оценка се извършва не по-късно от една година след изтичането на периода на действие на ПИРО, т.е. до края на 2028 г.

Кметът на общината внася за обсъждане и одобряване от общинския съвет доклади за резултатите от междинната и последващата оценка на изпълнението на общинския план за развитие.

Докладите се публикуват на страницата на общината в интернет и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

7.4. Индикатори за наблюдение

Системата от индикатори обединява два основни компонента, а именно:

- **индикатори за резултат**, проследяващи степента на изпълнение на целите, както и
- **индикатори за продукт**, измерващи ефектите от изпълнението на мерките в рамките на приоритетните области.

Двата вида индикатори са следствие на предписанията от „Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО са взети предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021-2027 г.⁵⁶

Индикаторите са в синхрон с наличната и регулярно поддържана информационна основа в България и наличните данни в Община Русе. Така могат да бъдат посочени техни начални, междинни и целеви стойности. Инструментът ще бъде основно средство за изготвяне на годишните доклади за изпълнението на ПИРО, междинната и последващата оценка на плана.⁵⁷

⁵⁶ Списък на общите индикатори, съгласно проектите на Регламенти на ЕС за периода 2021-2027 г., е представен в Приложение № 3а към Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.

⁵⁷ Приложение № 3.

По отношение на наблюдението и оценката на изпълнението на плана е разработена система /описана по-горе/ за наблюдение, оценка и актуализация, обвързваща функциите на участващите звена и времеви график за действие. Подробно описани са отговорностите и компетенциите на отделните звена, посочена е логическата и времева обвързаност между отделните функции. Идентифицирани са ключови събития от процеса за наблюдение, оценка и актуализация на плана и конкретното участие и принос на въвлеченото звено. Ключовите събития са точно разположени във времето, за да се въведе управляема система от последователни и конкретно разписани стъпки. Посочен е начинът за интегрирането на индикаторите в отделните стъпки на наблюдението и оценката. Отбелязан е подходящият момент за изготвяне на междинна и последваща оценка, както и на актуализация на ПИРО, когато това е необходимо.

При актуализация на ПИРО – Русе е извършена актуализация на Приложение №3. Матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1. Програма за реализация на ПИРО на община Русе за периода 2021-2027 г.: описание на предвидените мерки и дейности (актуализирана)

Приложение 1А. Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в ПИРО на община Русе за периода 2021-2027 г.

Приложение 2. Индикативна финансова таблица (хил.лв.) (актуализирана)

Приложение 3. Матрица на индикаторите на ПИРО 2021-2027 г. на Община Русе(актуализирана)